

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Osobní bankrot
Personal Bankruptcy

Student: Bc. Tereza Pechancová
Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Bařinová Dagmar, Ph.D.

Ostrava 2013

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Tereza Pechancová**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Osobní bankrot**
Personal Bankruptcy

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika osobního bankrotu
3. Osobní bankrot jako způsob řešení úpadku a jeho ekonomický dopad na dlužníka
4. Vyhodnocení oddlužení včetně ekonomického dopadu na dlužníky
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 1100 s. ISBN 978-80-7400-320-2.

KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

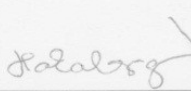
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne 23. dubna 2013

A handwritten signature in blue ink, reading "Tereza Pechancová", enclosed within a rectangular box. The signature is fluid and cursive, with a large loop at the end.

Bc. Tereza Pechancová

OBSAH

1	Úvod	5
2	Charakteristika osobního bankrotu	8
2.1	Legislativní rámec	8
2.2	Úpadek a způsob jeho řešení	8
2.3	Zadluženost dříve a dnes	13
2.4	Pohledávky	14
2.4.1	Zajištění pohledávek	16
2.4.2	Zánik pohledávek	17
2.4.3	Vymáhání pohledávek	18
2.4.4	Přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení	20
3	Osobní bankrot jako způsob řešení úpadku a jeho ekonomický dopad na dlužníka	23
3.1	Insolvenční správce	24
3.2	Podání návrhu na oddlužení	26
3.3	Zamítnutí oddlužení	28
3.4	Povolení oddlužení	28
3.4.1	Podmínky pro schválení oddlužení	30
3.4.2	Splátkový kalendář	31
3.4.3	Zpeněžení majetkové podstaty	35
3.5	Ekonomický dopad osobního bankrotu na dlužníka	38
4	Vyhodnocení oddlužení včetně ekonomického dopadu na dlužníky	40
4.1	Případové studie	40
4.1.1	Dlužník dle spisovné značky KSOS 14 INS 1665 / 2010	40
4.1.2	Dlužnice dle spisovné značky KSOS 33 INS 1501 / 2011	48
4.2	Ukazatele ovlivňující zadluženost	52
4.3	Finanční gramotnost	56
4.3.1	Průzkum Osobní bankrot vs. finanční gramotnost	58
5	Závěr	69
	Seznam použité literatury	72
	Seznam zkratk	77
	Seznam grafů, obrázků a tabulek	
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	

Seznam příloh

Jednotlivé přílohy

1 ÚVOD

"Znáte to, jako každá rodina, i my jsme potřebovali spoustu věcí. Tak jsme si na ně půjčili, jenže teď vidíme splátky, kam se podíváme." [48] Takto znějí slova Michala Dlouhého v reklamě GE Money Bank, a. s., která běžela na televizních obrazovkách v rámci březnové kampaně roku 2012. A ne dlouho na to okatá holčička na hřišti křičí na svého kamaráda při hře na maminku: *"Splátky, splátky, splátky! Na auto, na pračku, na kuchyň – no kde na to máme brát?"* [34] v reklamě České spořitelny, a.s. V dnešní přemodernizované době tímto způsobem uvažuje velká spousta lidí, a to již třeba v době, kdy spotřebiče z reklamy na maminku a tatínka dosloužily. Splátky ale zůstávají.

Jedním z případů je i pan Štěpán Bartoš, jehož životní příběh není nijak veselý. Žije sám se svým synem Štěpánkem v Teplicích. Jako každý rodič, chtěl svému synovi dát vše, co mu na očích viděl, a žilo se jim spolu skutečně nadmíru dobře. Přestože ledacos bylo na splátky, nebo kreditní karty, pan Bartoš měl dostatečný příjem na to, aby si své závazky splácel. Jenže pak přišla hořká rána osudu a pan Bartoš se ocitl v invalidním důchodu bez jakýchkoliv finančních rezerv – s dluhy a malým dítětem. Těžká životní situace se stala neúnosnou. A proto se pan Bartoš v roce 2009 objevil také na obrazovkách České televize v třetím vydání pořadu Krotitelé dluhů, který měl začít pomáhat Čechům zvyšovat finanční gramotnost a varovat je před podobným chováním. *„Štěpán Bartoš udělal zásadní chybu v tom, že když mohl a pracoval, tak se nepřipravil na horší události. Kdyby Štěpán vzal například 500 až 1000 korun měsíčně a uložil je do životní pojistky, kde by si nastavil denní odškodné v případě pracovní neschopnosti, tak dneska mohl bez problémů mít měsíční příjem, který mu pokryje to, co měl předtím a mohl bez problémů fungovat.“* říká Zdeněk Šimek, finanční manažer skupiny Partners Financial Services, a.s. Jiný odborník z pořadu Krotitelé dluhů dodává: *„Každý člověk by měl mít finanční rezervu na nepředvídané události. Ty doporučení se pohybují od tří do dvanácti měsíčních platů, aby když se cokoliv stane, aby člověk měl prostor z něčeho čerpat.“* Jenže otázkou zůstává, kolik Čechů takto opravdu přemýšlí? Jaká je vůbec finanční gramotnost v České republice?

Spousta lidí byla zvyklá na hospodářský růst 20. století. Nikdo si nepřipouštěl, že by mohla přijít krize a zasáhnout právě jeho. Přesto se globální hospodářská krize dostavila a stala se tak nejnejpříjemnější ekonomickou událostí 20. století. Velká ekonomická krize již sice ustala, nicméně její následky jsou zde stále. Ekonomické problémy jsou vidět právě teď, v době, kdy lidé procitají ze svých iluzí. Mnoho lidí se dostalo do podobné situace jako

zmíněný pan Bartoš, který si nevytvořil dostatečnou rezervu a žil na dluh. Lidé nepřemýšlejí o důsledcích svých nákupů na splátky a nakupují ve velkém auta, dovolené, domácí spotřebiče a dokonce i dárky na spotřebitelské úvěry a kreditní karty s velmi vysokým úrokem. Vždyť jen za rok 2011 utratili Češi dle portálu Novinky.cz jen za hračky – především ty elektronické – na pět miliard korun. [4] Kolik z nich bylo asi právě financováno z úvěru? Lidé si v dnešní konzumní společnosti neumějí říct prosté „ne“ a bezmyšlenkově nakupují i věci, bez kterých by se snadno obešli. Ve chvíli, kdy mají oba manželé dobrou, stabilní práci, si říkají: „Co se může stát, vždyť už pár let je náš rodinný rozpočet stabilní, můžeme si dovolit pár "stovek", někdy i "tisícovek" dát na splátky.“ Jenže krize se nedotkla jen států jako je Řecko nebo Španělsko, kterým hrozil bankrot, ale v podstatě každého. Tedy i obyvatel České republiky, kteří se potýkají se stejnými problémy jako manželé z reklamy na Novou konsolidaci GE Money Bank, a.s., která zazněla v úvodu. Někteří využijí možnosti konsolidovat své úvěry, jenže ne každý na tuto variantu dosáhne. Mnoho "splátkových scénářů" navíc probíhá tak, že lidé si na své splátky začnou dále půjčovat a často u nebankovních institucí, protože banka je ochotna akceptovat vždy jen určitou úvěrovou angažovanost klientů, a proto také banka prošetřuje, zda takový člověk konsolidaci „usplácí“. „Toto nebankovní instituce do takového detailu nestudují, půjčím si tedy tam“ zaznívá z úst klientů bank, kteří upřednostní často peníze na ruku, bez otázek, přestože zpravidla podepisují velmi nevýhodné podmínky, které mnohé z nich dostávají do nepříjemných situací. Tito lidé se tak často dostávají do "dluhového kolotoče", ze kterého je velmi složité vystoupit. Právě pro tyto osoby, konkrétně tedy fyzické osoby, dlužníky, kterým například již hrozí exekuce, byl k 30. březnu 2006 přijat do českého právního řádu zákon č. 182/2006 Sb. O úpadku a způsobech jeho řešení, tzv. Insolvenční zákon. Tento zákon poté nabyl účinnosti k 1. lednu 2008 a tím byl mezi dlužníky "vhozen záchranný kruh" v podobě nového institutu, tzv. oddlužení, které se mezi veřejností ujalo spíše pod názvem osobní bankrot.

Pro někoho může slovo bankrot znít jako bezvýchodná situace, to nejhorší, co se jim mohlo stát, ale pro dlužníky, kteří jej na sebe vyhlásili, znamená "vysvobození" z nejistoty, ať už si ji zavinili vlastní nerozvážností, anebo ne. To je patrné i ze slov pana Libora J. na webových stránkách jedné ze společností, které se oddlužením zabývají: *"Ze začátku jsem si myslel, že si vezmu jednu půjčku a tu hravě splatím. Ale nakonec jsem si musel vždycky půjčit, abych splatil předchozí dluhy. Nezvládl jsem to a jen díky osobnímu bankrotu jsem se vyhnul hrozcí exekuci."* [57] Osobním bankrotem jsou všechny dluhy dlužníka sjednoceny a poté jsou uspokojeny buď z financí získaných zpeněžením majetkové podstaty, anebo pomocí splátkového kalendáře na dobu 5 let, ve kterých dlužník splatí nejméně 30%

závazků vůči přihlášeným věřitelům. Věřitelé často přistupují i na nižší částky, a to z toho důvodu, že pravděpodobnost, že by své peníze dostali jinou cestou, je s rostoucím dluhem a délkou dlužnosti menší a menší. Proto chtějí uspokojit své pohledávky alespoň částečně. A jak již samotný název Osobní bankrot vypovídá, právě tato problematika je obsahem této diplomové práce.

Cílem této práce je v první řadě vymezit pojem osobní bankrot, tj. oddlužení a také pojmy, které s osobním bankrotem souvisí. Podstatná část první teoretické kapitoly je věnována pohledávkám, které jsou prvotní příčinou dlužnosti a v krajním případě právě osobního bankrotu dlužníka. V pořadí druhá teoretická kapitola je věnována samotnému oddlužení jako jednomu ze způsobů řešení úpadku dlužníka, včetně ekonomického dopadu na dlužníka. Nejvýznamnější částí diplomové práce je praktická aplikace získaných znalostí a vyhodnocení oddlužení v konkrétních případových studiích reálných dlužníků, kteří osobní bankrot absolvovali. Významným cílem praktické části diplomové práce je zjistit pravděpodobný důvod zadlužení, vyhodnocení samotného úpadku a také prevence před opětovným zadlužováním. Součástí praktické části diplomové práce je také analýza ukazatelů, které mají na zadluženost vliv. Analýza byla provedena na stratifikovaném výběru 60 dlužníků, kteří se do osobního bankrotu dostali. Zvláštní podkapitola je věnována také finanční gramotnosti, kterou lze klasifikovat jako významný ukazatel, který má na zadluženost vliv. Za účelem zjištění úrovně finanční gramotnosti byl proveden výzkum u dobrovolných respondentů, který je také součástí praktické části této diplomové práce.

2 CHARAKTERISTIKA OSOBNÍHO BANKROTU

Druhá kapitola je věnována základní charakteristice osobního bankrotu a pojmů, které s ním úzce souvisí.

2.1 Legislativní rámec

Legislativní rámec osobního bankrotu tvoří především tyto zákony:

- a) zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení,
- b) zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích,
- c) zákon 262/2006 Sb., zákoník práce,
- d) zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- e) a prováděcí vyhlášky č. 311/2007 až 315/2007 Sb.

2.2 Úpadek a způsob jeho řešení

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen insolvenční zákon, IZ) upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Dále řeší také samotné oddlužení dlužníka. Celá kapitola bude věnována právě pojmům, které navazují na ustanovení (dále jen ust.) § 1 insolvenčního zákona, tzn. charakteristice samotného oddlužení a souvisejících pojmů.

Dluh jako takový je pojem, který sahá do velmi vzdálené minulosti. Lidé si půjčovali ve starověku, středověku i dnes. Nicméně v minulosti, ani ne tak vzdálené, bylo u daleko běžnější, že lidé si na své sny a přání peníze střídali. Často i několik let. Dnes ale vlivem konzumní společnosti je čím dál tím častější situací, že lidé namísto aby spořili, tak si peníze, které sami nemají, půjčí, aby si pořídili to, co potřebují, anebo zkrátka chtějí. Což samozřejmě není nic špatného v případě, že člověk uvažuje racionálně a půjčí si jen tolik, kolik je schopný vrátit. Zadluženost vychází ze slova dluh. Je jím tedy myšlen nějaký závazek dlužníka vůči věřiteli a u prověřených společností, které mu peníze půjčují za určitých podmínek tak, aby na tom vydělaly nejčastěji tedy formou poplatků a úroků, nicméně v bankovním prostředí existuje určitý řád, a tak má svou logiku, že bankovní instituce zkrátka nepůjčí každému. Suma veškerých závazků dlužníka vůči všem věřitelům pak tvoří jeho zadluženost. V případě, že je tato příliš vysoká a lidé se situaci nezvládají, dostávají se dlužníci do úpadku. Tento je

definován podle ust. § 3 IZ jako situace, kdy má dlužník více věřitelů, jeho závazky jsou déle než 30 dnů po lhůtě splatnosti a není je schopen řádně a včas plnit. Toto jsou tři základní podmínky, které charakterizují platební neschopnost dlužníků. Zároveň je v ust. § 3 odst. 2 uvedeno, že platební neschopnost znamená, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo je neplní po dobu delší než 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníkovi výkonem rozhodnutí či exekucí, nebo nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v ust. § 104 odst. 1 IZ¹, kterou mu uložil insolvenční soud. O úpadku se hovoří i v případě, kdy dlužníková úvěrová angažovanost převyšuje hodnotu jeho majetku, a to jak v případě fyzických, tak právnických osob podnikatelů. Úpadek může být řešen v rámci insolvenčního řízení několika způsoby:

- a) konkurzem,
- b) reorganizací,
- c) oddlužením,
- d) anebo zvláštním způsobem.

a) Konkurz

Konkurzem v souvislosti s úpadkem dlužníka je myšleno zpeněžení majetkové podstaty dlužníka na základě rozhodnutí o prohlášení úpadku a jeho řešení. Výnos je rozdělen mezi věřitele poměrným způsobem, a to za podmínek stanovených insolvenčním zákonem, který nahradil zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání. Podstatu lze zpeněžit třemi základními způsoby, mezi které patří veřejná dražba, soudní výkon, anebo prodej mimo dražbu. O prohlášení konkurzu rozhodne soud, a to na základě návrhu věřitele, nebo i samotného dlužníka. Tato skutečnost je zaznamenána do insolvenčního rejstříku, který je veřejně přístupný. Věřitelé by si tedy měli nejen vést podrobnou evidenci pohledávek, ale měli by také pravidelně do insolvenčního rejstříku nahlížet, aby se případně mohli domáhat svých pohledávek za odběratelem po splatnosti. Jakmile je na dlužníka vyhlášen konkurz, tak je považován za úpadce a veškeré oprávnění nakládat s jeho majetkem přechází na soudem stanoveného správce konkurzní podstaty. Konkurz má tedy za cíl co nejrychleji uspokojit věřitele ze zpeněžené majetkové podstaty. Pohledávky, které jsou uspokojeny jen částečně nebo vůbec mohou být ale i nadále vymáhány. Mimo zákonem stanovené

¹ Dle IZ je dlužník povinen k insolvenčnímu návrhu povinen přiložit seznam majetku, závazků, svých zaměstnanců a listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek. Podrobnější požadavky stanoví ust. § 392, odst. 2 IZ. Více o požadavcích na návrh je uvedeno v kapitole 3.2 Podání návrhu na povolení oddlužení.

výjimky, jako je např. ust. § 311 insolvenčního zákona, který říká, že dojde-li v důsledku zrušení konkursu podle ust. § 308 odst. 1 písm. c) a d) ke zrušení a zániku dlužníka, který je právnickou osobou, bez právního nástupce podle zvláštního právního předpisu, neuspokojené pohledávky nebo jejich neuspokojené části zanikají, pokud nebudou uspokojeny ze zajištění. Fyzické osoby volí raději oddlužení (viz níže).

Zvláštní ustanovení insolvenčního zákona upravuje také tzv. nepatrný konkurz, který je určen jako úpadkové řešení pro fyzické osoby nepodnikatele, nebo podnikatele, kteří za období předcházející konkurzu nedosáhli ročního obrátu 2 000 000 Kč a současně nemá dlužník přes 50 věřitelů (ust. § 314 insolvenčního zákona). Nepatrný konkurz má oproti běžnému určité odlišnosti, které umožňují rychlejší a hospodárné řešení úpadku v rámci insolvenčního řízení. Ustanovení § 315 insolvenčního zákona např. stanoví, že namísto věřitelského výboru je stanoven pouze zástupce věřitelů a také, že dohodu o vypořádání společného jmění manželů nemusí schvalovat ani insolvenční soud, ani věřitelský orgán.

Samotné slovo konkurz pochází z latinského „concursus creditorum“, což znamená souběh věřitelů. V českém prostředí úprava konkurzu sahá již do roku 1791, kdy byl přijat Josefský konkurzní řád. Od té doby samozřejmě došlo k mnoha různým úpravám, bylo vydáno mnoho zákonů a nařízení. V současnosti je konkurz upraven právě insolvenčním zákonem z roku 2006, ve znění pozdějších předpisů.

b) Reorganizace

Reorganizace je způsob řešení úpadku dlužníka, při kterém oproti konkurzu dochází k postupnému uspokojování pohledávek věřitelů z dlužníkových výnosů z podnikání podle reorganizačního plánu. Dlužník tedy i nadále provozuje svou podnikatelskou činnost. Reorganizaci je možno využít již v případě, že podnikateli úpadek teprve hrozí. Jedná se o jakousi formu splátkového kalendáře.

Dle ust. § 316 odst. 4 insolvenčního zákona je tento způsob řešení úpadku určen pouze podnikatelům, kteří za předcházející účetní období dosáhli obrátu 100 000 000 Kč, nebo pokud zaměstnávají alespoň 100 zaměstnanců. A podmínka musí být splněna jak u podnikatelů fyzických osob, tak u právnických osob. Toto naopak neplatí v případě, že dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do 15 dnů po rozhodnutí o úpadku předložil insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech věřitelů.

Reorganizace byla v našem právním řádu zahrnuta poprvé 1. ledna 2008 a byla inspirována americkou úpravou úpadku z roku 1978. [61]

c) Oddlužení

Hlavní náplní této diplomové práce je třetí způsob řešení úpadku, čímž je oddlužení. Oddlužení jako institut je v české legislativě zakotveno od roku 2008, kdy nabyla platnosti novela insolvenčního zákona. Zde je oddlužení věnována Hlava V. Mezi laickou veřejností je tento institut znám spíše jako osobní bankrot.

Samotné slovo bankrot má svůj původ ve středověké Itálii. Obchodníkům, kteří nebyli schopni zaplatit své závazky, se v té době rozbíjely pracovní stoly, což je význam italského spojení „banca rotta“, ze kterého vychází námi známý bankrot. Toto opatření sloužilo k tomu, aby obchodníci již nemohli provozovat svůj podnik, kdy tedy „zkrachoval“. Překlad slova bankrot by tedy pak mohl být krach. [33]

Hovoříme-li o osobním bankrotu, je z toho patrné, že se jedná o krach fyzické osoby, jednotlivce. Jedná se o institut, který slouží dlužníkovi, nepodnikateli, k řešení jeho úpadkové situace. Pokud se pro toto řešení dlužník rozhodne, pak sám podá návrh insolvenčnímu soudu, protože ust. § 389 odst. 2 insolvenčního zákona jasně říká, že jiná osoba než dlužník není oprávněna návrh na oddlužení podat. Návrh na povolení oddlužení podává dlužník společně s insolvenčním návrhem, pokud ale tento podá jiná osoba, pak lze návrh na povolení oddlužení dodat do 30 dní od doručení insolvenčního návrhu dlužníkovi a ten o tom musí být při doručení řádně poučen (ust. § 390 insolvenčního zákona). Návrh na povolení oddlužení musí obsahovat zákonem předepsané náležitosti, kterými kromě obecných předepsaných v ust. § 42 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, jsou:

- označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,
- údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- a návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Takový obsah má svůj původ v tom, že oddlužení jako „obránný mechanismus“ před krachem jednotlivce není určen každému dlužníkovi, který se dostal do dluhové spirály. Ta se „roztáčí“ v okamžiku, kdy lidé přestávají být schopni platit své závazky z různých typů úvěrů a půjček a tuto situaci řeší dalšími půjčkami, často za velmi nevýhodných podmínek, pomocí kterých chtějí uhradit své předchozí závazky. Lidé jsou při uzavírání úvěrových smluv často krátkozrací a neodhadnou své budoucí možnosti. Nejčastější příčinou problémů se splácením mohou být ztráta zaměstnání, dlouhodobá nemoc jednoho z partnerů, ale

existuje mnoho dalších příčin, mezi které je možno zařadit např. rozpad rodin, kdy je velkým problémem se o úvěry podělit.

Než se v naší právní legislativě zakotvil institut oddlužení, nebyla otázka tzv. spotřebitelského úpadku nijak řešena a lidé se v pomyslné spirále točili často celý život, anebo jejich situace skončila nutně exekucí, často i daleko tragičtěji.² Dnes je možné soudu podat návrh na povolení oddlužení. V případě, že je dlužník fyzickou osobou, jeho dluhy nepocházejí z podnikatelské činnosti a je schopen splatit do 5 let alespoň 30% svých závazků, soud tomuto návrhu vyhoví. Člověku, který na sebe vyhlásí osobní bankrot, během těchto 5 let zůstává k dispozici pouze nezabavitelné minimum, zbývající část jeho příjmů se použije na pokrytí dluhů. V každém případě se jedná o velmi výhodnou variantu řešení, protože od zbývajících až 70% dluhu je dlužník osvobozen. Aby bylo možné posoudit dlužníkovi bonitu, je nutností, aby dlužník dodal informace o budoucím příjmu.

Téma osobního bankrotu bude podrobněji rozebráno v následujících kapitolách.

d) Zvláštní způsoby oddlužení

Čtvrtá hlava insolvenčního zákona řeší zvláštní způsoby řešení úpadku finančních institucí. Zde lze zařadit úpadek bank, spořitelních a úvěrních družstev, institucí elektronických peněz a osob oprávněných vydávat elektronické peníze a dále některých zahraničních bank, institucí elektronických peněz a osob oprávněných vydávat elektronické peníze a patří sem také otázka úpadku pojišťoven a tuzemských zajišťoven. Zákon stanoví podmínky pro řešení úpadkové situace finančních institucí jak pro instituce se sídlem podnikání na území České republiky, tak i mimo ni, včetně bank a dalších zahraničních finančních institucí, které mají v České republice své sídlo.

Dlužník, podnikatel, může dle ust. § 115 insolvenčního zákona do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu, a jde-li o insolvenční návrh věřitele, do 15 dnů od jeho doručení insolvenčním soudem, navrhnout insolvenčnímu soudu vyhlášení moratoria. Toto právo nemá právnická osoba v likvidaci. Moratorium je dle ust. § 119 odst. 1 insolvenčního zákona účinné od okamžiku zveřejnění rozhodnutí o jeho vyhlášení v insolvenčním rejstříku a trvá po dobu uvedenou v návrhu na moratorium, nejdéle však 3 měsíce. Během těchto má dlužník prostor pro vyřešení hrozícího úpadku, protože dobu trvání moratoria nelze vydat rozhodnutí o úpadku. Lze tedy říct, že se jedná o takové oddálení rozhodnutí, ačkoliv i během trvání

² Spotřebitelský úpadek je synonymem k oddlužení, osobnímu bankrotu. (Smrčka, 2010)

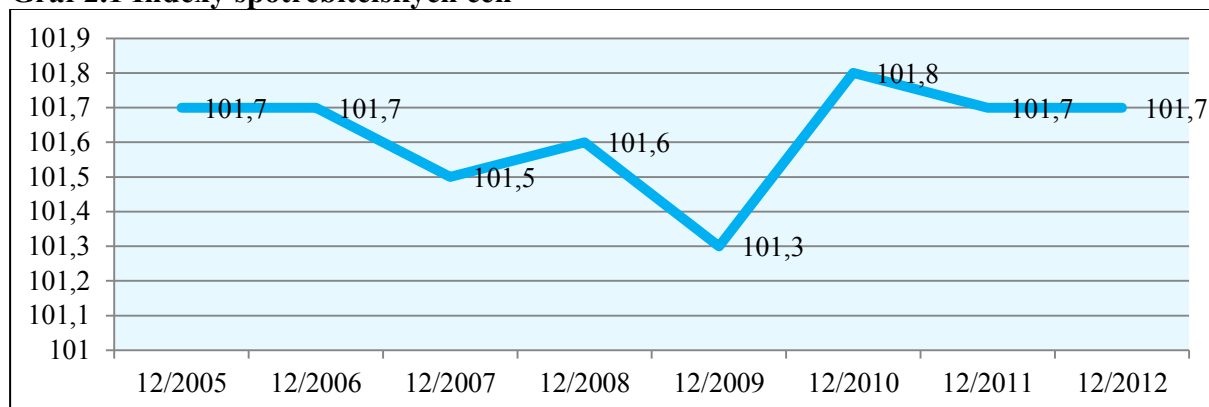
moratoria jsou zachovány účinky zahájeného insolvenčního řízení. Moratorium můžeme považovat za obranný mechanismus podnikatelů před hrozícím úpadkem.

2.3 Zadluženost dříve a dnes

Ačkoliv život na dluh je fenoménem současného světa, tak o dluzích a hříchu v souvislosti s příliš vysokým úrokem hovoří již Bible [4], o dluzích zemanů a další nižší šlechty hovoří i staré kroniky z 15. století. (Smrčka, 2010) Také významný anglický básník a dramatik William Shakespeare využil dluh jako námět pro svou úspěšnou divadelní hru Kupec benátský, kterou napsal v letech 1596 až 1598. Hra pojednává o bohatém šlechtici z Benátek, který se vlivem svého nezřízeného a bohémského života dostal do dluhů a jen zásluhou svého přítele má tento příběh šťastný konec a benátský kupec se ze svých dluhů dostal. [50] Lze tedy usoudit, že dluhy byly, jsou a pravděpodobně i budou. Tento předpoklad potvrzují i slova paní Evy Zamrazilové z České národní banky, která říká: *„Zadluženost českých domácností je z historického pohledu novým fenoménem. Před deseti lety dosahovaly úvěry českým domácnostem výše kolem 150 miliard korun, poté začaly rychle stoupat. Objem úvěrů na bydlení, které tvoří více než dvě třetiny dluhů domácností, se za dekádu zdesetinásobil. Ve hře bylo více faktorů – snadnější dostupnost úvěrů po konsolidaci bankovního sektoru, změny daně z přidané hodnoty a jejich nejistá budoucnost, tendence českých domácností k vlastnickému bydlení, příklad ze zahraničí, kde dluh byl, je a bude normou.“* [63] Lidé však neuvažují, že globální ekonomická krize má svůj počátek právě v úvěrech na bydlení, tedy v červenci 2007, kdy se zhroutil hypoteční trh ve Spojených státech amerických (dále USA). Obrovský propad burzovních trhů měl za příčinu krach mnoha významných společností a růst cen ostatních komodit, což ovlivnilo celý svět, včetně České republiky (dále ČR), jak dokládá i měsíční index spotřebitelských cen³ publikovaný Českým statistickým úřadem (dále ČSÚ), ze kterého vychází následující Graf 2.1 Indexy spotřebitelských cen, který srovnává indexy spotřebitelských cen za měsíc prosinec v letech 2005 – 2012.

³ Index spotřebitelských cen, nebo také životních nákladů měří vývoj spotřebitelských cen, který se sleduje na spotřebních koších, které se vztahují k jednotlivým komoditám jako např. potraviny, nápoje, tabák, odívání, bydlení, zdraví atd. Výpočet indexu vychází z Lespeyresova vzorce.

Graf 2.1 Indexy spotřebitelských cen

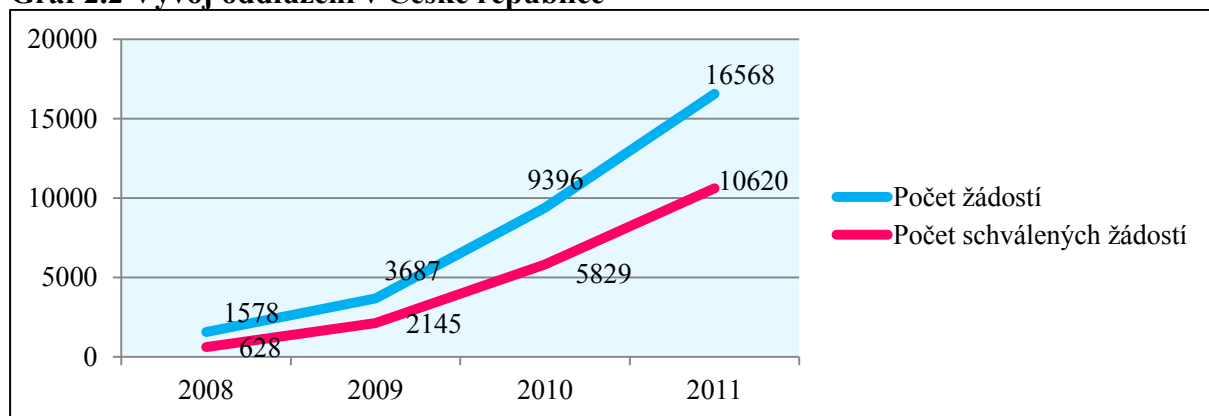
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat dostupných na ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Katalog produktů* | ČSÚ: *Inflace, spotřebitelské ceny* [online]. 2012 [cit. 2012-04-17].

Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/produkty.nsf/podskupina?openform&:2012-E_2.02.2.

Lidé jsou zkrátka v situaci, kdy ceny stále stoupají, reálná mzda klesá a východisko hledají v půjčkách a úvěrech. Jenže tyto jsou často velmi nevýhodné. O tom, jak bojovat s předlužením je celá tato diplomová práce.

S tímto souvisí i vývoj oddlužení v České republice, které od roku 2008, kdy nabyl účinnosti IZ, výrazně stoupá, a to jak v počtu přijatých žádostí, tak i schválených žádostí na povolení oddlužení (viz následující Graf 2.2 Vývoj oddlužení v České republice).

Graf 2.2 Vývoj oddlužení v České republice

2.4 Pohledávky

Pohledávka je pro tuto diplomovou práci klíčovým pojmem, avšak insolvenční zákon jako takový ji přesně nedefinuje, jak potvrzuje i Richter ve své knize Insolvenční právo. Pohledávku definuje § 488 Občanského zákoníku, který říká, že závazkovým vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (tedy pohledávka) od dlužníka

a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek. Pohledávka tedy spočívá v právu věřitele požadovat po dlužníkovu, aby něco dal, konal, něčeho se zdržel, anebo něco strpěl.

Pohledávkou je také myšlen odběratelský úvěr, jehož hlavním cílem je získat více odběratelů. Hlavním cílem úvěrové politiky firem je volba mezi činnostmi směřujícími ke zvyšování tržeb (tj. i pohledávek) a činnostmi, které směřují ke zvyšování finančních prostředků.

Pohledávky dělíme na peněžité a nepeněžité. Všechny pohledávky, tzn. i nepeněžité, je nutno nejen vyčíslit v penězích, ale zároveň také v české měně dle kurzu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení. Pokud se stala pohledávka splatnou již před tímto okamžikem, pak se převede dle kurzu vyhlášeného v den splatnosti pohledávky. Pokud není cena nepeněžité pohledávky zřejmá, pak se určí znaleckým odhadem. Pohledávky se dle ust. § 27, odst. 1 písm. f) zákona o účetnictví (dále ZoÚ) oceňují reálnou hodnotou.

Pro účely insolvenčního řízení se rozlišují pohledávky:

- a) zajištěné,
- b) za majetkovou podstatou,
- c) postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou,
- d) podřízené
- e) a běžné.

a) Pohledávky zajištěné

Zajištění věřitelé jsou takoví, kteří mají své pohledávky zajištěné nejčastěji zástavním právem. Takoví věřitelé jsou uspokojováni přednostně z toho, co si jako zástavu sjednali. Věřitelé se v přihlášce své pohledávky musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. Typickým příkladem jsou např. hypoteční úvěry, kde je zástavou zpravidla právě nemovitost, která byla z hypotečního úvěru financována.

b) Pohledávky za majetkovou podstatou

Jedná se o takové pohledávky, které vznikly až po zahájení insolvenčního řízení. Věřitelé se uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, kterými byla jejich pohledávka zajištěna. Dle ust. § 168 odst. 3 IZ se tyto pohledávky uspokojují kdykoliv po rozhodnutí o úpadku, a to v plné výši. Patří sem např. hotové výdaje

a odměna insolvenčního správce, daně, poplatky, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění.

c) Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou

Insolvenční zákon v ust. § 169 přesně stanoví, o jaké pohledávky se jedná. Jsou jimi pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců, pohledávky věřitelů na náhradu škody způsobené na zdraví, pohledávky státu – Úřadu práce ČR za náhradu mzdy vyplacené zaměstnancům, pohledávky věřitelů na zákonném výživném, náhrady nákladů na zpeněžení majetkové podstaty dlužníka a další. Tyto pohledávky jsou také obvykle uspokojeny v plné výši.

d) Pohledávky podřízené

Jako poslední se dle ust. § 172 IZ uspokojují podřízené pohledávky a pohledávky společníků a členů dlužníka, které vyplývají z jejich účasti ve společnosti nebo družstvu, a to postupně dle dohody nebo stanovené míry podřízenosti, popř. poměrně. Pohledávky společníků nebo členů dlužníka vyplývající z jejich účasti ve společnosti nebo v družstvu se v insolvenčním řízení neuplatňují, ale pouze se oznamují insolvenčnímu správci, který vede jejich evidenci. Podřízené pohledávky se tedy uspokojí, až pokud jsou dle smlouvy uspokojeny jiné, přecházející pohledávky.

2.4.1 Zajištění pohledávek

Zajištění pohledávky má dvě základní funkce. První je zajišťovací, kdy věřiteli zajišťuje vymahatelnost pohledávky na dlužníkovi. Druhá funkce slouží jako preventivní opatření a má motivovat dlužníka k uhrazení pohledávky, aby nemuselo docházet k jinému uspokojení, zajištění pohledávky. Legislativní rámec zajištění pohledávek tvoří občanský, obchodní zákoník a pro účely insolvenčního řízení ust. § 2 písm. g) IZ, který popisuje zajištěného věřitele jako věřitele, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to:

- zástavním právem, které zástavnímu věřiteli zajišťuje uspokojení pohledávky ze zpeněžené zástavy, pokud pohledávka nebude řádně a včas uhrazena,
- zadržovacím právem, kdy věřitel může dlužníkovi zadržet věc, kterou by normálně byl povinen vydat, což má namotivovat dlužníka k uhrazení pohledávky vůči věřiteli, aby nazpět získat zadrženou věc,

- omezením převodu nemovitosti,
- zajišťovacím převodem práva
- nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

Pohledávku je možno zajistit také:

- písemně sjednanou smluvní pokutou,
- ručením třetí osoby, která se zaváže, že v případě, že pohledávku neuspokojí dlužník, tak celý dluh uhradí,
- směnkou, tj. je převoditelný úvěrový cenný papír, kterým se směnečný dlužník (emitent) zavazuje uhradit příjemci směnky předem stanovenou částku, v předem stanovený čas na předem sjednaném určitém místě,
- notářským a exekutorským zápisem s doložkou vykonatelnosti, které jsou velmi účinné zajišťovací prostředky, zásluhou kterých získá věřitel velmi výhodné postavení, protože pokud přijde na vymáhání dlužné pohledávky na dlužníkovi, není potřeba vynakládat vysoké finanční částky na nalézací soudní řízení, přechází se přímo k exekuci jako takové,
- mezi další zajišťovací prostředky můžeme zařadit i dohodnuté srážky ze mzdy anebo jiných příjmů dlužníka, postoupením pohledávky, převzetí dluhu, bankovní záruky apod.

2.4.2 Zánik pohledávek

Typickým a zároveň optimálním zánikem pohledávky je úhrada pohledávky (splnění dluhu neboli soluce), kdy je závazek dlužníkem uhrazen včas a v plné výši. Závazek však může být uhrazen pouze částečně.

Pohledávka však může zaniknout i jiným způsobem, než hotovostním či bezhotovostním uhrazením, a to započtením neboli kompenzací vzájemných závazků, postoupením pohledávky třetí osobě, prekluzí, promlčením, prominutím dluhu a vzdání se práva, výpovědí, odstoupením od smlouvy, splynutím, zánikem osoby dlužníka nebo věřitele atd.

2.4.3 Vymáhání pohledávek

Cílem vymáhání pohledávek je vyřešit problematickou pohledávku po lhůtě splatnosti za pomoci různých zákonných prostředků – cílem je zaplacení pohledávky dlužníkem, a to v co nejkratší době, aby věřiteli nevznikala škoda, resp. aby se minimalizovala.

„Úspěšnost vymožení pohledávky se odvíjí zpravidla:

- *od doby uplynulší od splatnosti pohledávky,*
- *od existence právních podkladů prokazujících pohledávku,*
- *od způsobu zajištění pohledávky,*
- *od existence dlužníkovy majetku.“ (Vondráková, 2011, s. 143)*

Pohledávky je možno vymáhat jako soudní, tak i mimosoudní cestou, přičemž mimosoudní varianta je vždy zvolena jako první.

Zpravidla se věřitel nejprve sám snaží domoci pohledávky na dlužníkovi, a to telefonicky, nebo písemně v podobě upomínky, snaží se dohodnout na úhradě (může nabídnout nový termín pro uhrazení pohledávky, její započtení, splátkový kalendář apod.). Pokud se obě strany nedohodnou a je tak ujednáno ve smlouvě, mohou být účtovány upomínky, úroky z prodlení, smluvní pokuty atd., které mají dlužníka motivovat k uhrazení dlužné pohledávky a zároveň slouží jako důkazní materiál pro případný pozdější soudní spor. Pokud dochází k opětovnému upomínání, může se věřitel obrátit na specialisty, kteří se vymáháním pohledávek zabývají – jsou to jak advokátní kanceláře, tak i soukromé specializované firmy, inkasní kanceláře, resp. agentury. Pokud selžou tyto mimosoudní alternativy, je věřitel nucen obrátit se na soud.

Soudní vymáhání je zpravidla nejen daleko nákladnější, ale i zdlouhavější, přičemž velmi závisí na náročnosti žaloby i profesních schopnostech zastupujícího advokáta. Oprávněný tedy podává sám žalobu u místně příslušného soudu a platí poplatek 4% z vymáhané pohledávky. Tento poplatek je dle ust. § 7 zákona č. 549/1991Sb., o soudních poplatcích, v platném znění, splatný v okamžiku vzniku poplatkové povinnosti.

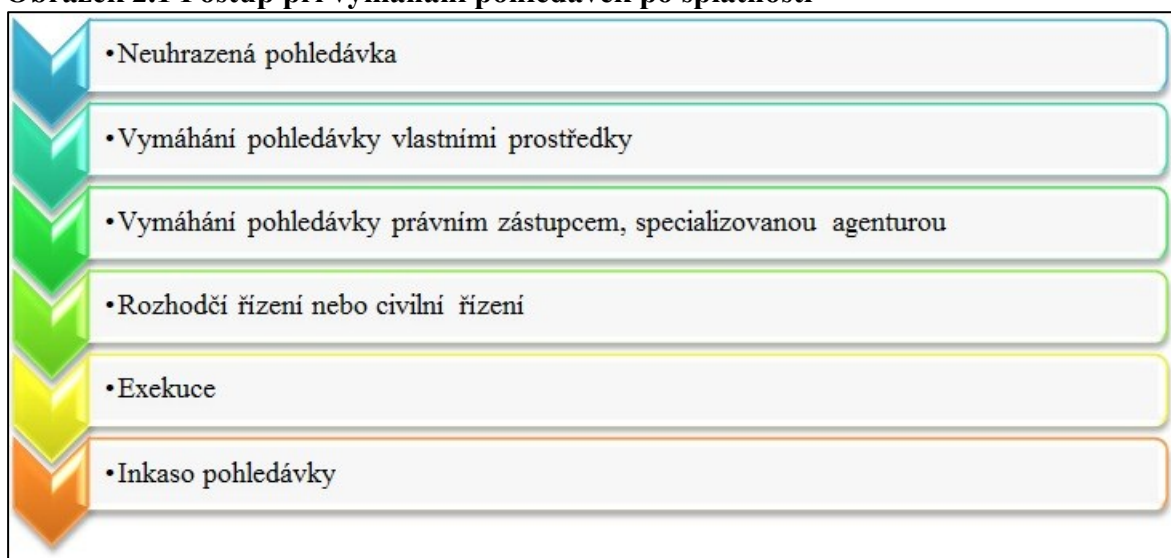
Rozhodčí řízení, neboli arbitráž je rozhodnutí sporu soukromými nestátními a nezávislými rozhodčími osobami, rozhodci⁴, tzn. že se jedná o mimosoudní způsob řešení sporu mezi dlužníkem a věřitelem. Rozhodčí řízení je neveřejné, méně nákladné a rychlejší, než běžné soudní řízení. Rozhodčí nález je exekučně vykonatelný, musí mít písemnou podobu. Není možné odvolání, pokud některá ze stran nesouhlasí, ale je možné sjednat

⁴ Rozhodce může být občan České republiky, kterému je více než 18 let, je způsobilý k právním úkonům, je trestně bezúhonný a musí být zapsán v seznamu rozhodců, který vede Ministerstvo spravedlnosti ČR.

přezkum jiným rozhodcem. Dne 1. dubna 2012 nabyla účinnosti i novela zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, která měla za cíl harmonizovat požadavky Evropské unie (dále EU) do české legislativy. Změny se týkají především samostatných rozhodčích smluv ve spotřebitelských sporech. Novela udává povinnost podnikatele, aby spotřebitelům vysvětlil důsledky, které plynou z rozhodčí doložky ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, dále stanoví, že musí obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci, který musí být zapsaný v seznamu rozhodců a být oprávněn pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv, tento seznam vede Ministerstvo spravedlnosti, rozhodčím řízení, odměně rozhodce, místu konání rozhodčího řízení, způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli i o tom, že pravomocný rozhodčí náleze je vykonatelný. Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy vztahujícími se na ochranu spotřebitele.

Zákon umožňuje i tzv. zkrácené civilní řízení bez ústního jednání před soudem, a to buď platebním rozkazem, směněčným platebním rozkazem nebo šekovým platebním rozkazem.

Obrázek 2.1 Postup při vymáhání pohledávek po splatnosti

Jak je ze Obrázek 2.1 Postup při vymáhání pohledávek po splatnosti patrné, pokud není jiná varianta, přistupuje se i k výkonu exekuce. K exekučnímu řízení tedy může vést jak notářský (popř. i exekutorský zápis), tak rozhodčí náleze, tak i rozhodnutí soudu. Znamená to, že pohledávka se stává vykonatelnou. Exekuce má zajistit věřiteli (oprávněnému), splnění jeho práva (uspokojení jeho pohledávky), od povinného (dlužníka), který nesplnil to, co mu ukládá pravomocné rozhodnutí a vykonatelné rozhodnutí.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), byl Parlamentem ČR schválen v únoru 2001, účinnosti nabyl 1. května 2001, od té doby prošel mnoha změnami, dnes již exekuce upravuje také Hlava XI zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu. Exekuce mají soudům ulevit od hromadících se žalob za neuhrazení pohledávek po splatnosti. Oproti soudnímu výkonu trestu není podání návrhu na exekuci nijak zpoplatněno a podává se soudu, anebo přímo exekutorovi⁵. Exekuční řízení je zahájeno podáním návrhu. Poté záleží na rozhodnutí exekutora, jakým způsobem exekuční titul vymůže (vykonatelné rozhodnutí soudu, notářský zápis atd.), jak bude exekuce provedena a vydá exekuční příkaz na majetek, který má být exekucí postižen. S tímto majetkem poté povinný (dlužník) nesmí nakládat. Exekuce může být provedena prodejem movitých věcí i nemovitostí. Přestože při podání návrhu se žádný poplatek neplatí, exekutorovi náleží odměna, náhrada hotových výdajů atd. Tyto hradí povinný spolu s náklady vzniklými i oprávněnému na vymáhání pohledávky.

Také v exekučním řádu došlo k 1. lednu 2013 ke změnám. Velkou výhodou pro dlužníky je tzv. předžalobní výzva, která se povinně posílá dlužníkům 7 dní před podáním žaloby, pokud by tak věřitel neučinil, ztrácí nárok na úhradu nákladů spojených s řízením. Dlužník tak dostává čas k reakci na hrozící žalobu u soudu. Další důležitou novinkou je povinné slučování exekucí, kdy je s jedním dlužníkem vedeno více exekučních řízení, pak se tyto spojí a soud určí pouze jednoho exekutora, který řízení povede.

2.4.4 Přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení

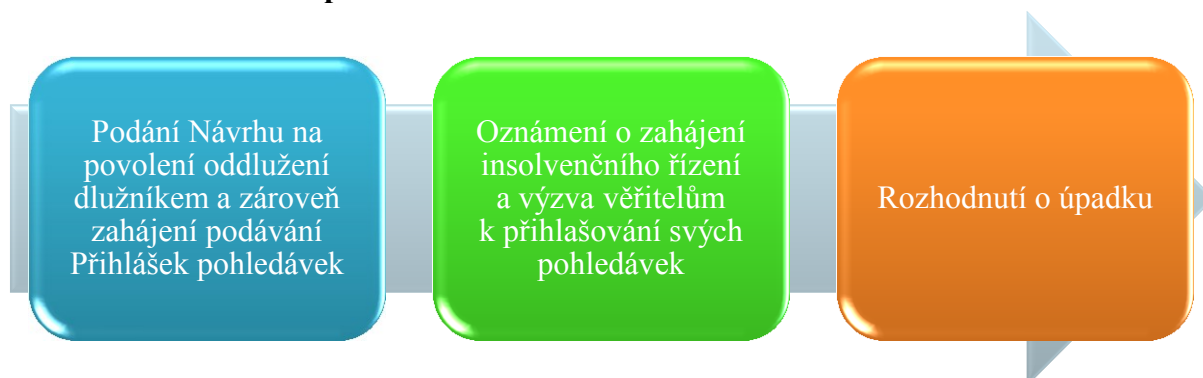
Insolvenční zákon upravuje jakým způsobem věřitelé své pohledávky na dlužnících, kteří jsou v úpadku, uplatňují, a to podáním přihlášky, která je veřejně a bezplatně přístupná, vč. pokynů k vyplnění např. na oficiálním serveru českého soudnictví Justice.cz (viz Příloha č. 1 – Přihláška pohledávky). Přihláška se vždy podává ve dvojím vyhotovení, kdy stejnopis obdrží i insolvenční správce. Ke každé přihlášce se přikládají i listiny, které dokládají pravdivost (např. smlouvy, výpisy atd.). Za správnost vyplnění odpovídá věřitel.

Přihlášky mohou věřitelé podávat u příslušného insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku, na později podané

⁵ Exekutor je fyzická osoba zapsaná v seznamu vedeném Exekutorskou komorou ČR. Exekutor musí být plně způsobilý k právním úkonům, být trestně bezúhonný, mít vysokoškolské vzdělání s právním zaměřením, absolvovat alespoň 3 letou praxi a složit exekutorskou zkoušku. Poté do rukou ministra spravedlnosti vkládá slib a může vykonávat exekutorskou profesi. Exekutor má i své zaměstnance – exekutorské koncipienty, kteří jsou opět zapsaní v seznamu koncipientů vedeného u Exekutorské komory ČR.

příhlášky není brán ohled a nejsou do oddlužení zahrnuty (viz Obrázek 2.2 Přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení).

Obrázek 2.2 Přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení

Insolvenční řízení se zahajuje podáním Návrhu na povolení oddlužení. Příslušný insolvenční soud oznámí zahájení insolvenčního řízení nejpozději do 2 pracovních hodin po obdržení insolvenčního návrhu (pokud návrh obdrží soud mimo úřední hodiny, zveřejní povinně soud tuto informaci nejpozději 2 pracovní hodiny po zahájení úředních hodin následujícího pracovního dne). Spolu s vyhláškou o zahájení insolvenčního řízení může insolvenční soud vyzvat věřitele k uplatnění pohledávek v insolvenčním řízení podáním přihlášky. Do 10 dnů je insolvenční soud povinen učinit rozhodnutí. Lhůta pro přihlášení pohledávek se pak stanoví nejméně na 30 dní, nejdéle pak na 2 měsíce.

Přihlásit se mohou pohledávky nesplatné i splatné, vč. vykonatelných (vymáhané např. výkonem rozhodnutí, anebo exekucí). A ani promlčením právo na plnění povinnosti druhé strany nezaniká, nemůže však být přiznáno nebo uznáno soudem. Oprávněná strana ale může uplatnit své právo při započtení.

Určitý problém se týká přihlašování pohledávek fyzických osob, které zpravidla nejsou pravidelnými návštěvníky insolvenčního rejstříku, a často se stává, že se o insolvenčním řízení, které je s dlužníkem vedeno, ani nedozví. Tito věřitelé, občané pak nemají prostředky, jak se na dlužníkovi domoci své pohledávky, jelikož o probíhajícím řízení, ke kterému by mohly vlastní pohledávku přihlásit, neví.

Pohledávky, které věřitelé přihlásí do insolvenčního řízení, jsou nejprve dle přiložených dokladů přezkoumány insolvenčním správcem, poté i insolvenčním soudem při přezkumném jednání. Pokud přihláška pohledávky není v pořádku, tzn. je neúplná, nebo obsahuje-li vady, insolvenční správce vyzve věřitele, aby ji opravil, doplnil, a to zpravidla v zákonné lhůtě 15 dnů.

Insolvenční správce vytvoří seznam přihlášených pohledávek, který je součástí příloh návrhu na povolení oddlužení (viz následující kapitola). Kdokoliv může do tohoto seznamu nahlížet, protože je jako ostatní dokumenty veřejně přístupný v insolvenčním rejstříku, a to již 15 dní před přezkumným jednáním, jehož termín stanoví také insolvenční soud, a to v rozhodnutí o úpadku. Pohledávky se přezkoumávají právě podle seznamu přihlášených pohledávek.

Při přezkumném jednání se zkoumá především pravost⁶, výše⁷ a pořadí⁸ pohledávek a v případě, že toto nesouhlasí se skutečností, může být dle ust. § 192 IZ přihlášená pohledávka popřena, a to jak insolvenčním správcem, dlužníkem, tak i přihlášeným věřitelem.⁹ Popření pohledávky může vzít insolvenční správce i nazpět a zároveň věřitelé mohou až do skončení přezkumného jednání měnit výši přihlašované pohledávky.

Součástí insolvenčního řízení mohou být i tzv. incidenční spory, ve kterých se jedná o spory o pravost, výši, pořadí přihlášených pohledávek, ale také vyloučení některých práv, pohledávek, majetku. Důvodem mohou být např. žaloby atd. Incidenční spor se projednává na návrh některé oprávněné osoby a rozsudek vydaný v incidenčním sporu je poté závazný pro všechny zúčastněné.

⁶ Dle ust. § 193 IZ se namítá nepravost v případě, že pohledávka vůbec nevznikla, nebo je již promlčená, nebo zcela zanikla.

⁷ Dle ust. § 194 IZ se namítá, že přihlášená pohledávka je vyšší, než skutečný závazek dlužníka. Pokud je vznesena taková námitka, musí být zároveň doložena a podložena skutečná výše pohledávky.

⁸ Dle ust. § 195 IZ se namítá znevýhodněné pořadí přihlášené pohledávky a současně uvádí, v jakém pořadí má být popřena pohledávka uspokojena.

⁹ Možnost popřít přihlášenou pohledávku jiným věřitelem uděluje od 1. dubna 2011 nálezný Ústavního soudu ze dne 1. července 2010, sp. zn. pl. ÚS 14/10, vyhlášený pod č. 241/2010 Sb.

3 OSOBNÍ BANKROT JAKO ZPŮSOB ŘEŠENÍ ÚPADKU A JEHO EKONOMICKÝ DOPAD NA DLUŽNÍKA

Insolvenční zákon neboli zákon č. 182/2006 Sb. ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení nabyt účinnosti dne 1. ledna 2008 a nahradil dosavadní zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Základním cílem IZ je především zajistit průhlednost a předvídatelnost řešení úpadku, motivovat dlužníky k včasnému řešení úpadku a zároveň ale i posílit postavení věřitelů a celé úpadekové řízení urychlit a zefektivnit. Součástí IZ je také ustanovení, které se týká samotného insolvenčního rejstříku, který je veřejně přístupným informačním systémem veřejné správy (Ministerstva spravedlnosti České republiky). Jeho druhou neméně podstatnou funkcí je, že se přes něj doručují důležité písemnosti a dokumenty, které jsou pro insolvenční řízení nezbytné. Součástí insolvenčního rejstříku je také velmi důležitá informace pro dlužníky, a to seznam insolvenčních správců, kde si dlužník může vyhledat kontakt na konkrétního správce.

Insolvenční zákon se vztahuje na všechny fyzické i právnické osoby, podnikatele, ale i nepodnikatele, tato diplomová práce se soustředí pouze na insolvenční řízení vedené u dlužníků fyzických osob, konkrétně tedy na oddlužení, resp. osobní bankrot.

Insolvenční zákon pomáhá lidem, kteří se dostali do dluhové spirály, ve které se vlivem současné nevládné hospodářské situace ocitá mnoho domácností. Mezi nejrizikovější skupiny patří skupiny obyvatel s nízkými příjmy, kteří zároveň často vlivem finanční negramotnosti mají mnoho úvěrových produktů a nestíhají řádně své závazky také splácet a namísto aktuálního a rozumného řešení své špatné finanční situace si na splátky půjčí další peníze. Vlivem vysokých úroků a penále se jejich finanční problémy víc a víc prohlubují. Téměř každá situace má ale své řešení, pokud se tedy problémy neodkládají a začnou se řešit včas. V mnoha případech totiž těmto lidem hrozí nejen to, že nebudou mít na jídlo, ale že také přijdou o bydlení a veškerý majetek.

Jak již bylo řečeno v úvodu kapitoly, institut oddlužení se vztahuje ale pouze na jednotlivce, jejichž dluhy nesouvisí s podnikatelskou činností. Je východiskem rodin, které jsou natolik zaúvěřované, že by se jim nepodařilo své závazky splatit často ani do konce života. Jestliže navíc fyzická osoba vyhlásí osobní bankrot, je ochráněna před výkonem exekuce, a to i v případě, jestliže již byla zahájena. Oddlužení se stalo nejběžnějším způsobem řešení úpadku. Samozřejmě, že se nejedná o jednoduchou záležitost a dlužník se musí sám

postarat o podání insolvenčního návrhu, ke kterému se jednotliví věřitelé musí přihlásit, a poté čeká na rozhodnutí soudu, které je zveřejňováno ve veřejném insolvenčním rejstříku, kde je možno dohledat celý průběh řízení.

3.1 Insolvenční správce

Insolvenční správce je soudem stanovená osoba, která jedná vlastním jménem na účet dlužníka ve věci řízení oddlužení. Pokud je stanoven způsob oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka, pak má insolvenční správce oprávnění prodat majetek dlužníka.

Dle internetového portálu epravo.cz se insolvenčním správcem může stát jakákoliv fyzická osoba, veřejná obchodní společnost, zahraniční obchodní společnost anebo zahraniční sdružení. Zahraniční obchodní společnost a zahraniční sdružení však musí poskytovat stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, dále musí být založeny podle práva členského státu EU členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a musí být podle tohoto práva oprávněny vykonávat činnost insolvenčního správce. Právo vykonávat činnost insolvenčního správce vzniká insolvenčnímu správci dnem nabytí právní moci povolení tuto činnost vykonávat na základě povolení Ministerstva spravedlnosti. Povolení může být uděleno pouze vysokoškolsky vzdělané fyzické osobě způsobilé k právním úkonům, která složila zkoušku insolvenčního správce, je trestně bezúhonná a složila na Ministerstvu poplatek za zápis do seznamu insolvenčních správců, který je veden v insolvenčním rejstříku a má dle ust. § 23 IZ uzavřenou pojistku na odpovědnost za škodu, která může vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce. [66]

Před rozhodnutím o údadku může být stanoven i tzv. předběžný insolvenční správce. Z důležitých důvodů může být insolvenční správce i během trvání insolvenčního řízení odvolán, a to jestliže se proti stanovení konkrétního správce odvolá samotný dlužník, nebo pokud se na tomto shodnou věřitelé na schůzi věřitelů, pak je insolvenčním soudem stanovený nový insolvenční správce. Odvolaný insolvenční správce musí bezodkladně nového insolvenčního správce informovat o průběhu insolvenčního řízení a o své dosavadní činnosti tak, aby měl nový insolvenční správce veškeré podklady, které s výkonem funkce souvisejí.

„Insolvenční správce je povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; je povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob.

Insolvenční správce poskytuje věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce; zejména se na žádost věřitelského orgánu účastní jeho jednání a nejméně jednou za 3 měsíce předkládá věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení.“ (ust. § 36 IZ)

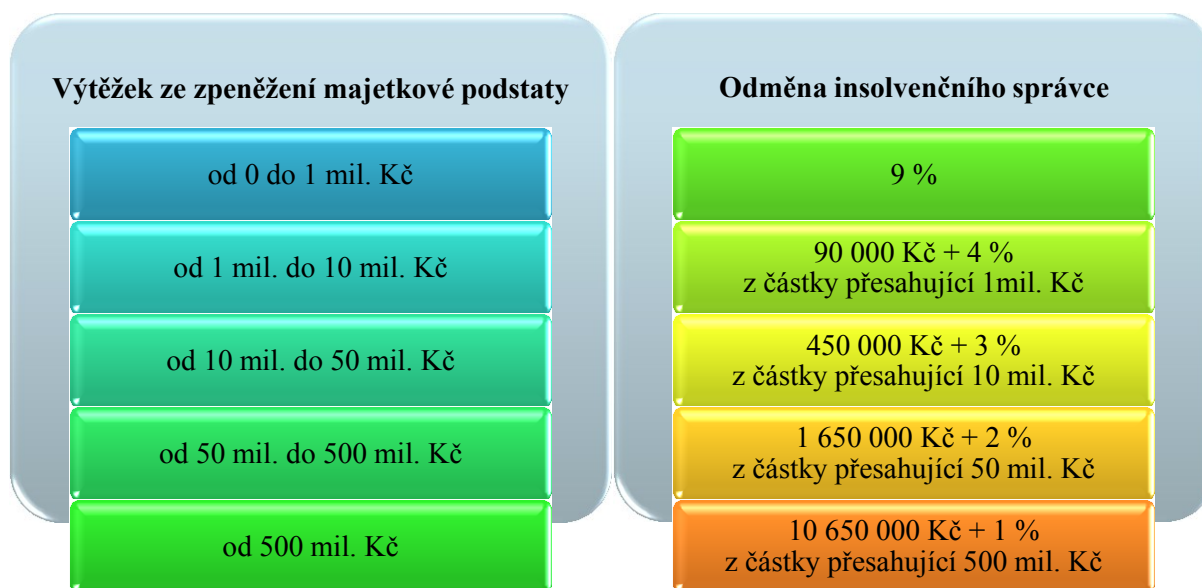
Insolvenční zákon upravuje také odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, kterou může při výkonu funkce insolvenční správce dlužníkům nebo věřitelům způsobit. Této problematice je věnováno ust. § 37 IZ. Z tohoto důvodu také zákon uděluje povinnost se proti takové situaci chránit povinným připojištěním.

Insolvenčnímu správci za výkon jeho funkce při oddlužení (i ostatních způsobech řešení údadku) náleží odměna a také náhrada hotových výdajů, a to vč. daně z přidané hodnoty (dále DPH), pokud je insolvenční správce jejím plátcem a bude ji odvádět. Výše odměny je stanovena v konečné správě a příslušný insolvenční soud ji může přiměřeně snížit, ale i zvýšit. Samotný způsob určení odměny stanovuje ust. § 3 předpisu č. 313/2007 Sb. Vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů ze dne 22. listopadu 2007.¹⁰ Prováděcí předpis stanoví odměnu při oddlužení:

- a) při zpeněžení majetkové podstaty nejméně na 45 000 Kč, popř. dle následujícího
Obrázku 3.1 Odměna z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty pro rok 2013,
- b) při plnění splátkovým kalendářem je odměna stanovena na 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení,
- c) při plnění splátkovým kalendářem, kdy zároveň dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, je odměna také 750 Kč za každý započatý měsíc a částka určená dle Obrázku 3.1 Odměna z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty v písm. a).

¹⁰ Od 1. ledna 2013 nabyla účinnosti vyhláška č. 488/2012 Sb. ze dne 20. prosince 2012, kterou se změnilo ust. § 1, odst. 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, a s tím i částky odměn, které náleží insolvenčnímu správci při zpeněžení majetkové podstaty dlužníka.

Obrázek 3.1 Odměna z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty pro rok 2013

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím předpisu č. 313/2007 Sb. Vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách, v platném znění.

*„Insolvenčnímu správci náleží v souvislosti s výkonem jeho činnosti při oddlužení plněním splátkového kalendáře náhrada hotových výdajů ve výši 150 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.“
(ust. § 7, odst. 4 předpisu č. 313/2007 Sb.)*

3.2 Podání návrhu na oddlužení

V ustanovení § 390 IZ je upraveno, že návrh na povolení oddlužení musí dlužník podat nejdříve spolu s insolvenčním návrhem, nemůže mu tedy předcházet. Podá-li insolvenční návrh jiná osoba, lze návrh na povolení oddlužení podat nejpozději do 30 dnů od doručení insolvenčního návrhu dlužníku; o tom musí být dlužník při doručení insolvenčního návrhu poučen. Podáním návrhu na povolení oddlužení nejsou dotčeny účinky spojené s nařízením předběžného opatření insolvenčním soudem. Návrh na povolení oddlužení podaný opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne rozhodnutím, které doručí dlužníku, osobě, která takový návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání může podat pouze osoba, která takový návrh podala.

Před samotným podáním návrhu na oddlužení je vhodné poradit se specialistou, finančním poradcem, který může napomoci s vyhodnocením finanční situace dlužníka a také mu může pomoci se správným vyplněním příslušného ministerstvem předepsaného formuláře – Návrh na povolení oddlužení (viz Příloha č. 2).

Návrh na povolení oddlužení musí vždy obsahovat minimálně:

- označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,
- údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

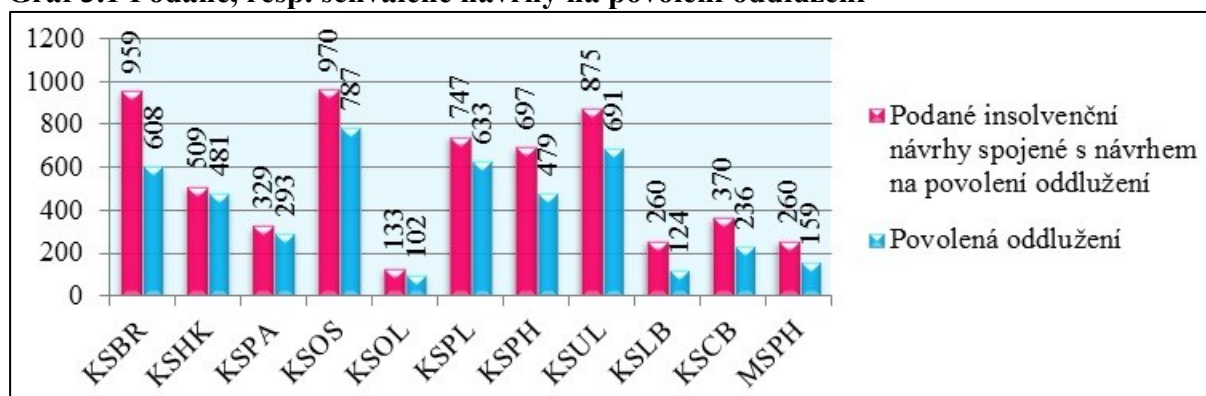
K návrhu na povolení oddlužení přikládá dlužník také přílohy, které stanovuje § 392 IZ. Patří do nich seznam majetku a seznam závazků, doklady, které stvrzují příjmy dlužníka za poslední, písemný souhlas nezajištěného věřitele, se kterým se dlužník dohodl na splacení pohledávky do maximální výše 30% celkové hodnoty nesplacené pohledávky. V rámci podání návrhu je možné, aby měl dlužník ručitele, který bude ochoten se řádné splacení zavázat. Ručitel musí svou ochotu ručit stvrdit také podpisem návrhu na oddlužení. V případě, že je dlužník ženatý (vdaná), musí být návrh na povolení oddlužení podepsán také druhým z manželů, který tímto potvrdí, že s povolením oddlužení souhlasí.

V rámci podání návrhu na povolení oddlužení dlužník mimo jiné může navrhnout způsob vypořádání dluhu, avšak je na rozhodnutí soudu, jaký způsob nakonec určí, jestliže ho schválí.

Již samotné vyplnění formuláře je velmi důležité, jelikož může rozhodnout o výsledku insolvence. Chybně vyplněný formulář může mít za následek zastavení, nebo i nevyhovění návrhu na osobní bankrot a současně soud může rozhodnout o řešení úpadku konkurzem (ust. § 396 IZ), soud ale vždy nejprve vyzve dlužníka k opravě, popř. doplnění návrhu.

Za třetí čtvrtletí roku 2012 bylo dle statistiky Expertní skupiny S22 podáno celkem 6 109 návrhů na povolení oddlužení, přičemž povoleno bylo celkem 4 593 oddlužení, tzn. že bylo vyhověno 75,18% návrhům. [46] Dle Grafu 3.1 Podané, resp. schválené návrhy na povolení oddlužení je zřejmé, že nejvíce návrhů zpracovával Krajský soud v Ostravě, Brně a Ústí nad Labem. Největší úspěšnost při schvalování byla u dlužníků k Krajského soudu v Hradci Králové, kde bylo schváleno 94,5% přijatých návrhů na povolení oddlužení.

Graf 3.1 Podané, resp. schválené návrhy na povolení oddlužení

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z EXPERTNÍ SKUPINA 22. *Insolvenční zákon - Statistiky*. [online]. [cit. 2012-12-30]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>

3.3 Zamítnutí oddlužení

Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, pokud je jím sledován nepoctivý záměr, pokud dlužník nepřistupuje k insolvenčnímu řízení zodpovědně, také v případě, kdy už bylo o oddlužení dříve rozhodnuto, anebo pokud hodnota plnění dlužníka nepřesahuje 30% hranici pokrytí pohledávek nezajištěných věřitelů.¹¹

Dlužník se proti rozhodnutí soudu může vždy odvolat. Ovšem v případě zamítnutí je nutné, aby dlužník počítal, že úpadková situace bude řešena formou konkurzu, v rámci kterého se zpeněží veškerý dlužníkův majetek a zbývající část dluhu zůstává, tzn. neodmaže se jako po ukončení osobního bankrotu.

3.4 Povolení oddlužení

Nedojde-li k navrácení, anebo zamítnutí návrhu, je návrh povolen. O povolení oddlužení rozhoduje příslušný soud¹² a schválení se vztahuje nejen na dlužníka a věřitele, kteří s návrhem souhlasili, ale na všechny věřitele. Usnesení stanoví také osobu insolvenčního správce ze seznamu insolvenčních správců [56], určí majetek mimo majetkovou podstatu a především obsahuje také způsob oddlužení. Insolvenční zákon upravuje dva možné způsoby oddlužení, a to:

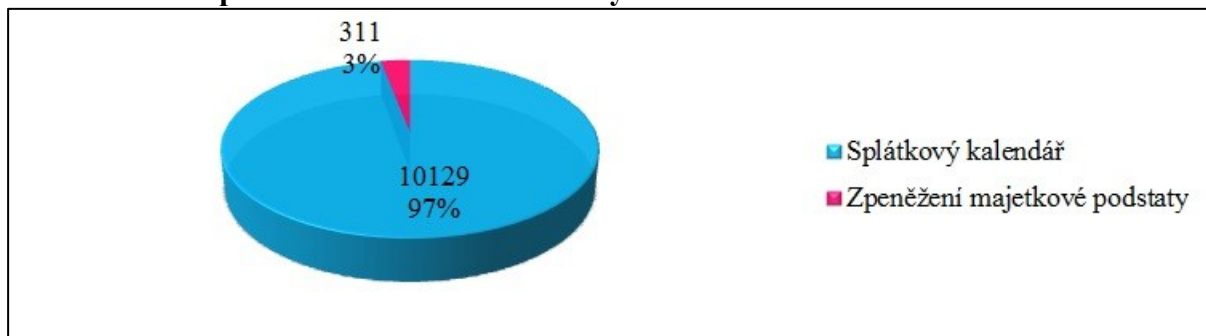
- zpeněžením majetkové podstaty,
- nebo plněním splátkového kalendáře.

¹¹ Pokud by s tím věřitelé souhlasili, může být oddlužení i schváleno.

¹² Krajský soud v Brně, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Praze, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci a Městský soud v Praze.

V drtivé většině převažují schválené splátkové kalendáře. Za období od 1. ledna 2012 do 30. září 2012 dle statistik Expertní skupiny S22 [46] bylo schváleno oddlužení formou splátkového kalendáře u 97,02% návrhů, zbývajících 2,98% bylo schváleno formou zpeněžení majetkové podstaty (viz Graf 3.2 Forma plnění oddlužení ve schválených návrzích).

Graf 3.2 Forma plnění oddlužení ve schválených návrzích

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z EXPERTNÍ SKUPINA 22. *Insolvenční zákon - Statistiky*. [online]. [cit. 2012-12-30]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>.

Lze kombinovat dokonce i oba způsoby oddlužení. Soud při rozhodování o způsobu oddlužení přihlíží také k hlasování věřitelů na schůzi věřitelů, na které hlasují pouze nezajištění přihlášení věřitelé, nikdy osoby dlužníkovi blízké (např. z rodiny). Schválené rozhodnutí o povolení oddlužení je soudem zveřejněno v insolvenčním rejstříku a tímto nabývá účinnosti.

Rozhodnutí o úpadku, resp. jeho náležitosti stanoví ust. § 136 IZ. Dle tohoto zákona musí rozhodnutí o úpadku obsahovat:

- výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek
- výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce
- údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku
- výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě
- výzvu, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci
- výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnickových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách
- výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání

- výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů
- označení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých bude insolvenční soud zveřejňovat svá rozhodnutí.

3.4.1 Podmínky pro schválení oddlužení

Při schvalování osobního bankrotu existují základní podmínky, které musí dlužník splnit, aby mu mohlo být oddlužení povoleno.

Povolení oddlužení se vztahuje pouze na osoby, které již úpadku jsou, anebo jim úpadek hrozí, tzn. že má 2 a více věřitelů a peněžité závazky jsou déle než 30 dní po splatnosti a dlužník není schopen je uhradit.

Nejdůležitější podmínkou je mít takový příjem, aby bylo z čeho dluhy uhradit. Jak již bylo uvedeno na začátku kapitoly, je možno využít pro tento účel některý z volně a bezplatně přístupných kalkulátorů, kde dlužník snadno zjistí, jestli má dostatek finančních prostředků pro splácení formou splátkového kalendáře, popř. je nutné, aby měl dlužník majetek, který je ochoten nejen prodat, ale který má také odpovídající hodnotu (viz Podkapitoly Zpeněžení majetkové podstaty a Splátkový kalendář).

Při schvalování oddlužení soudem je posuzována i trestní bezúhonnost dlužníka. Dlužník by neměl být v posledních 5 letech pravomocně odsouzen za trestný čin majetkové, anebo hospodářské povahy (např. krádež, krácení daní, podvody apod.). Trestní bezúhonnost je prokazována výpisem z rejstříku trestů a tvoří povinnou přílohu návrhu na povolení oddlužení.

Osobní bankrot se vztahuje pouze na fyzické osoby nepodnikatele a závazky nesmí z podnikatelské činnosti ani pocházet. Insolvenční soud může ale udělit výjimku, pokud závazky z podnikatelské činnosti nepřesahují cca 20 až 30% z celkového dluhu. Tyto případy, jsou zaznamenány v judikátech, tj. rozhodnutích odvolacího soudu o konkrétním případě, přičemž toto rozhodnutí se pak aplikuje při rozhodování dalších řízení, které jsou obdobné.

Příkladem je usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. října 2009 (VSPH 524/2009-A-20) ve věci spisovné značky (dále jen sp. zn.) KSUL 70 INS 3836/2009, který jako odvolací soud rozhodoval o případě, ve kterém se zabýval případem dlužníka, který se do svých dluhů dostal již v době, kdy provozoval hostinské činnosti, tzn. podnikal, a zároveň s tímto dluhem souvisela i jeho trestná činnost majetkového charakteru v Německu,

kde si i odpykal trest odnětí svobody. Ve chvíli, kdy dlužník podal návrh na povolení oddlužení, byl již více než rok zaměstnán a pobíral čistou mzdu v průměru 16 740 Kč měsíčně. Současně očekával, že bude mít stejné příjmy v následujících 5 letech. Z 21 závazků pak pouze 3 závazky pocházely z podnikání, a to ve výši 87 000 Kč, přičemž jen 1 pohledávka byla přihlášena, a to ve výši 25 597,71 Kč, z celkové výše dluhů 1 397 6943,30 Kč. Soud první instance zamítl návrh na povolení oddlužení, a to ze dvou důvodů. Dlužník byl jednak pravomocně odsouzen za majetkovou trestnou činnost, která zakládá zákonný předpoklad pro nepoctivý záměr, což IZ vylučuje (ust. § 395, odst. 1 písm. a)) a navíc dluhy souvisejí s podnikáním, což IZ také vylučuje (ust. § 389, odst. 1) a zároveň tedy prohlásil na dlužníka konkurz. S přihlédnutím i k předchozímu rozhodnutí Nejvyššího soudu (sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009¹³) rozhodl odvolací Vrchní soud v Praze, že neuhrazené dluhy ve výši 25 597,71 Kč nejsou překážkou pro vstup dlužníka do oddlužení, jelikož se jedná o velmi malou část celkových dluhů a zároveň většina závazků nepochází z podnikání. Zároveň s přihlédnutím k okolnostem neshledal odvolací soud jeho trestnou činnost jako důvod pro závěr, že se jednalo o nepoctivý záměr v souvislosti s podáním návrhu na povolení oddlužení, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, aby rozhodl, zda vůbec dlužník splňuje podmínku pro povolení oddlužení, kdy bude schopen v 5 letech uhradit alespoň 30% svých závazků.

3.4.2 Splátkový kalendář

Oproti běžnému splácení půjček, kdy se účtováním dalších úroků dále prohlubuje dluhová past, má tento způsob splácení velkou výhodu v tom, že se dlužníkovi dále nenapočítávají nové upomínky, smluvní pokuty, penále, nenavysují se úroky z prodlení atd.

Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna, jak stanoví ust. § 298, odst. 1 IZ, přičemž se věřitelé uspokojí v pořadí, v jakém vznikl právní důvod zajištění, z té části výtěžku, který na ně připadá. Neuspokojená část pohledávky zajištěného věřitele se považuje za pohledávku přihlášenu a uspokojí se stejně jako ostatní nezajištěné pohledávky, nejčastěji právě ze splátek daných splátkovým kalendářem.

¹³ Nejvyšší soud České republiky dne 21. dubna 2009 dospěl k názoru, že striktní uplatňování zákonného požadavku, aby do oddlužení nevstupovali ti dlužníci, jejichž závazky pochází z podnikání, může v některých případech znamenat nepřiměřeně tvrdý dopad na dlužníka. Je tedy nutné, aby insolvenční soud sledoval každý specifický případ pro uplatnění tohoto zákonného požadavku v případech, kdy dlužník již nepodniká, ale část závazků mu plyne z předchozího podnikání.

Výše splátky si může každý dlužník předběžně vypočítat dle kalkulatoru splátek, který je přístupný např. na portálu justice.cz.

Dlužníkovi nesmí být z čisté mzdy (výpočet viz Příloha č. 3 – Výpočet čisté mzdy pro rok 2013) sražena tzv. základní částka, která se vypočte dle nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách), jako dvě třetiny součtu částky životního minima¹⁴ a částky normativních nákladů na bydlení osoby dlužníka¹⁵ (viz vzorec č. 3.1), která pro rok 2013 činí 9 097 Kč (více v Obrázek 3.2 Srovnání nezabavitelných částek za roky 2012 a 2013). Na každou vyživovanou osobu a manželku (manžela) se kalkuluje základní částka jako jedna čtvrtina nezabavitelné částky (viz vzorec č. 3.2). Následně jsou nezabavitelné částky na osobu dlužníka a vyživované osoby sečteny a zaokrouhlí se na celé koruny nahoru, tj. výsledná základní částka, která se odečítá od čisté mzdy dlužníka. Ze zbývajících čisté mzdy lze pak sražen splátky, které se vypočtou dle vzorce č. 3.4, jako dvě třetiny z rozdílu čisté mzdy a základní částky, která se zaokrouhlí dolů na částku dělitelnou 3. Od výsledné částky je nutné odečíst odměnu insolvenčního správce, která činí nejméně 750 Kč a náhradu jeho hotových výdajů, tj. 150 Kč měsíčně. V případě, že je insolvenční správce plátcem DPH, náleží mu částka vč. DPH.

$$NČJ = \frac{2 \times (\check{Z}M + NNB)}{3} \quad (3.1)$$

Kde: NČJ – Nezabavitelná částka jednotlivce,
NNB – Normativní (nezbytné) náklady na bydlení.

¹⁴ Životní minimum je upraveno zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění. Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Na zákon o životním a existenčním minimu navazuje nařízení vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, ve kterém byly částky s účinností od 1. ledna 2012 zvýšeny, a to na částku 3 410 Kč životního minima jednotlivce a 2 200 Kč existenčního minima osoby.

¹⁵ Nezbytné náklady jsou pro potřeby této práce myšleny na bydlení v nájemním bytě v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel a jsou stanoveny dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění. Od 1. ledna 2013 nabylo účinnosti nařízení vlády č. 482/2012 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2013 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení.

$$NČVO = \frac{NČJ}{4} \quad (3.2)$$

Kde: NČVO – Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu.

$$ZČ = NČJ + NČVO \quad (3.3)$$

Kde: ZČ – Základní částka.

$$\text{Měsíční splátka} = \frac{2 \times (\check{C}M - ZČ)}{3} \quad (3.4)$$

Kde: ČM – Čistá mzda.

Pro rok 2012 je zabavitelná částka pro jednotlivce stanovena nad 8 762 Kč, vzhledem k tomu, že s platností od 1. ledna 2013 byly navýšeny náklady na bydlení, zvýšila se i zabavitelná částka pro jednotlivce pro rok 2013, a to na 9 097 Kč měsíčně. Novelou zákona se zvýšila také nezabavitelná částka na vyživovanou osobu (viz Obrázek 3.2 Srovnání nezabavitelných částek za roky 2012 a 2013). Ze srovnání vyplývá, že dlužníkům od ledna 2013 zůstane k dispozici o 334 Kč více než v roce předchozím.

Obrázek 3.2 Srovnání nezabavitelných částek za roky 2012 a 2013

	2012	2013
☐ Životní minimum jednotlivce	☐ 3 410 Kč	☐ 3 410 Kč
☐ Normativní náklady na bydlení	☐ 5 352 Kč	☐ 5 687 Kč
☐ Nezabavitelná částka	☐ 5 841 Kč	☐ 6 064 Kč
☐ Nezabavitelná částka na vyživovanou osobu	☐ 1 460 Kč	☐ 1 516 Kč
☐ Zabavitelná částka nad	☐ 8 762 Kč	☐ 9 097 Kč

Srážky jsou stanoveny ze mzdy, platů, odměn z dohody o provedení práce, dávek státní sociální podpory, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku,

podpor v nezaměstnanosti, stipendií, úrazové renty, sociálních příplatků a dalších opakovaně vyplácených dávek.

Naproti tomu nepostižitelné jsou příspěvky na dítě, bydlení, porodné, pohřebné, cestovné, apod.

Během doby, kdy dlužník plní oddlužení splátkovým kalendářem, uděluje mu ust. § 412 IZ povinnost:

- vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, popř. o ni usilovat a neodmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,
- mimořádné výnosy získané darem či dědictvím použít k mimořádnému splácení nad rámec splátkového kalendáře, zároveň takový dar nebo dědictví nesmí bez souhlasu insolvenčního správce odmítnout,
- hlásit změny v zaměstnání, nebo bydlišti,
- vždy k 15. lednu a 15. červenci kalendářního roku předkládat přehled příjmů za uplynulého půl roku,
- nezatajovat žádný příjem,
- neposkytovat výhody vytipovaným věřitelům
- a nebrat na sebe další závazky, které by nemusely být uhrazeny řádně a včas.

Po celou dobu splácení nad dlužníkem provádí insolvenční správce dohled a informuje o průběhu jak věřitelský výbor, tak i soud.

Mnoho dlužníků se mylně domnívá, že jakmile uhradí 30% nezajištěných pohledávek vůči věřitelům, tak pro ně tímto oddlužení končí a přestávají platit, mají „čistý štít“, nicméně smyslem oddlužení je uhradit co nejvíce, tzn. že dlužník plní splátkový kalendář tak dlouho, dokud neuhradí 100%, pokud je schopen splatit v termínu kratším než 5 let, anebo splácí po celých 5 let, kdy je nutno uhradit nejméně 30% závazků, ideálně až 100%.

Po 5 letech, kdy dlužník hradí řádně a včas jednotlivé měsíční splátky, se řízení o oddlužení ukončí. Insolvenční soud následně také rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech (viz kapitola 3.1 Insolvenční správce) a také ho zbaví funkce pro dané řízení. Dlužníkovi jsou následně odmazány veškeré nesplacené pohledávky zahrnuté do oddlužení od okamžiku schválení návrhu na povolení oddlužení. Osvobození se nevztahuje na podvodné pohledávky, jimiž je sledován nepoctivý záměr, apod.

3.4.3 Zpeněžení majetkové podstaty

Jedná se o způsob řešení oddlužení, kterému se často i dlužníci chtějí vyvarovat, protože nechtějí přijít o „střechu nad hlavou“. Pokud ovšem není zbylí, je to jediná možnost, jak se z dluhů vysvobodit. Podobně jako u splátkového kalendáře je nutné, aby výtěžek ze zpeněžení majetku dosáhl alespoň na 30% všech závazků dlužníka. Nejčastěji jde tedy o nemovitosti, ale majetkovou podstatu tvoří:

- peněžní prostředky,
 - věci movité a nemovité,
 - podnik,
 - soubor věcí a věci hromadné,
 - vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů,
 - akci, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva,
 - obchodní podíl,
 - dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné,
 - dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,
 - další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu,
 - příslušenství, přírůstky, plody a užitky shora jmenovaného majetku.
- (ust. § 206 IZ)

Pokud soud nestanoví jinak, dlužník nesmí od zahájení insolvenčního řízení s majetkovou podstatou nakládat. Do majetkové podstaty není zahrnut majetek nabytý v průběhu insolvenčního řízení, tj. po chvíli, kdy nastaly účinky schválení oddlužení, tzn. zpeněží se pouze majetek, který dlužníkovi patřil v době chválení oddlužení formou zpeněžením majetkové podstaty.

Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně jako u konkurzu, jak to stanoví § 408 IZ.

Majetkovou podstatu lze zpeněžit těmito základními způsoby:

- a) veřejnou dražbou,
- b) prodejem movitých věcí a nemovitostí,
- c) prodejem majetku mimo dražbu.

a) Veřejnou dražbou

Veřejnou dražbu upravuje zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v platném znění. Veřejnou dražbou ust. § 2 písm. a) tento zákon rozumí: „*Veřejné jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, konané na základě návrhu navrhovatele, při němž se licitátor¹⁶ obrací na předem neurčený okruh osob přítomných na předem určeném místě s výzvou k podávání nabídek a při němž na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, přejde příklepem licitátora vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby, nebo totéž veřejné jednání, které bylo licitátorem ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejnižší podání*“. Vždy se tedy jedná o veřejné jednání konané na základě návrhu navrhovatele dražby (pro účely této práce myšleno dražební věřitelé) za účelem převodu vlastnictví draženého předmětu na vydražitele.

Veřejnou dražbu provádí dražebník na návrh insolvenčního správce. Insolvenčního řízení se týkají dražby nedobrovolné, které upravuje část třetí zákona o veřejných dražbách, kde je mimo jiné stanoveno, že účastníkem dražby nesmí být ani dlužník, ani osoby blízké.

Dražba se koná i organizuje výhradně v českém jazyce, a to vč. písemností, pokud je nějaká písemnost v cizím jazyce, je nutno přiložit úředně ověřený překlad, popř. při účasti na dražbě zahraniční osoby je nutné, aby byl přítomen také tlumočník.

Cena předmětu dražby se stanoví odhadem, přičemž tento nesmí být starší než půl roku. Při dražbě nemovitosti, podniků a kulturních památek musí být cena stanovena znalcem.

Cenu dosaženou vydražením poté nelze vydražiteli snížit a je povinen ji ve stanovené lhůtě uhradit, pokud tak učiní, přechází na něj vlastnické právo v okamžiku udělení příklepu a o tomto dostane i písemné potvrzení od dražebníka. Vydražený předmět musí být bez zbytečného odkladu předán vydražiteli, což je nutno potvrdit i písemně.

Z výtěžku dražby se nejprve uhradí náklady dražby, poté se uspokojí přihlášené pohledávky dražebních věřitelů, a to ve lhůtě 10 dnů od uhrazení vydražitelem, případný rozdíl obdrží bývalý vlastník, tj. dlužník. Naopak pokud nelze z výtěžku uspokojit všechny

¹⁶ Licitátor neboli dražitel je fyzická osoba způsobilá k právním úkonům a fyzicky způsobilá k provozování této činnosti, která „vede“ dražbu, tzn. zahajuje, přijímá podání, vyzývá účastníky dražby, aby činili podání, provádí příklepy kladívkem vyšším nabídkám, přičemž vydražitelem se stává osoba, která učinila nejvyšší, tedy poslední nabídku. Licitátor dražbu také ukončuje. Licitátor provádí úkony při dražbě na účet dražebníka.

pohledávky, tak se nejprve uspokojí ty, které byly zajištěné, poté následují pohledávky druhé třídy, kterými jsou myšleny pohledávky z hypoték, následují další pohledávky a to v pořadí dle data vzniku a to poměrně. (ust. § 60 zákona o veřejné dražbě) Dražebník bez zbytečného odkladu vyhotoví protokol o uspokojení pohledávek, který do 5 dnů od vyhotovení zašle mj. dražebním věřitelům, vlastníkovi, zástavci a dlužníkovi.

Velké oblibě se začínají těšit i elektronické, tzv. on-line dražby, které umožnila novela zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění (dále o.s.ř.). Velkou výhodou mají elektronické dražby v jednoduchosti, rychlosti, přehlednosti, a to jak pro dražitele, tak i zájemce o věc, která je předmětem dražby. Významným kladem elektronických dražeb je mimo jiné (dále jen mj.) jejich transparentnost, jelikož se dražby může účastnit kdokoli, pod přiděleným číslem, bylo by prakticky nemožné uzavřít nějakou zákulisní dohodu, spekulativně přihazovat, což může skutečného zájemce o předmět dražby odradit. [45]

b) Prodejem movitých věcí a nemovitostí

Návrh na zpeněžení majetkové podstaty prodejem podává insolvenční správce, který je také jediným účastníkem tohoto řízení. Soud pouze nařídí prodej na základě soupisu movitých věcí a nemovitostí, který schválí on sám a také věřitelský výbor. Během výkonu rozhodnutí nemůže dlužník s věci, které jsou součástí seznamu nijak nakládat.

Občanský soudní řád vylučuje z výkonu rozhodnutí některé konkrétní věci, které dlužník (povinný) potřebuje k uspokojování základních potřeb, které potřebuje k práci a také věci, jejichž prodej by byl nepřijatelný z hlediska morálního. Patří sem např. zdravotní potřeby, oděv, běžné vybavení domácnosti, snubní prsten apod.

Cena movitých věcí určených k prodeji se stanoví odhadem soudce, popř. znalce.¹⁷ Pokud je výtěžek z prodeje movitých věcí vyšší než hodnota pohledávek po odečtení nákladů souvisejících s prodejem, je rozdíl vyplacen dlužníkovi. Jednotlivé pohledávky jsou ze zpeněžení movitých věcí uspokojovány dle dne, kdy došel soudu návrh na řízení výkonu rozhodnutí pro jednotlivé pohledávky. Pokud má více pohledávek stejné pořadí, pak jsou uspokojeny z výtěžku poměrně.

Prodej nemovitosti je možný pouze v případě, že dlužník prokáže, že mu k ní náleží vlastnické právo. Soud musí poté informovat příslušný katastrální úřad, že byl podán návrh

¹⁷ Cena se dle ust. §328 o.s.ř. nestanoví odhadem v případě, kdy je cena stanovena úředně, když je uveřejněn kurs investičního nástroje přijatého k obchodování na evropském regulovaném trhu, anebo je uveřejněna hodnota cenného papíru vydaného fondem kolektivního investování.

na prodej nemovitosti v rámci nařízení výkonu rozhodnutí. Cena nemovitosti a jejího příslušenství je stanovena znalcem.

c) Prodejem majetku mimo dražbu

Prodej mimo dražbu může insolvenční správce uskutečnit pouze se souhlasem soudu a výboru věřitelů. Cena se pak může dostat i pod cenu odhadní. Tento typ prodeje se týká především věcí, které podléhají rychlé zkáze.

Zákon myslí i na podvody a nekalé praktiky při zpeněžování majetkové podstaty, kterým předchází tím, že některé osoby nesmějí ve 3 leté lhůtě od skončení oddlužení majetek získat. Patří sem samotný dlužník, rodinní příslušníci, osoby blízké atd.

3.5 Ekonomický dopad osobního bankrotu na dlužníka

Jak již bylo v této diplomové práci poukázáno, většina schválených návrhů na povolení oddlužení je plněna formou splátkového kalendáře, kdy dlužníkovi k dispozici zůstává pouze nezabavitelné minimum. Cílem osobního bankrotu je totiž, aby věřitelé byli uspokojeni v co nevyšší míře, v ideální míře až do plné výše pohledávky, tzn. jakákoliv výpomoc formou daru, dědictví atd. je nutné použít k mimořádné splátce. Osoby, které tedy vyhlásili osobní bankrot, proto čeká velmi složitých 5 let života, po kterých ovšem začínají znovu, tzv. „od nuly“.

Tato životní etapa je nejen jakýmsi „trestem“ za neuvážené a špatné hospodaření dlužníka, ale zároveň je životní etapou, ze které by se měl dlužník jednak poučit a jednak správně hospodařit s rodinným rozpočtem. Člověk by si ve finanční tísní měl obzvlášť uvědomit, jak je důležité dělat si záznamy o příjmech domácnosti, ale i o výdajích a že je nutné neplýtvat, naopak volné peníze zhodnocovat, plánovat, kam je uložit, na co budou potřeba v budoucnu, aby si nemusel na tyto výdaje půjčovat. Člověk se během doby splácení musí naučit „fungovat“ úplně novým způsobem, na který třeba nebyl zvyklý. Nejdůležitějším ponaučením by mělo být pro dlužníka to, naučit se žít z toho, na co sám dosáhne a nezatěžovat sebe, ani rodinu dluhy, protože nákup např. kreditní kartou trvá pár sekund, ovšem člověk by neměl být krátkozraký a uvědomit si, kam až ho podobný neuvážený nákup přivedl. Správné hospodaření s rodinnými finančními prostředky je hlavním předpokladem pro to, aby se v budoucnu dlužník vyhnul chybám, které před oddlužením napáchal. Jak jednoduše sestavit rodinný rozpočet je možno dohledat jak na internetu, tak v odborných člancích a knihách.

Pokud dlužník řádně a včas splní své povinnosti z oddlužení, může požádat soud o vydání rozhodnutí, jímž ho soud oprostí od zbývajících dluhů, tj. tedy maximálně o 70% (viz výše). Tímto způsobem pohledávka jako taková ovšem nezaniká, nadále je u soudu evidována. Zákon totiž myslí i na podvody a nekalé praktiky při ekonomicky zajímavém způsobu zbavení se dluhů, tj. oddlužení. Podvodům zákon předchází tím, že po dobu dalších 3 let může osvobození rozhodnutím soudu odejmout¹⁸ právě např. z důvodu podvodu, anebo může soud odejmout výhody osvobození. Poté mohou všichni věřitelé opět po dlužníkovi vymáhat pohledávky, a to v plném rozsahu.

Navíc dlužník musí počítat s tím, že přestože řádně uhradil své dluhy oddlužením jedním z výše uvedených způsobů, tak informace, které se oddlužení týkají, jsou i nadále vedeny v insolvenčním rejstříku, a to po dobu dalších 5 let. Až po uplynutí pětileté lhůty od nabytí právní moci rozhodnutí, kterým bylo oddlužení ukončeno, jsou údaje o dlužníkovi znepřístupněny.

¹⁸ Od začátku roku 2012 do 30. září 2012 bylo zrušeno schválené oddlužení v 82 případech, jak uvádějí statistiky Expertní skupiny S22. [46]

4 VYHODNOCENÍ ODDLUŽENÍ VČETNĚ EKONOMICKÉHO DOPADU NA DLUŽNÍKY

Tato kapitola je zaměřena na praktické vyhodnocení oddlužení, včetně ekonomického dopadu na dlužníky. První část obsahuje dvě případové studie, které jsou zaměřené na vyhodnocení oddlužení, ekonomického dopadu na dlužníky a vliv finanční gramotnosti na zadluženost. Druhá část kapitoly je věnována vyhodnocení ukazatelů, které mají vliv na zadluženost, a to u 60 náhodně vybraných dlužníků. Následuje vyhodnocení úrovně zadluženosti u těchto dlužníků a vlivu jejich finanční gramotnosti na zadluženost. Součástí podkapitoly, která se zaměřuje na vyhodnocení finanční gramotnosti, jsou zpracovány také dva dotazníky, z nichž první směřoval k průzkumu vzdělávání finanční gramotnosti u žáků základních škol a studentů nižších ročníků osmiletých gymnázií, a druhý, který byl proveden u 246 dobrovolných respondentů a vyhodnocuje celkovou úroveň vzdělanosti v oblasti financí a znalosti institutu oddlužení.

4.1 Případové studie

Případové studie jsou zaměřeny na vyhodnocení oddlužení a ekonomického a sociálního dopadu na dlužníky. Je zde zpracováno a vyhodnoceno oddlužení plněním splátkového kalendáře, který u dlužníků z velké části převažuje, i případová studie, kdy bylo schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Data pro zpracování kapitoly jsou čerpána z insolvenčního rejstříku veřejně přístupného na portálu justice.cz, který provozuje Ministerstvo spravedlnosti ČR.

4.1.1 Dlužník dle spisovné značky KSOS 14 INS 1665 / 2010

První případová studie se týká dlužníka¹⁹, který k 23. únoru 2010 podal svůj již v pořadí druhý²⁰ insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Dlužník je zaměstnán na dobu neurčitou ve společnosti Hyundai Motor Manufacturing Czech, s.r.o. se sídlem Nižní Lhoty 700, 739 51, IČ 27773035, kde je zaměstnán jako operátor.

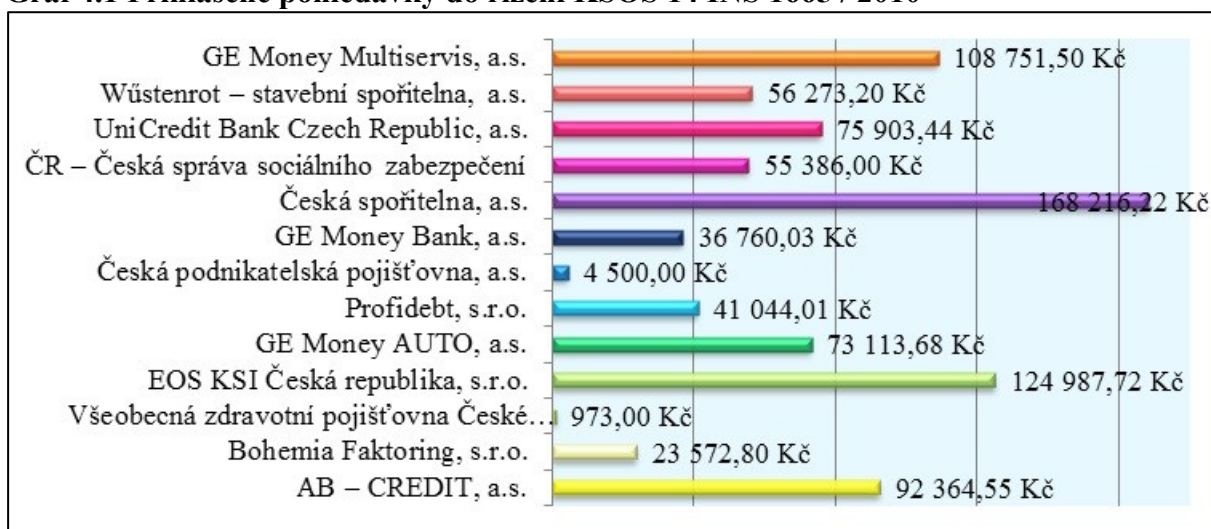
¹⁹ Data pro vyhodnocení případové studie jsou čerpána z Detailu lustrované osoby – ISIR v Insolvenčním rejstříku. [42]

²⁰ První insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení byl dlužníkem podán o rok dříve, byl ovšem zamítnut, jelikož dlužník neměl dostatečný příjem, aby splnil podmínku pro povolení oddlužení, tedy aby během 5 letého splátkového kalendáře ze svých příjmů uhradil alespoň 30% svých závazků vůči věřitelům. Případ je veden v insolvenčním rejstříku jako odškrtnutá – skončená věc pod spisovnou značkou KSO 39 INS 4737 / 2009. [41]

Dlužník při podání návrhu na povolení oddlužení uvedl, že pobírá mzdu 14 000 Kč měsíčně, s předpokladem navýšení příjmů až na 20 000 Kč měsíčně. Dále uvedl, že je rozvedený a že je mu Okresním soudem v Karviné – pobočkou v Havířově stanovena vyživovací povinnost vůči nezletilé dceři ve výši 2 200 Kč měsíčně.²¹ Dlužník vyčíslil své dluhy v celkové výši 1 520 164,73 Kč²². Dlužník nevlastní žádný významný movitý nebo nemovitý majetek, bydlí v pronajatém bytě v Havířově a byt je vybaven pouze obvyklým zařízením.

Do řízení se přihlásilo celkem 13 věřitelů, vůči kterým měl dlužník závazky v celkové výši 861 846,15 Kč (viz Graf 4.1 Přihlášené pohledávky do řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010), z toho vykonatelné v celkové výši 217 407,32 Kč. Nejvyšší pohledávku přihlásila Česká spořitelna, a.s., u které dlužník uzavřel dvě smlouvy o úvěru a třetí smlouvu o úvěru prostřednictvím kreditní karty, z těchto smluv vyplývají nejen běžné úroky, ale další poplatky, úroky z prodlení a smluvní pokuty. Mimo osobní půjčky a kreditní karty dlužník nehradil řádně sociální a zdravotní pojištění, ke kterým je navíc povinen uhradit penále. Dlužník dále řádně neplatil sjednané životní pojištění u České podnikatelské pojišťovny, a.s.

Graf 4.1 Přihlášené pohledávky do řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?rowid=AAAE1DAAGAAHzjCADE

Vzhledem k tomu, že dlužník nemá vlastní majetek, který by mohl pro účely oddlužení zpeněžit, a sám by nebyl schopen ze svých příjmů uhradit během 5 letého splátkového kalendáře 30% svých závazků vůči nezajištěným věřitelům, tak se dlužníkovi

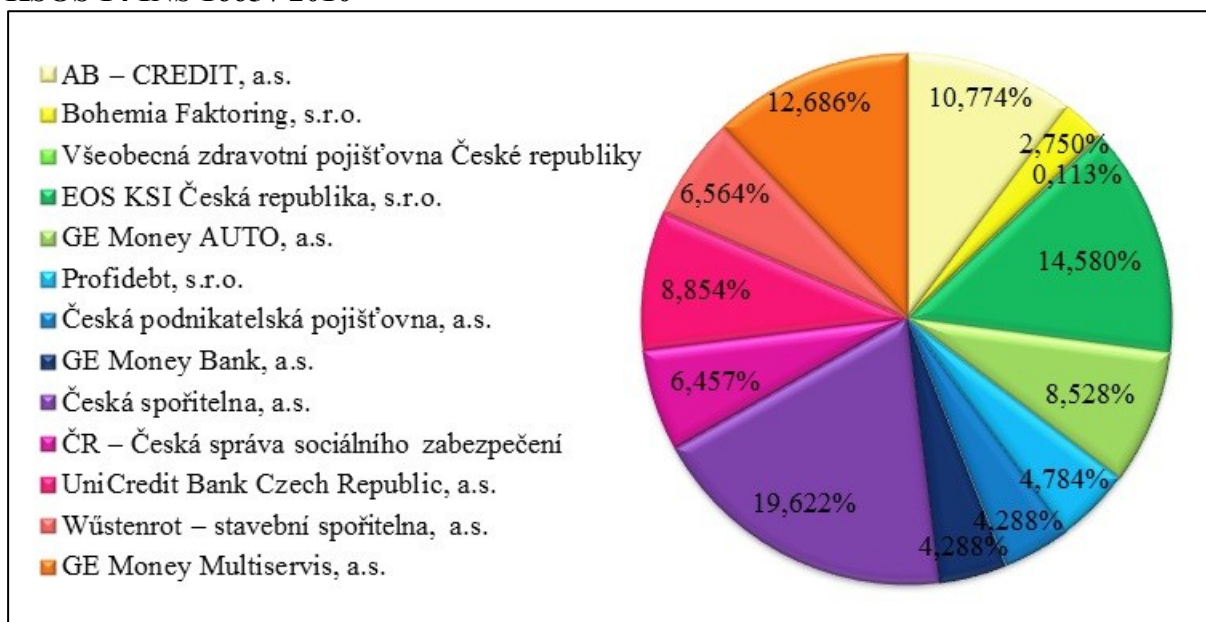
²¹ Do listopadu 2010 bylo výživné soudním nařízením stanoveno na 2 200 Kč měsíčně, od prosince 2010 do listopadu 2012 se výživné dle rozhodnutí soudu zvýšilo na částku 4 500 Kč a od prosince roku 2013 již výživné vůči nezaopatřené dceři vzrostlo na částku 6 000 Kč měsíčně.

²² Nepatrná část závazků souvisí také s přechodím podnikáním, a to celkově 6,5%.

rodiče na základě darovací smlouvy zavázali poskytnout svému synovi v součtu 4 800 Kč měsíčně pro účely oddlužení, jinak by byl návrh na povolení oddlužení Krajským soudem v Ostravě opětovně zamítnut.

Krajský soud v Ostravě určil dle ust. § 25 IZ insolvenčním správcem doc. Ing. Dagmar Bařinovou, Ph.D a na základě podaného návrhu k 19. srpnu 2010 schválil oddlužení, a to plněním splátkového kalendáře od září 2010 po dobu 5 let, popř. do doby úplného splacení pohledávek vůči nezajištěným věřitelům. Usnesení o povolení oddlužení ukládá zaměstnavateli Hyundai Motor Manufacturing Czech, s.r.o. povinnost srážet dlužníkovi ze mzdy nebo i jiného příjmu srážky ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, a srážku aby poukazoval přímo na účet insolvenční správkyně. Částka, která bude takto poukazována insolvenční správkyni se sníží o odměnu insolvenčního správce a dále bude rozdělena mezi věřitele v poměru stanoveném soudem (viz následující Graf 4.2 Poměr podílu uspokojení věřitelů z měsíční splátky pro oddlužení v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010). Dlužníkovi zároveň soud stanoví povinnost odevzdat insolvenční správkyni všechny částky získané z darovacích smluv, tj. včetně přislíbeného daru od rodičů.

Graf 4.2 Poměr podílu uspokojení věřitelů z měsíční splátky pro oddlužení v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?rowid=AAAE1DAAGAAHzyCADE

Dlužníkovi ze mzdy nikdy nesmí být sražena tzv. nezabavitelná částka, která se stanoví dle ust. § 279 o.s.ř. (výpočet je popsán v předchozí kapitole 3.4.2 Splátkový

kalendář).²³ Při výpočtu nezabavitelné částky se počítá pouze s osobou dlužníka, není možno zvýšit částku na osobu dcery, na kterou platí soudem stanovené výživné, jelikož dcera je svěřena do péče matky. To, že dlužník hradí výživné vůči své nezletilé dceři, neznamená, že si na ni může uplatnit nezabavitelnou částku na vyživovanou osobu.²⁴

Ve zpracované Příloze č. 4 – Průběh plnění oddlužení KSOS 14 INS 1665 / 2010 splátkovým kalendářem lze vidět výpočty jednotlivých měsíčních splátek, včetně závěrečného rozpadu mezi věřitele a insolvenční správkyň. Součástí splácení je také povinné doplacení dlužného výživného ve výši 11 600 Kč, které dlužník řádně doplatil během období od října 2010 do června 2011. Výživné na dceru má přednost před samotným splácením oddlužení, a to včetně dlužného výživného, jak lze vyčíst i z Přílohy č. 4.

Od ledna 2012 se insolvenční správkyň stala plátcem DPH. Pro dlužníka to znamená, že insolvenční správkyň si od ledna 2012 z celkové částky určené pro měsíční splátky ponechává zálohu na odměnu 750 Kč a náhrady svých hotových výdajů 150 Kč, navýšené o DPH, podle poslední novely zákona o dani z přidané hodnoty dlužník celkově zaplatí měsíční odměnu 1 089 Kč, zbývající částka je rozdělena mezi 13 věřitelů dle poměru stanoveného soudem (viz Graf 4.2 Poměr podílu uspokojení věřitelů z měsíční splátky pro oddlužení v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010).

Krajský soud v Ostravě označuje odměny insolvenčních správců za zálohové. Vyhláška o odměně insolvenčního správce ovšem nehovoří o záloze, výhradně o odměně. Zde vyvstává problém, který by se týkal případného vyúčtování. S účinností od 1. ledna 2013 vstoupila v platnost novela tohoto zákona, kterým se navýšila i sazba DPH, a to z 20% na 21%. Podle legislativy platné do konce předcházejícího roku by bylo po ukončení splátkového kalendáře nutné vyúčtovat zálohy na odměnu insolvenčního správce a náhrady hotových výdajů. Za předpokladu, že by správkyň za rok 2012, kdy se registrovala k DPH, daň také odvedla²⁵, soud by nařídil vyúčtování nové sazby daně od 1. ledna 2013 a také by bylo potřeba dodanit zálohy, které správkyň obdržela ještě před registrací k DPH²⁶, tj. za období od září 2010 do prosince 2011. Jestliže by správkyň daň neodvedla, byla by

²³ Pro účely zpracování této práce byla použita také kalkulačka dostupná na portálu vyplata.cz. [65]

²⁴ Nezabavitelná částka pro vyživovanou osobu pro rok 2013 činí 1 516 Kč.

²⁵ Ustanovení § 21 odst. zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty stanoví, že daň na výstupu se stanoví ke dni uskutečnění plnění, anebo ke dni přijetí platby, a to ke dni, který nastane dříve, tzn. že je možné přiznat DPH na výstupu již ke dni přijetí zálohy na odměnu insolvenčního správce a náhradu hotových výdajů (platí pro insolvenční správce, kteří vedou účetnictví).

²⁶ DPH na výstupu je nutno provést i za období, které předchází registraci insolvenčního správce, což potvrzuje i rozsudek Nejvyššího správního soudu v Brně z roku 2008, kdy správce konkurzní podstaty žaloval Finanční ředitelství v Ostravě, že mu byla DPH doměřena již za období, které předcházelo dni, kdy se povinně registroval k DPH. Přestože se jedná o starší případ, který byl ještě řešen zákonem o konkurzu a vyrovnání, tak principy pro vyměření DPH u záloh platí i nadále stejným způsobem. [56]

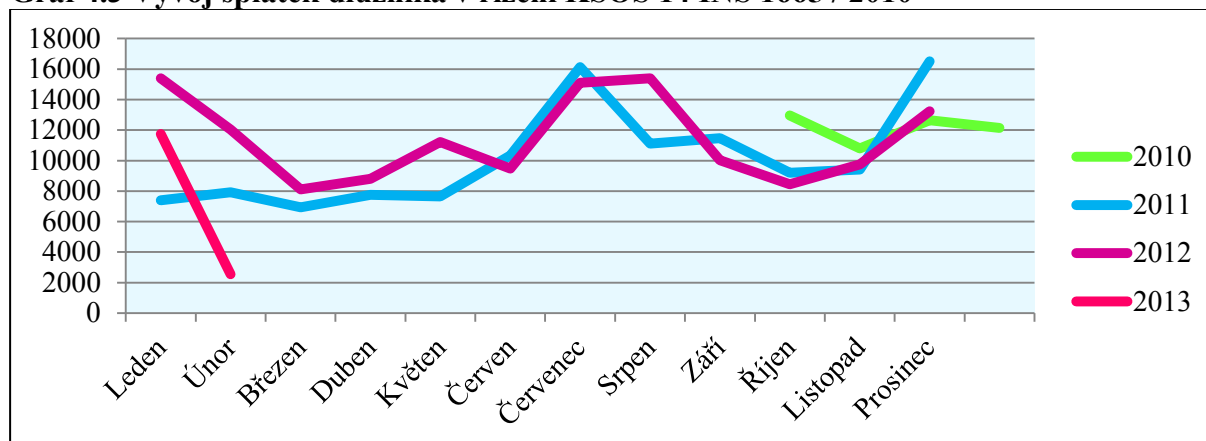
předepsána za celou dobu trvání splátkového kalendáře předepsána v sazbě platné ke dni rozhodnutí soudu.²⁷ Pro tyto účely bylo s účinností od 1. ledna 2013 doplněno ust. §37a zákona o DPH. Novela zákona stanoví, že DPH se nedoměří v případě, že již byly zálohy zdaněny a daň byla řádně odvedena, tzn. že novou sazbou DPH se zdaní pouze zálohy zaplacené od data účinnosti této novelizace, tedy od 1. ledna 2013.

V úvodním odstavci této podkapitoly již bylo uvedeno, že dlužníkovi bylo povoleno oddlužení zásluhou závazku jeho rodičů, kteří darovací smlouvou přislíbili pravidelný měsíční dar pro účely oddlužení svého syna v celkové výši 4 800 Kč. Tento dar rodiče dle darovací smlouvy řádně hradili od září 2010 až do ledna 2013. Rodiče dle dopisu z 6. února 2013 předpokládají, že dlužník je již schopen své závazky hradit sám, a vzhledem ke zvyšujícím se výdajům za vlastní pronajatý byt, nejsou schopni synovi dar nadále poskytovat.²⁸ Lze však předpokládat, že existuje souvislost mezi ochotou rodičů přispívat synovi na úhradu jeho dluhů a výši průběžného plnění uspokojení věřitelům, kterého dlužník dosáhl v srpnu 2012 celkově 30,86%, tzn. že již překročil minimální možnou hranici 30% pro splnění podmínek oddlužení. Po uhrazení 30 splátek má dlužník uhrazeno celkem 321 670 Kč, tj. 37,32% svých závazků vůči věřitelům. Skutečnost, že rodiče dlužníkovi od února přestali přispívat na úhradu jeho dluhů, způsobil výrazné snížení měsíční splátky (viz Příloha č. 4 – Průběh plnění oddlužení KSOS 14 INS 1665 / 2010), jak potvrzuje i následující Graf 4.3 Vývoj splátek dlužníka v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010. Zřetelné snížení splátky bude mít negativní dopad především na věřitele, kteří samozřejmě dostanou nazpět celkovou částku daleko nižší, než odpovídá původní predikci 74,65% k 13. březnu 2013, která je vypočtena na základě dosavadního průběžného plnění.

²⁷ Tímto způsobem soud postupoval např. v oddlužení pod sp. zn. KSOS 8 INS 8015 / 2010. Soud uložil dlužníkovi povinnost uhradit doplatek na odměně a náhradě hotových výdajů insolvenční správce, jelikož celé zálohy zdanil sazbou platnou ke dni podání návrhu na osvobození od placení dosud neuspokojených pohledávek, tj. 21%, přičemž během roku 2012 dlužník v zálohách hradil pouhých 20%. Soud prozatím nezaujal oficiální stanovisko, jak bude tento případ ukončen, lze ale předpokládat, že dlužník bude zproštěn povinnosti uhradit doplatek na odměně insolvenčního správce před osvobozením od placení dalších pohledávek. Data jsou dostupná v Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [39]

²⁸ Celý dopis určený KSOS je veřejně přístupný v Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík [42]

Graf 4.3 Vývoj splátek dlužníka v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?rowid=AAAE1DAAgAAHjzCADE

Za předpokladu, že bude dlužník splácet vůči nezajištěným věřitelům pouze částku přibližně 2 541 Kč měsíčně, jako tomu bylo v únoru 2013, bude po ukončení 5 leté lhůty uhrazeno na splátkách celkově 397 900 Kč, tzn. 46,17% z celkového dluhu. Původní předpokládaná částka činila 478 620 Kč, tedy 55,53% dlužné částky. Naopak, pokud by se navíc přičetla částka, kterou rodiče měsíčně přispívali do ledna 2013, byla by celková zaplacená částka výrazně vyšší, a to 587 260 Kč. Zaplaceno by tedy bylo 68,14% celkových pohledávek vůči věřitelům. Rozdíl na uhrazených pohledávkách, o který věřitelé pravděpodobně přijdou, je 22%.

Vzhledem ke struktuře závazků dlužníka lze předpokládat, že si v minulosti nedokázal spočítat, že ze svého příjmu není schopen mimo svou osobní běžnou spotřebu navíc „utáhnout“ splácení 7 osobních úvěrů, 2 kreditních karet, kontokorent a zároveň si spořit na životní pojištění a platit alimony na dceru. Lze se domnívat, že kontokorent i kreditní karty byly určeny právě k úhradě splátek na osobní úvěry, které dlužníkovi přerostly přes hlavu a zásluhou kterých se dlužník dostal i do dluhové pasti. Toto uvažování lze přisuzovat i nízké finanční gramotnosti. Dlužníkovi je více než 50 let, tzn. že základní i střední školu navštěvoval v době, kdy nebyl kladen na vzdělávání žáků v oblasti financí takový důraz jako dnes. Zároveň dříve neexistovalo tolik lákadel v podobě okamžitého odběru zboží na splátky nebo expresně vyřízených úvěrů, např. i online²⁹.

²⁹ Jedním z významných věřitelů dlužníka je společnost AB-CREDIT, a.s., která odkoupila pohledávky od eBanky, a.s., která dnes již neexistuje. Tato banka byla charakteristická právě sjednáváním úvěrových produktů online. Dlužník měl vůči eBance, a.s. závazky nejen z poplatků za osobní účet, ale také ze dvou spotřebitelských úvěrů a povoleného debetu na osobním účtu. Tyto produkty sjednával pravděpodobně právě z pohodlí domova.

Dnes již dlužník třetím rokem řádně spolupracuje a plní zákonem stanovené podmínky pro oddlužení. Vzhledem k tomu, že do doby, kdy mu bylo schváleno oddlužení, splácel závazky v celkové výši 1 520 164, 73 Kč, jak uvedl při podání návrhu na povolení oddlužení, ke kterým mu navíc narůstaly úroky i penále, tak velmi výrazně ulevil svému rozpočtu, co do splácení svých dluhů. Faktem zůstává, že právě v době oddlužení se mají lidé mj. naučit s penězi správně hospodařit, jelikož jim pro běžný život zůstává skutečně jen nezabavitelné minimum, což není nijak vysoká částka. Obzvláště pak v případě dlužníka, který má poměrně vysoký příjem ze zaměstnání, bude snadné vytvořit po ukončení oddlužení rezervu pro nečekané výdaje, ale také spotřebu, vzhledem k tomu, že se naučí žít z podstatně nižšího příjmu. Následující tabulka ukazuje, jak by mohl vypadat dlužníkův měsíční rozpočet při oddlužení, kdy dlužníkova průměrná čistá měsíční mzda činí 20 249 Kč³⁰.

Tabulka 4.1 Rozpočet dlužníka

Čistý měsíční příjem	20 249 Kč
Výživné na dceru	6 000 Kč
Částka určená pro splátky	5 152 Kč
- Odměna insolvenčního správce 1 089 Kč	
- Měsíční splátka pro oddlužení 4 063 Kč	
Nezabavitelná částka pro rok 2013, se kterou dlužník disponuje	9 097 Kč
Náklady na bydlení	2 000 Kč
Potraviny a nealkoholické nápoje	2 626 Kč
Cestovné, náklady na městskou hromadnou dopravu v Havířově	2 409 Kč
Telekomunikace, internet, pošta	561 Kč
Ostatní zboží a služby (oděv, obuv, drogerie, léky apod.)	800 Kč
Rezerva	201 Kč

Dlužník uvedl, že bydlí v nájemním bytě. Na základě průzkumu cen nájemného nabízených bytů v Havířově bylo zjištěno, že je možné pronajmout si samostatné bydlení od 3 500 Kč, vč. zálohy na služby. Vzhledem k výši dlužníkova příjmu by bylo beze sporu výhodnější, aby se na úhradě nájemného spolupodílel s další osobou, např. v dvoupokojovém bytě, u kterých se ceny pohybují od 1 900 Kč na osobu, vč. služeb. K těmto 1 900 Kč je navíc přičtena částka 100 Kč, která zahrnuje provoz domácnosti ve smyslu běžné údržby a případných drobných oprav.

Částka, která odpovídá spotřebě potravin a nealkoholických nápojů, byla zvolena dle statistiky rodinných účtů za 4. čtvrtletí 2012, kterou provedl Český statistický úřad, a to na 2 626 Kč. [64] Jako rezerva pak dlužníkovi zbývá 201 Kč.

³⁰ Průměrná mzda je stanovena dle skutečné čisté mzdy doložené potvrzením příjmů od zaměstnavatele v období od září 2010 do února 2013.

Dlužník denně dojíždí za prací do průmyslové zóny Nošovice v Nižní Lhotě, pokud by byl nucen dopravovat se pravidelně dvakrát denně autobusem, přišlo by ho jízdné měsíčně na 2 409 Kč, dle ceníku dlouhodobého časového jízdného Dopravního podniku Ostrava, a.s. [41] Pokud se spolu s dlužníkem do Nižní Lhoty u Frýdku-Místku dopravuje denně více jeho kolegů a pokud některý z nich má vlastní automobil, bylo by výhodnější podělit se o cenu pohonných hmot a přispět na amortizaci vozidla, popř. si také pronajmout byt blíže pracoviště.

Další položkou v rozpočtu jsou náklady za telefon, internet a poštu. Mezi mobilními operátory je dle Občanského sdružení spotřebitelů TEST nejvýhodnějším operátorem Vodafone Czech Republic, a.s., který dlužníka může vyjít zhruba na 195 Kč měsíčně³¹. Další položkou v této kategorii je připojení k internetu, které je v dnešní době v podstatě samozřejmostí. Ceny za poskytované služby jsou velmi podobné a internetové připojení lze měsíčně pořídit již od 350 Kč. Korespondence se pak dá z velké části řešit právě přes internet, proto byla pro sestavení rodinného rozpočtu zvolena částka určená k písemné komunikaci 50 Kč měsíčně. Celkově tak tyto služby mohou vyjít přibližně na 561 Kč měsíčně.

Každý člověk navíc potřebuje kupovat hygienické a toaletní potřeby, čas od času nové boty, oblečení, léky apod. Pro tyto účely byla určena částka 800 Kč měsíčně, jelikož se nejedná o pravidelný výdaj, tzn. že dlužník si v jednom měsíci může část uspořit, v následujícím naopak utratit i vyšší sumu.

Ač možná vypadá rodinný rozpočet pozitivně, jelikož dlužníkovi stále zbývá určitá rezerva pro nečekané výdaje, jedná se o rozpočet, který je velmi úsporný. V porovnání se situací před povolením oddlužení ovšem bezpochyby příjemnější, jelikož dluhy nadále nenarůstají a dlužník není neustále upomínán peněžními ústavy, exekutory a vymáhacími společnostmi, kterým byla část pohledávek postoupena. Lze předpokládat, že dlužníkovi s měsíčními výdaji na život vypomáhají i rodiče, kteří do ledna 2013 dlužníkovi vypomáhali se splácením samotného splátkového kalendáře pro oddlužení. Je možné se domnívat, že i z tohoto důvodu se rozhodli dále nepodporovat synovo splácení dluhů, vzhledem k tomu, že zákonnou hranici pro oddlužení splnil a všichni tři si dobře uvědomují, že dle zákona je toto jednání v pořádku a když to legislativa umožňuje, chtějí věřitelům skutečně zaplatit co nejmíň. Zákonodárci by se ovšem měli na tento problém zaměřit, jelikož institut oddlužení by měl být ulehčením životní situace nejen dlužníků, ale měl by také zajistit, aby i věřitelé dostali nazpět ze svých pohledávek co možná nejvíc. Řešením by mohlo být zavedení

³¹ Při provolání 60 minut a odeslání 100 SMS. [44]

možnosti vymáhání příslibených darů na dárcích po posouzení důvodu, proč dárce závazek z darovací smlouvy neplní.

Poslední záznam v insolvenčním rejstříku ve věci sp. zn. KSOS 14 INS 1665 / 2010 je z 13. března 2013. Dlužník tedy vstoupil do druhé poloviny splátkového kalendáře. Jak již bylo řečeno v kapitole 3.5 Ekonomický dopad osobního bankrotu na dlužníka řečeno, splátkový kalendář, resp. celé oddlužení má také výchovný charakter. Dlužník se tedy učí nejen hospodařit s nezabavitelným minimem, ale měl by být poučen pro případ nevyhnutelného budoucího zadlužování. S největší pravděpodobností nebude dlužníkovi vzhledem k jeho delikvenci co do splácení umožněno uzavřít úvěrový produkt ještě několik let po ukončení oddlužení. Banky i nebankovní úvěrové společnosti při schvalování úvěrových produktů nahlíží do Centrálního registru dlužníků, Bankovního a Nebankovního registru klientských informací, a také do tzv. registru SOLUS³², které poskytují záznamy nejen o osobách, které již aktuálně nějaký úvěr řádně a včas splácejí, ale také o dlužnících, a pokud je klient rizikový ve smyslu nepravidelného splácení, bývá úvěr zamítnut, což je možné považovat za další výchovný prvek. Má zájemci o úvěr signalizovat, že jeho finanční situace není vhodná pro uzavírání jakýchkoliv úvěrů, jelikož má např. nedostatečný příjem, nebo naopak je již příliš zaúvěrovaný na to, aby dokázal splácet další půjčku. Lze předpokládat, že vzhledem k nepříjemné životní zkušenosti s osobním bankrotem dlužník z této případové studie bude při uzavírání příštích úvěrových produktů daleko obezřetnější. Bude si uvědomovat, že při zadlužování je potřeba uvažovat racionálně a rozumně a nenechá se zlákat výhodnými nabídkami úvěrů, naopak ze svého na Ostravsko vysokým příjmem bude část těchto příjmů odkládat a spořit si. Pokud by se rozhodl pro investici do bydlení apod., může mu jako návod pro bezpečné zadlužování sloužit i Příloha č. 5 – Pravidla zadlužování.

4.1.2 Dlužnice dle spisovné značky KSOS 33 INS 1501 / 2011

Jako další případová studie byla vybrána případová studie, kde bylo schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.³³ Dlužnice v insolvenčním návrhu spojeným

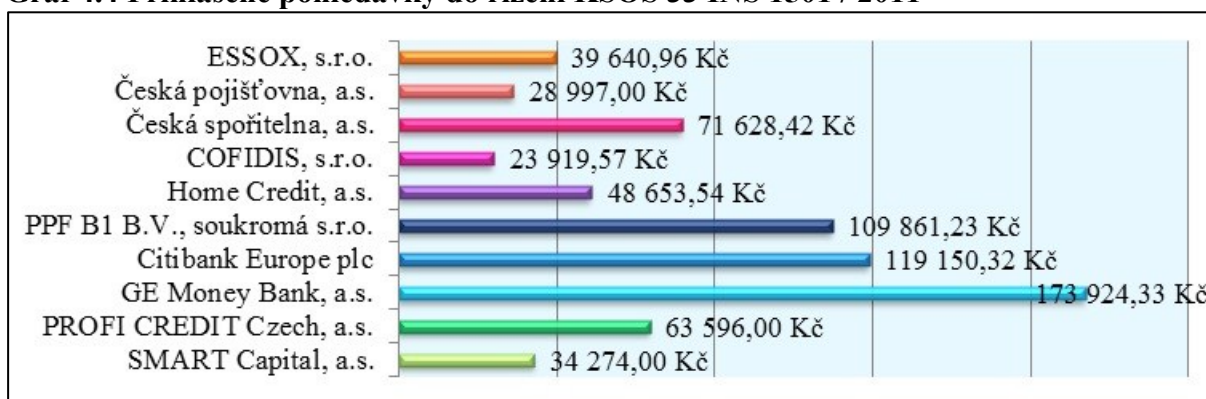
³² Registry mají za účel shromažďovat o dlužnících, a to hned z několika důvodů. Pro bankovní a další finanční instituce je důležité, aby jejich klienti své závazky řádně a včas hradili, přičemž osoba, která nesplácí své závazky z účtů za telefon, nebo úvěru je vyhodnocena jako riziková, tj. nevhodná pro prodej úvěrových produktů. Zároveň však tyto lidi chrání před tím, aby překročili jednak určitou úvěrovou angažovanost a jednak, aby v případě svých problémů se splácením neprohlubovali dluhovou past, do které se mohli dostat. Naopak ale člověk, který své závazky hradí řádně a včas, je solventní, bude pro instituci, která úvěr poskytuje vyhodnocen jako méně rizikový a úvěrová společnost bude mít zájem takového klienta získat, a tak mu nejen že úvěr poskytne, ale bude se snažit nabídnout mu co nejvýhodnější produkt, aby nevyužil služby konkurenční splátkové společnosti, či banky.

³³ Data pro případovou studii jsou čerpána z dalšího Detailu listrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [40]

s návrhem na povolení oddlužení z 1. února 2011 uvedla, že má celkové závazky vůči věřitelům v celkové výši 873 653 Kč. Dlužnice uvedla, že je od ledna 2000 zaměstnána jako uklízečka na dobu neurčitou na Střední odborné škole a Středním odborném učilišti obchodu a služeb, Kapitána Jasioka 50 v Havířově – Prostřední Suché. Čistý měsíční příjem ze mzdy činil v okamžiku podání návrhu na povolení oddlužení průměrně 9 960 Kč. Aby byla dlužnice schopna plnit oddlužení formou splátkového kalendáře, tak se dcera a zeť zavázali darovací smlouvou dlužnici přispívat na splátky celkově 3 600 Kč měsíčně. Dlužnice nemá žádnou vyživovací povinnost.

Do insolvenčního řízení se přihlásilo celkem 10 věřitelů s pohledávkami v celkové výši 738 137,47 Kč, z toho 249 826,04 Kč byly pohledávky vykonatelné. Zjištěné a uznané pohledávky jsou v celkové výši 713 645,37 Kč. Nejvyšší pohledávka je vůči společnosti GE Money Bank, a.s., a to v celkové výši 73 924,33 Kč. S bankou dlužnice uzavřela smlouvu o kontokorentu na běžném účtu, na kterém dlužila celkem 6 774,79 Kč, významnější a výrazně větší dluh ovšem vyplýval z konsolidačního úvěru, kde činil dluh celkově 260 755 Kč – jeho správu na základě mandátní smlouvy ovšem již převzal Inkasní a exekuční servis, s.r.o., který pohledávku nadále vymáhal a s dlužnicí se dohodl na individuálním splátkovém kalendáři. Dlužnice mimo úvěry u GE Money Bank, a.s. dále nesplácela řádně další osobní půjčky a tři kreditní karty. Ze smluv mj. vyplývají smluvní úroky, upomínky a náklady spojené s vymáháním vykonatelných pohledávek v rámci exekučního a rozhodčího řízení.

Graf 4.4 Přihlášené pohledávky do řízení KSOS 33 INS 1501 / 2011

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=429a7153-db49-41cc-8f52-6f58aa9518a6

Dlužnice v rámci svého návrhu na povolení oddlužení dále uvedla, že má spoluvlastnický podíl na rodinném domě č. p. 1452 na pozemku par. č. 3178 a pozemky par. č. 3178, 606/11 v katastrálním území Bludovice, obec Havířov, vše zapsáno na LV 2189

a LV 5060. Tento podíl získala v rámci dědického řízení v roce 1994. Znalec Ing. Vladimír Pešák odhadl hodnotu poloviny rodinného domu, který vlastní dlužnice na 1 040 185 Kč. Mimo nemovitý majetek má dlužnice automobil zn. Mercedes Benz 124, rok výroby 1986 v hodnotě 10 000 Kč a dále obvyklé vybavení domácnosti, elektrospotřebiče a mobilní telefon v hodnotě 7 200 Kč.

Vzhledem k majetku dlužnice soud po prozkoumání případu rozhodl 13. dubna 2011 o povolení oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, a to mimo dražbu. O nemovitost, vč. pozemků, projevila zájem dcera se svým manželem, kteří se zároveň dohodli s majitelkou druhé poloviny domu, matkou dlužnice, že její část domu bude rovněž převedena do společného jmění manželů se zřízením věcného břemene ve prospěch matky dlužnice. Obecně ust. § 295 IZ zakazuje prodeje majetku osobám blízkým, a to ani ve lhůtě 3 let od skončení insolvenčního řízení. Insolvenční soud však může v odůvodněných případech udělit výjimku. Vzhledem k příslibu uspokojení 100% výše pohledávek vůči věřitelům soud 6. května 2011 povolil nabýt majetek z majetkové podstaty dlužnice a udělil tedy výjimku dle ust. § 295, odst. 3 IZ. Majetek přešel do společného jmění manželů kupní smlouvou ze dne 23. května 2011 za úplaty 843 000 Kč, a tato sjednaná částka byla řádně uhrazena na účet majetkové podstaty.

Součástí výdajů je také odměna insolvenčního správce, kterým byl Mgr. Radim Struminský. Při zpeněžení majetkové podstaty se odměna stanoví dle ust. § 3 předpisu č. 313/2007 Sb. Vyhlášky o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů ze dne 22. listopadu 2007 (viz výše). Odměna insolvenčního správce, vč. úhrady hotových výdajů a započteného DPH byla stanovena na 129 328,33 Kč, pro výplatu pohledávek tedy zbylo 713 665,67 Kč (viz Tabulka č. 4.5), přebytečný rozdíl 20,30 Kč byl vyplacen dlužnici. Věřitelé byli k 22. červenci 2011 uspokojeni v plné výši dle Grafu 4.4 Přihlášené pohledávky do řízení KSOS 33 INS 1501 / 2011.

Obrázek 4.1 Majetková podstata

Zdroj: Marushka - Mapový aplikační server [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=778765833&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>

Tabulka 4.2 Odměna insolvenčního správce ze zpeněžení

Celkový výtěžek zpeněžení	843 000,00 Kč
Bankovní poplatek z titulu hotovostního vkladu kupní ceny na účet majetkové podstaty	- 6,00 Kč
Odměna insolvenčního správce a hotových výdajů - Odměna IS 15% ze zpeněžení 107 046,81 Kč bez DPH - Hotové výdaje 231,80 Kč bez DPH - Poštovné 216,00 Kč - Notářské poplatky 390,00 Kč bez DPH - DPH celkem 21 533,72 Kč (bez poštovného, kde je 0% DPH)	- 129 328,33 Kč
Zbývající částka pro úhradu pohledávek věřitelům	713 665,67 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování s použitím dat z Detailu lustrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z:

https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=429a7153-db49-41cc-8f52-6f58aa9518a6.

Soud na základě žádosti dlužnice zprostil dlužnici od placení pohledávek věřitelům, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo nebo se nepřihlásili a k 3. listopadu 2011 byl zápis v insolvenčním rejstříku ukončen, a to po 9 měsících řízení.

Stejně jako u předchozí případové studie, i zde dlužnice neodhadla vlastní finanční možnosti a příliš se zaúvěrovala velkým množstvím drobných úvěrových smluv. Skutečnost, že uzavřela tolik smluv, ze kterých následně vyplývalo velké množství splátek, které zákonitě musely překračovat příjem dlužnice, lze opět přisuzovat nízké finanční gramotnosti. Vzhledem k jejímu příjmu bylo nemožné půjčky hradit, nejprve se svou špatnou finanční situací snažila řešit konsolidací, ale ani to jí na dlouho nepomohlo, zkonsolidovala totiž jen 3 závazky. Dlužnice má ukončenou pouze povinnou školní docházku a s příjmem uklízečky byla pro ni situace neúnosnou. Přestože žádala o povolení oddlužení splátkovým kalendářem, soud se rozhodl s ohledem na věřitele právě pro zpeněžení majetku dlužnice. Pokud by splácela své závazky v měsíčních splátkách, dle vzorce 4.1, tak by si věřitelé do března 2013 přišli celkově na 123 872 Kč (17,36%), a po pěti letech splácení na částku 313 164 Kč, tj. 43,88%.³⁴

$$\text{Měsíční splátka pro oddlužení} = \text{ČM} - \text{NM} + \text{dar} - \text{IS} \quad (4.1)$$

Kde: ČM – Čistá mzda,
 NM – Nezabavitelné minimum,
 IS – Odměna insolvenčního správce.

³⁴ Pro výpočet byla použita čistá mzda 9 960 Kč. Nezabavitelné minimum pro rok 2011 6 872 Kč, pro rok 2012 6 872 Kč a od roku 2013 stávající nezabavitelné minimum 7 216 Kč. Odměna insolvenčního správce, vč. DPH činí 1 080 Kč měsíčně do 31. prosince 2012 a 1 089 Kč od 1. ledna 2013.

Rodina mohla ovšem uvažovat jinak již ve chvíli, kdy se dlužnice dostala do dluhové pasti. Jestliže byla dcera se svým manželem schopna získat dostatek finančních prostředků pro odkoupení nemovitosti, mohli stejným způsobem vyplatit dluhy matky a rodinný dům, resp. jeho polovinu, kterou vlastnila dlužnice na dceru pouze převést. Převodem nemovitosti by vznikla povinnost uhradit daň z převodu nemovitosti 31 205,55 Kč³⁵, kterou musela rodina zaplatit i tak, ale již by nehradili náklady insolvenčního řízení 129 328,33 Kč. Dlužnice ale pravděpodobně s variantou prodeje domu vůbec nepočítala, protože sama žádala o oddlužení formou splátkového kalendáře, kdy by splnila podmínku úhrady 30%, jelikož by po 5 letech splácení věřitelům splatila téměř polovinu svého dluhu (viz výpočet výše).

4.2 Ukazatele ovlivňující zadluženost

Pro následující šetření byl vytvořen stratifikovaný výběr 60 dlužníků (viz Příloha č. 6 – Seznam spisovných značek v insolvenčním rejstříku, u kterých bylo prováděno šetření pro účely této diplomové práce) v insolvenčním řízení, jejichž insolvenční správkyň byla ustanovena doc. Ing. Dagmar Bařinová Ph.D. nebo Mgr. Pavlína Jašková. Cílem šetření je ukázat vliv vybraných ukazatelů na zadluženost, resp. úpadkovou situaci dlužníků a také vyhodnocení úrovně jejich zadluženosti. Data jsou čerpána z portálu justice.cz, kde je veřejně přístupný insolvenční rejstřík vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR.

Prvním ukazatelem zadluženosti je věk. Dlužníci byli rozděleni do 5 kategorií, přičemž nejmladšímu dlužníkovi je pouhých 24 let, naopak nejstarším dlužníkem je osoba, které je 78 let. Nejvíce dlužníků je v produktivním věku od 30 do 40 let, jak lze vidět i v Grafu 4.5 Věk dlužníků. Vzhledem k tomu, že většina nezajištěných dluhů pochází zejména z různých typů spotřebitelských úvěrů, lze se domnívat, že se jedná o důsledek neopatrného zhodnocení vlastních finančních možností ve chvíli, kdy se dlužníci osamostatnili od rodičů, tzn. po ukončení studia, kdy dlužníci řešili své „začátky“ půjčkami, které jim později „přerostly“ přes hlavu a kdy se dostali do úpadkové situace. Velký počet dlužníků se nachází i v poslední kategorii, tj. ve věku nad 60 let. Mnoho lidí v důchodovém věku s příspěvkem od státu nevychází, proto řeší svou situaci např. kreditními kartami, kde je velmi často vysoký úrok. Tito lidé správnému používání kreditní karty v rámci bezúročného období často nerozumí, nejsou zvyklí tento platební nástroj používat, a tak používají kreditní kartu jako typický revolvingový úvěr, tzn. že žijí na dluh a mnohokrát si tuto skutečnosti

³⁵ Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí pro rok 2011 stanoví sazbu daně z převodu nemovitosti na 3% z ceny zjištěné, tedy z 1 040 185 Kč.

vůbec neuvědomují. Další skupinou starších lidí jsou lidé, kteří se snaží vypomáhat svým potomkům. V první řadě vyčerpají své rezervy, které si během produktivního věku našetřili a v druhé řadě se pouští i do půjček, za které svým dětem buď ručí, nebo je uzavírají na sebe. Často pak mají mezi sebou nepsanou dohodu založenou na vzájemné důvěře mezi rodičem a potomkem, na kterou však často doplácení – úvěry musí splácet sami a tím se často dostanou až do insolvence. Průměrný věk 60 dlužníků je 46 let.

Graf 4.5 Věk dlužníků

Druhým ukazatelem zadluženosti je pohlaví, přičemž z Grafu 4.6 Pohlaví dlužníků vyplývá, že mezi dlužníky převažují ženy, a to počtem 32 dlužnic, oproti mužům, kterých je v rámci stratifikovaného výběru 28. Pohlaví tedy není významným ukazatelem, který by měl vliv na zadluženost Čechů v insolventci.

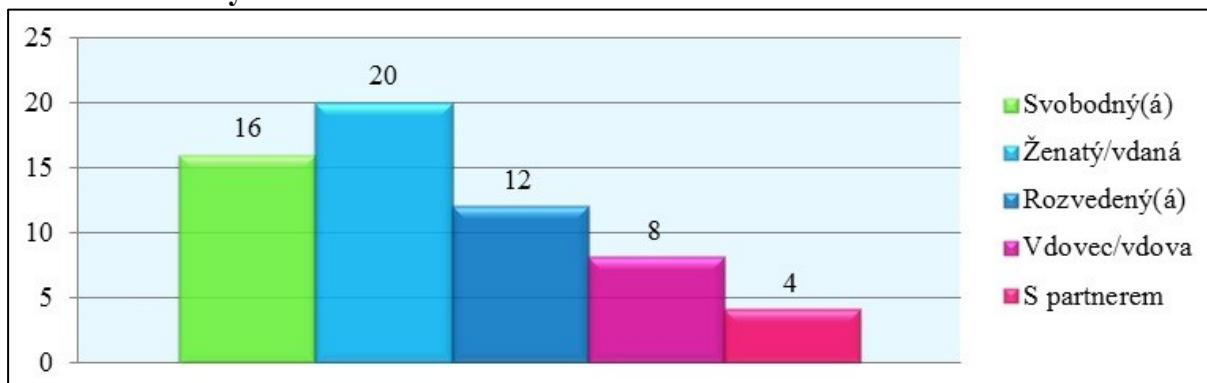
Graf 4.6 Pohlaví dlužníků

Dalším ukazatelem je rodinný stav dlužníků (viz Graf 4.7 Rodinný stav dlužníků). Ze statistického šetření vyplývá, že 33% dlužníků v oddlužení jsou sezdání. Dalších necelých 7% dlužníků žije s partnerem, tzn. že pouze 40% ze všech vybraných dlužníků v insolventci hospodaří s druhou osobou. Většina dlužníků v insolventci je však na své závazky sama. Jedná se o 60% dlužníků, kteří jsou svobodní, rozvedení nebo ovdovělí. I samotná ztráta partnera vlivem rozvodu, nebo úmrtí je složitou situací, která mj. zasáhne do rozpočtu a může vést nejen k samotnému zadlužování, ale i neschopnosti své závazky nadále splácet. Lidé, kteří žijí

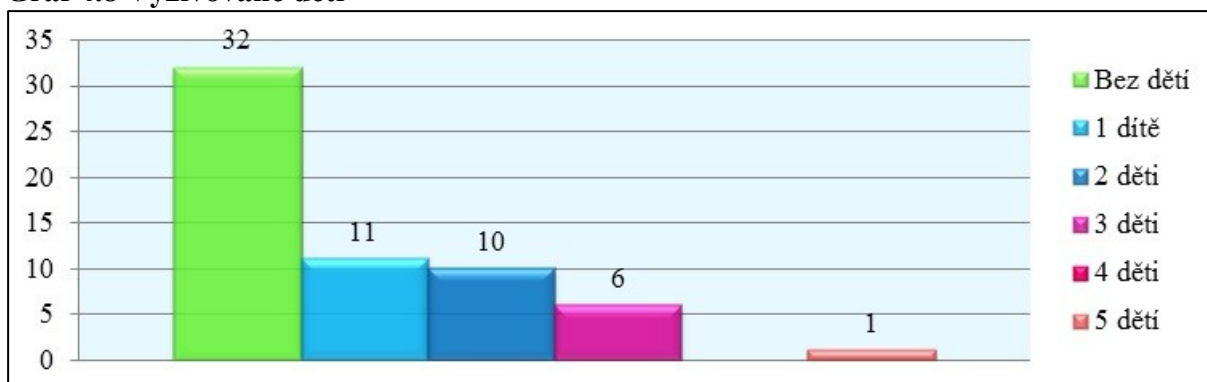
bez partnera, mají vždy složitější situaci, protože náklady na bydlení, stravování, drogerii, dopravu, vzdělání atd. musí financovat z jednoho příjmu, přitom náklady na bydlení anebo stravu se mezi samostatně žijící osobou a domácností o 2 osobách se příliš neliší.

Graf 4.7 Rodinný stav dlužníků

S tímto faktorem souvisí i další ukazatel, kterým je počet vyživovaných dětí. Z šetření vyplývá, že nejvíce dlužníků však nemá žádné vyživované dítě (viz Graf 4.8 Vyživované děti) – jedná se o nadpoloviční většinu, tedy 53% osob z výběru. Lze konstatovat, že tito lidé tedy byli odpovědní pouze za sebe a nebáli se proto riskovat a spoléhali na vyšší budoucí příjmy, kariérní růst. Mezi dlužníky, kteří mají 1 až 3 nezaopatřené děti, potom není výrazný rozdíl co do počtu, což potvrzuje tvrzení, že není velký rozdíl mezi tím, zda v domácnosti žije pouze 1 osoba, nebo např. 2, které mají příjmy.

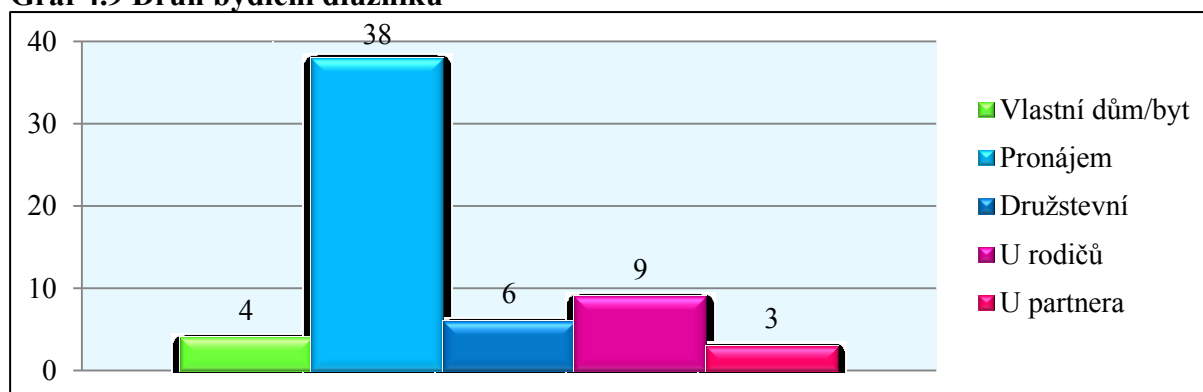
Graf 4.8 Vyživované děti

Ze stratifikovaného výběru u 60 dlužníků vyplývá, že 63% dlužníků bydlí v pronajatém bytě, výrazně méně jich bydlí v družstevním bytě, u rodičů nebo svého partnera. Pouze 4 z 60 náhodně vybraných dlužníků pak vlastní nemovitost, ve které i bydlí. Ze statistiky, která je zachycena v Grafu 4.9 Druh bydlení dlužníků, tedy vyplývá, že většina dlužníků preferuje nájemní byty, namísto investice do vlastního bydlení. Přitom právě investice do nemovitostí a pozemků patří mezi nejvýhodnější formy dlouhodobého

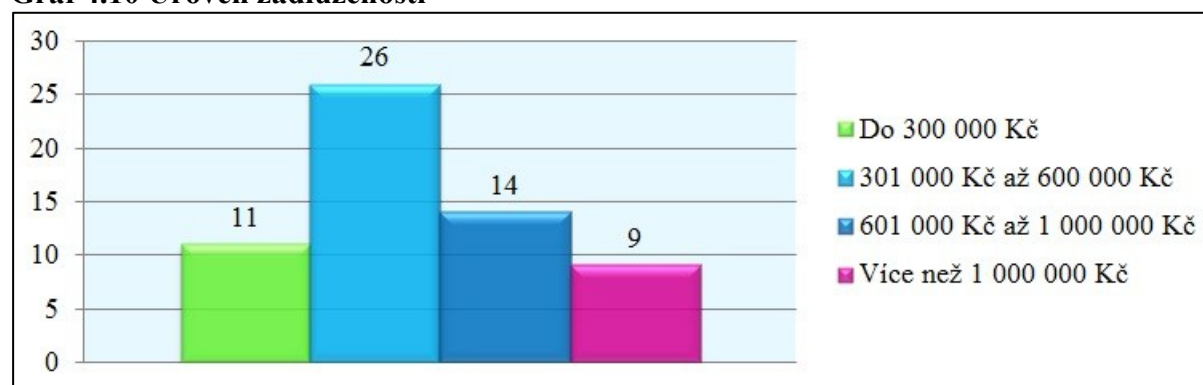
investování, a to i v případě financování hypotékou, protože člověk vždy alespoň investuje do „vlastního“. Momentální situace na trhu realit je obzvlášť výhodná, a to jak kvůli nízkým cenám nemovitostí, tak i přijatelnými úrokovými sazbami, které banky nabízejí. Lidé však často vlivem vysoké úvěrové angažovanosti a malých příjmů na hypotéku nedosáhnou, což je také častým důvodem, proč lidé nebydlí ve vlastním.

Graf 4.9 Druh bydlení dlužníků

Úroveň zadluženosti vybraných 60 dlužníků se pohybuje v průměru 562 472 Kč. Nejvíce dlužníků spadá do kategorie, ve které se výše nezajištěných pohledávek pohybuje v rozmezí od 301 000 Kč do 600 000 Kč, konkrétně se jedná o 26 dlužníků, tedy 43%. Pouze 18% z vybraných případů osobního bankrotu dosahuje částky nižší než 300 000 Kč, přičemž nejnižší částka k oddlužení v rámci stratifikovaného výběru 60 dlužníků je 135 890 Kč. Naopak nejvyšší částku vůči nezajištěným věřitelům bude splácet dlužník s úhrnem závazků vůči nezajištěným věřitelům 1 342 504 Kč. Dlužníků, kteří budou splácet částku přesahující 1 000 000 Kč je v rámci výběru celkem 9, tj. 15% (viz Graf 4.10 Úroveň zadluženosti).

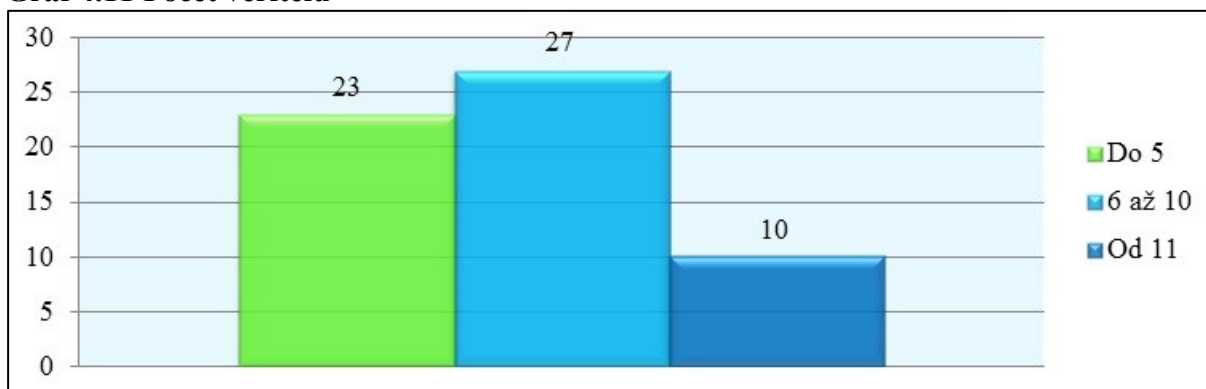
Graf 4.10 Úroveň zadluženosti

Vybraní dlužníci budou splácet své pohledávky v průměru vůči 7 nezajištěným věřitelům, což odpovídá i počtu dlužníků v kategorii č. 2, do které se řadí 27 dlužníků. Tito budou splácet své nezajištěné pohledávky vůči 6 až 10 věřitelům. V první kategorii,

do které spadají dlužníci, kteří mají méně než 5 nezajištěných věřitelů je celkem 23 dlužníků. Naopak 10 dlužníků bude splácet své závazky vůči více než 11 nezajištěným věřitelům. Největší počet nezajištěných věřitelů má dlužník, který spadá do poslední kategorie a bude splácet celkem 19 závazků vůči svým věřitelům (viz Graf 4.11 Počet věřitelů).

Graf 4.11 Počet věřitelů

Dalším významným ukazatelem, který má vliv na zadluženost, je úroveň vzdělání. Nejedná se o údaj, který by byl běžně veřejně přístupný z insolvenčního rejstříku, ovšem na základě osobních zkušeností insolvenčních správců mezi dlužníky převažují především osoby, které mají zpravidla nižší úroveň vzdělání. Takoví lidé častěji uzavírají bez většího rozmyšlení a domýšlení důsledků více úvěrových smluv a často nevýhodných. Úroveň vzdělávání v oblasti financí se jeví jako velmi důležitý faktor, který má vliv na zadluženost, a uvědomují si to také vysocí státní představitelé, peněžní instituty, různé typy neziskových organizací, ale také školy, které se věnují zvyšování finanční gramotnosti svých žáků a studentů (viz následující kapitola 4.3 Finanční gramotnost).

4.3 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost je souborem znalostí a dovedností, které člověku pomáhají rozumět penězům a správně s nimi hospodařit. V současném okamžiku neexistuje jednotná definice tohoto pojmu, aby bylo možné zcela jednoznačně určit, zda člověk je, anebo není finančně gramotný. Obecně se tedy stanovuje spíše úroveň vzdělání jednotlivce v této oblasti³⁶, přičemž zdaleka není důležité, aby člověk absolvoval vysokoškolské ekonomické vzdělání, ale je důležité, aby měl všeobecný přehled o tom, jak s penězi hospodařit

³⁶ Mezi nejvýznamnější projekty, které slouží k celosvětovému porovnávání finanční gramotnosti patří projekt PISA 2012 – Program pro mezinárodní hodnocení žáků, který spadá pod Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále OECD). PISA srovnává úroveň finanční gramotnosti žáků, kteří končí povinnou školní docházku v 15ti letech, a to v 68 zemích světa. Mimo tuto oblast se program soustředí také na další oblasti jako je matematická gramotnost, osobní charakteristiky žáků apod. [59]

a orientoval se v základních pojmech jako je např. rozdíl mezi úrokem a roční procentuální sazbou nákladů (dále RPSN), co to je běžný účet, jak s ním pracovat, jaký je rozdíl mezi platební kartou nebo kreditní kartou, jak fungují další bankovní produkty, především pak ty úvěrové, se kterými souvisí i tato práce apod.

Vlivem ekonomické krize vznikl ještě větší tlak na vzdělávání v oblasti financí. Jak již bylo v úvodu této diplomové práce zmíněno, mění se způsob uvažování lidí, kteří se vlivem dnešní konzumní společnosti velmi rychle uchýlí k půjčce, aniž by důkladně zvážili důsledky takového jednání, neplánují dobu, kdy budou úvěrový produkt splácet apod. Existuje proto mnoho vzdělávacích institucí a projektů, které mají lidem v tomto směru pomoci. Jedná se např. o mezinárodní organizace jako OECD, nebo Expertní skupinu pro finanční vzdělávání, která spadá do kompetence EU. Také ČR považuje finanční gramotnost za velmi podstatný pilíř vzdělávání, proto Ministerstvo financí ČR spolupracuje s dalšími státními orgány jako je právě Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže (dále MŠMT), nebo také Českou národní bankou (dále ČNB) a společně se snaží povznést úroveň finanční gramotnosti v ČR.³⁷ V této oblasti se ovšem angažují i nestátní organizace jako je např. občanské sdružení AISIS, který ve spolupráci s dalšími finančními experty jako je GE Money Bank, a. s. realizuje projekt „Rozumíme penězům“, který pomáhá finančnímu vzdělávání na základních školách. Realizuje kurzy nejen pro samotné žáky základních škol, ale pořádá také velké množství seminářů pro pedagogy, kteří pak nově získané znalosti v oblasti finančního vzdělávání využijí při běžné výuce. [60] Projekt probíhá prozatím na 82 základních školách v 7 krajích ČR a díky němu bylo experty GE Money Bank, a. s. proškoleny již 2 000 učitelů a zúčastnilo se více než 11 000 žáků ve věku 11 až 15 let. [50]

Obchodní sdružení AISIS, o.s. ve spolupráci s GE Money Bank, a.s. provedli v červnu 2012 i průzkum mezi 696 učiteli, kteří se do výše zmiňovaného projektu Rozumíme penězům i sami zapojují. Z průzkumu jasně vyplývá, že 8 z 10 učitelů by zavedlo výuku finanční gramotnosti povinně již od prvního stupně základní školy. Ředitel projektu, Martin Ježek dodává: „*To, že mají pedagogové na věc stejný názor jako my, nás potěšilo. Výuku finanční gramotnosti na prvním stupni jsme v letošním roce již začali pilotně ověřovat*“. [49]

³⁷ ČNB podpořila projekt MŠMT, které vydává pracovní sešity „Finanční a ekonomická gramotnost“ tím, že od MŠMT odkoupila asi 4 000 výtisků a tyto poté rozeslala do škol. Pracovní sešity slouží k finančnímu vzdělávání žáků posledních ročníků základních škol a také nižší ročníky víceletých gymnázií a plně pokrývají Standardy finanční gramotnosti MŠMT. Česká společnost ekonomická, o.s., školám, které tyto pracovní sešity využívají také nabízí výukový program „Apple Cup“, který lze zdarma stáhnout z Internetu a může sloužit jako interaktivní pracovní pomůcka v počítačových učebnách. [47]

V návaznosti na vzdělávání žáků posledních ročníků základních škol a nižších ročníků osmiletých gymnázií bylo osloveno na 180 ředitelů a zástupců ředitelů škol z celé ČR s dotazníkem, který se týká právě vzdělávání v oblasti financí (viz Příloha č. 7 – Dotazník 1).

Dotazník vyplnilo celkem 48 ředitelů základních škol, 16 ředitelů osmiletých gymnázií a 2 ředitelé střední školy. Celkem 81,82% ředitelů škol uvedlo, že své žáky vzdělávají v oblasti financí v rámci běžné výuky, zpravidla se ale nejedná o zvláštní předmět, nebo seminář, ale o konkrétní témata z oblasti financí, která jsou zahrnuta v rámci předmětů, jako je matematika, občanská výchova, rodinná výchova nebo základy společenských věd – tímto způsobem finančně vzdělává celkem 51,85% škol. Další, téměř třetina škol uvedla, že žáci a studenti se vzdělávají v oboru financí nepravidelně a méně než jednou týdně. Pouhých 20% škol zvyšuje finanční gramotnost svých žáků a studentů vybraných ročníků v rozsahu jedné až dvou vyučovacích hodin týdně, tedy pravidelně. K výuce nejčastěji jednotlivé školy využívají vlastní materiály. Častou pracovní pomůckou jsou výše zmíněné pracovní sešity „Finanční a ekonomická gramotnost“ vydávané MŠTV – využívá je téměř třetina škol, ale ředitelé uváděli mnoho zdrojů, mezi které patří např. i pracovní sešit vydaný v rámci jednoho z projektů Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava. Mimo standardní výuku školy ale pořádají i různé semináře a besedy, které mají za účel zvýšit finanční gramotnost žáků a studentů. Tyto semináře pravidelně pořádá 24,24% dotázaných škol, shodují se, že je pro žáky pořádají jednou až dvakrát během školního roka.

Z průzkumu vyplývá, že většina škol se dle svých možností v rámci výuky věnuje také zvyšování úrovně finanční gramotnosti svých žáků a studentů, což je bezpochyby velmi důležitou oblastí. Lidé se s penězi setkávají dnes a denně, proto by se s nimi měli učit hospodařit od útlého věku. Základ v této oblasti by vždy v první řadě měla poskytnout rodina, stát si ovšem uvědomuje významnost finančního vzdělávání a lze konstatovat, že neméně důležitou oblastí vzdělávání jsou finance i dle ředitelů, jak vyplynulo z průzkumu. Je však nutné podotknout, že mnohé školy dle svých odpovědí mají v této oblasti stále velké rezervy. Dá se ovšem předpokládat, že tlak na výuku v oblasti financí poroste a možná časem se výuka finanční gramotnosti stane pro žáky stejně obvyklou, jako je výuka matematiky, nebo zeměpisu.

4.3.1 Průzkum Osobní bankrot vs. finanční gramotnost

Součástí této práce je také zpracovaný dotazník, který vyhodnocuje nejen finanční gramotnost, ale také znalost institutu oddlužení, který je mezi širokou veřejností znám právě

spíše pod pojmem osobní bankrot. Dotazník (viz Příloha č. 8 – Dotazník 2) vyplnilo celkem 246 respondentů z celé ČR.

Mezi respondenty, kteří dotazník vyplnili převahovaly ze dvou třetin ženy, které vyplnily celkově 177 dotazníků, oproti mužům, kterých bylo v rámci šetření 69.

Průměrný věk respondentů je 27 let a právě v kategorii od 21 do 30 let byl největší počet vyplněných dotazníků, a to 66% z celkového počtu 246 vyplněných dotazníků. Lze předpokládat, že to je způsobeno především tím, že tato skupina lidí je více nakloněna podobným průzkumům a je ochotna věnovat svůj čas právě této aktivitě, obzvláště pak mezi studenty středních a vysokých škol, kteří sami s podobnými průzkumy pracují. Nejmladšímu respondentovi je 15 let, což byla nejnižší možná hranice pro vyplnění dotazníku. Naopak nejstaršímu respondentovi je 72 let, tzn. že i mezi seniory se nachází lidé, kteří se o podobné průzkumy zajímají. Přesné rozložení věkových kategorií v rámci průzkumu je v Příloze č. 9 – Vyhodnocení průzkumu Osobní bankrot vs. finanční gramotnost.

Klíčovým prvkem pro vyhodnocení celkového průzkumu je úroveň vzdělání respondentů. Vzhledem k tomu, že dotazník vyplnilo celkem 105 vysokoškolsky vzdělaných osob, z toho 36 respondentů má vysokoškolské vzdělání ekonomického zaměření, a podobně tomu je také se středoškolským vzděláním, je vyhodnocení dotazníku rozděleno do dvou kategorií. Do první kategorie patří právě osoby se středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním s ekonomickým zaměřením. Do druhé kategorie pak ostatní osoby, které mají vzdělání jiného zaměření. Třetí kategorií jsou všichni respondenti bez ohledu na vzdělání (viz následující Tabulka 4.6 Úroveň vzdělání respondentů).

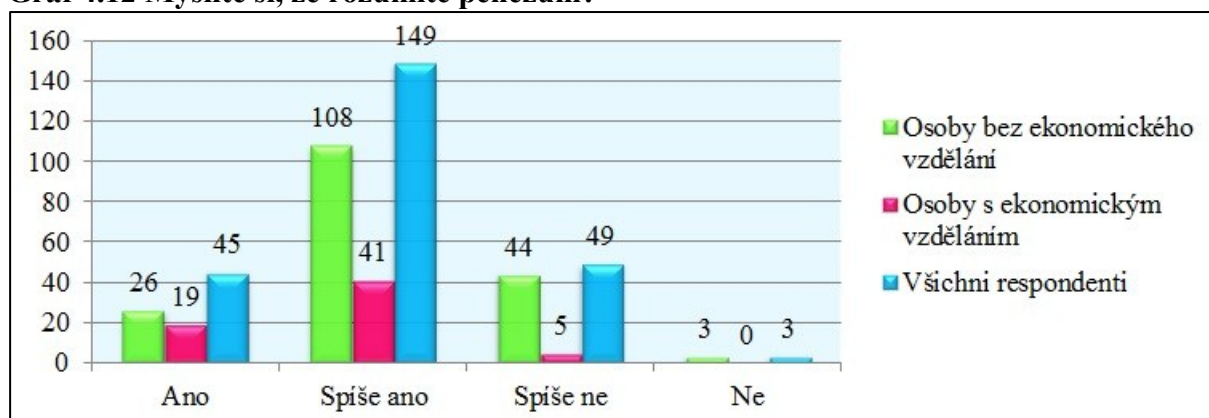
Tabulka 4.3 Úroveň vzdělání respondentů

	I.	II.	Celkem
Základní	5		5
Odborné/učňovské	16		16
Středoškolské s maturitou	91		91
Středoškolské s maturitou s ekonomickým zaměřením		29	29
Vysokoškolské	69		69
Vysokoškolské s ekonomickým zaměřením		36	36

Pouze 18% všech dotazovaných respondentů si myslí, že rozumí penězům. V tomto ohledu si byli jistější právě osoby, které mají vzdělání ekonomického charakteru, jak plyne také z Grafu 4.12 Myslíte si, že rozumíte penězům? Celkem 29% dotazovaných osob, které mají ekonomické vzdělání si myslí, že penězům skutečně rozumí, pouze 14% těch, kteří mají vzdělání jiného zaměření, s nimi souhlasí. Nejvíce osob se však řadí do druhé skupiny, tzn. že si myslí, že penězům spíše rozumí, ovšem mají v tomto směru jisté rezervy. Procentuálně jsou

na tom obě skupiny podobně, v průměru 61% všech dotazovaných respondentů odpovědělo, že penězům spíše rozumí. Třetí skupina dotazovaných si myslí, že penězům spíše nerozumí. Překvapivě se sem řadí i 8% osob, které mají ukončené studium na vysoké škole s ekonomickým zaměřením. Pouze 1% všech dotazovaných respondentů přiznalo, že se domnívá, že penězům vůbec nerozumí, blíže už nespecifikovali, proč zaujímají tento postoj.

Graf 4.12 Myslíte si, že rozumíte penězům?

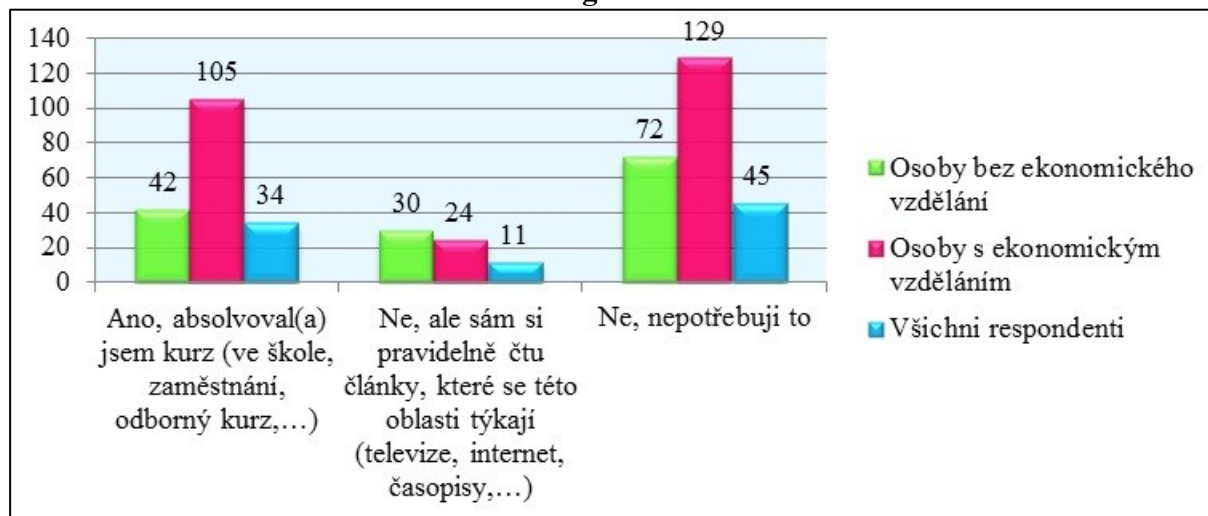
Tato kapitola diplomové práce je zaměřena na finanční gramotnost obyvatel ČR, proto se následující otázky ubírají právě tímto směrem. V úvodu byla položena otázka: „Co si představíte pod pojmem finanční gramotnost?“ 95% respondentů správně odpovědělo, že se jedná o soubor znalostí a dovedností, které člověku pomáhají rozumět penězům a správně s nimi hospodařit. Pouze 3% dotazovaných respondentů si myslí, že finanční gramotnost souvisí se speciálními semináři, nebo lekcemi finanční matematiky. Tato odpověď se objevila pouze u respondentů, kteří nemají vzdělání ekonomického zaměření. Z celkového počtu 246 jen 5 respondentů neví, co si pod tímto pojmem mají představit. Přesné odpovědi jsou opět uvedeny v Příloze č. 9 – Vyhodnocení průzkumu Osobní bankrot vs. finanční gramotnost.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že 225 z 246, tedy 91% dotazovaných respondentů si myslí, že je v dnešní době důležité se vzdělávat v oblasti financí a zvyšovat tak úroveň své finanční gramotnosti. Pouhých 8% dotazovaných je opačného názoru – 8 respondentů si myslí, že vzdělávání v této oblasti není důležité vůbec a dalších 13 osob se domnívá, že finančně gramotní mají být lidé, kteří v oboru financí pracují, ostatní to nepotřebují.

Přestože jen 8% dotazovaných si myslí, že finanční gramotnost pro ně není důležitá, 18% dotazovaných osob, tedy o 10% více, se v této oblasti nevzdělává. Mezi nejčastější odpovědi patří to, že na to nemají čas, nebo že odborným článkům a pořadům nerozumí, takže

je pro ně zbytečné tuto oblast sledovat. Zbývající čtyři pětiny dotazovaných respondentů se ovšem finančně vzdělává a zvyšují tak úroveň vlastní finanční gramotnosti. Celkem 72 dotazovaných osob, tedy 29% absolvovalo nějaký kurz ve škole, zaměstnání, nebo odborný kurz. Zde samozřejmě převažují osoby, které mají ekonomické vzdělání, jak lze vysledovat z Grafu 4.13 Vzděláváte se v oblasti finanční gramotnosti? Dalších 129 osob sice podobný kurz neabsolvovalo, nicméně sami si v oblasti finanční gramotnosti rozšiřují obzory tím, že si pravidelně čtou články, nebo sledují pořady, které slouží k tomuto účelu. Do této kategorie se řadí ze dvou třetin osoby, které nemají vzdělání ekonomického zaměření.

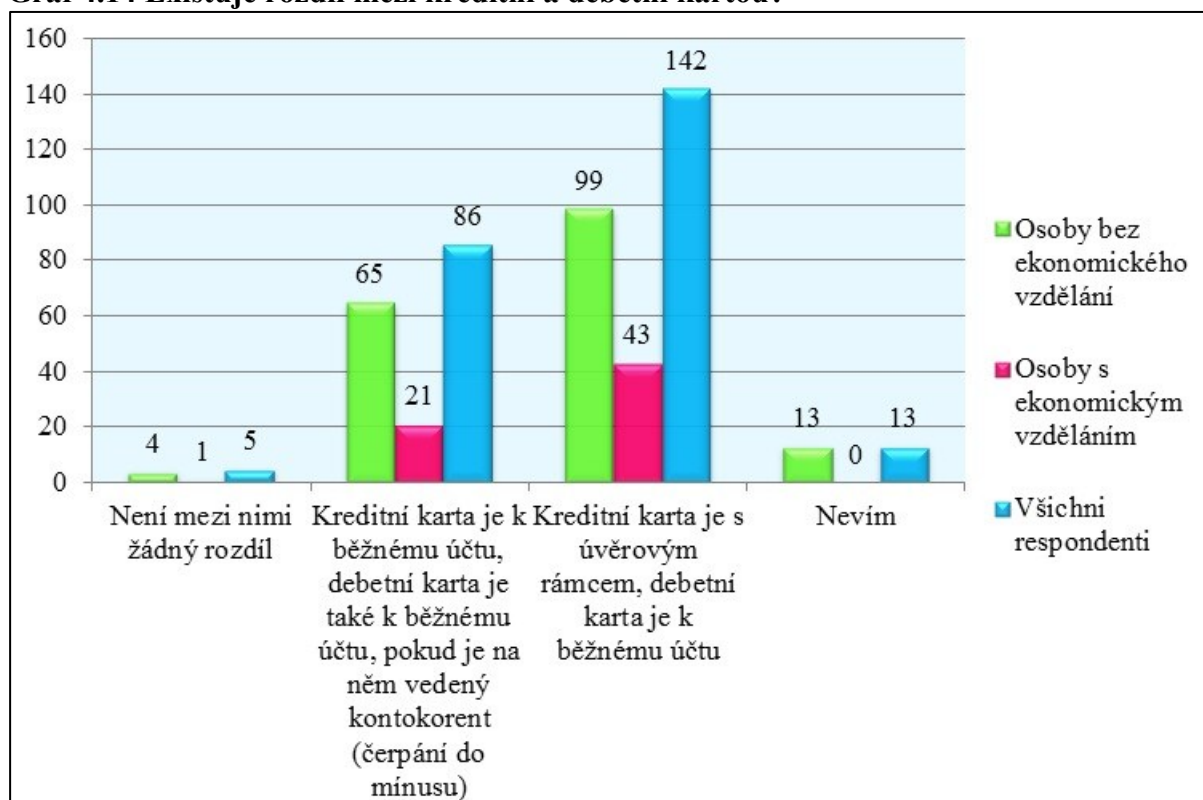
Graf 4.13 Vzděláváte se v oblasti finanční gramotnosti?

V dnešní moderní době je pro dospělého člověka téměř nutností mít vedený běžný účet, na který je mu poukazována výplata a kde si nechává odložené své volné finanční prostředky. S vedením běžného účtu souvisí i užívání platebních karet, které se užívají jako běžný platební prostředek čím dál tím více. Mimo ale běžné platební, resp. debetní karty se od konce 20. století začaly hojně využívat i kreditní karty. Jedná se o běžný typ revolvingového úvěru, se kterým bývají spojeny různé výhody, jako jsou např. odměňové a věrnostní programy, bezúročné období při krátkodobém využití finančních prostředků apod. Na druhé straně se stále jedná o typ úvěru, což si mnoho lidí neuvědomuje ani ve chvíli, kdy takovou kartu vlastní a považují ji za kartu k běžnému účtu. Záměna může být do jisté míry způsobena tím, že kreditní karty jsou nabízeny klientům bank a splátkových společností jako výhoda, ovšem není jim pak důkladně vysvětleno, jak kreditní kartu správně využívat, resp. jak ji v žádném případě nevyužívat. Ovšem je také nutno zmínit, že lidé si často při uzavírání smluv tyto čtou pouze letmo, a tak často nevědí, co podepisují, měli by být tedy v každém případě v tomto ohledu obezřetnější. Mezi klienty bankovních i nebankovních

institucí jsou totiž mnozí klienti, kteří své karty používají k běžnému provozu domácnosti nad rámec svých příjmů ze zaměstnání, podnikání, důchodů, tj. žijí na dluh, který jsou nuceni splácet. Dále si lidé pořizují za tento kredit drahé domácí spotřebiče, elektroniku, ale také jezdí na dovolené nebo dokonce kupují automobily. Kreditní karty přitom pro tyto účely při nejmenším nejsou vhodné, jelikož možnost čerpání mnoha zmíněných výhod je z druhé strany vykoupena poměrně vysokým úročením čerpané částky mimo bezúročné období. Pro tyto nákupy by se daleko více hodil jiný úvěrový produkt, na tuto nabídku ale lidé často neslyší, protože „úvěr“ nechťejí, ale neuvědomují si, že i kreditní karta je revolvingovým úvěrem. S tím souvisí také skutečnost, že kreditní karty se jako dlouhodobě čerpaný úvěr poměrně špatně splácejí, jelikož je možno je opakovaně využívat. Lidé tak často kredit použijí k samotnému uhrazení splátky, čímž se dluh neustále prohlubuje, roztáčí se již v předchozích kapitolách zmiňovaná dluhová spirála. Často až po letech splácení, kdy splacená jistina neubývá, se začnou více zajímat o to, jaký produkt vlastně využívají, zjistí, že i třetina splátky je úrok, a až poté začnou hledat výhodnější řešení, které samozřejmě peněžní ústavy nabízejí. Protože klienti bank často zaměňují platební, resp. debetní kartu s kreditní kartou, směřovala další otázka dotazníku právě tímto směrem. Z dotazníku vyplývá, že téměř 60% dotazovaných zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, ovšem zbývající respondenti buď mezi nimi žádný rozdíl nevidí, nebo ten správný rozdíl neznají, jak vyplývá i z následujícího Grafu 4.14 Existuje rozdíl mezi kreditní a debetní kartou? Do této kategorie patří i 34 vysokoškolsky vzdělaných respondentů (z toho 10 ekonomicky vzdělaných), kteří považují kreditní kartu za kartu k běžnému účtu, na kterém je vedený kontokorent, tj. povolené čerpání do mínusu.

Graf 4.14 Existuje rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?

Mezi podstatné pojmy, které souvisí s úvěrovými produkty, patří i RPSN. Mezi dlužníky je mnoho těch, kteří se o správném významu a úloze RPSN ve smlouvě dovídají až v kanceláři insolvenčního správce, přičemž tento pojem by měli velmi dobře znát, jelikož každý z nich podepisoval úvěrovou smlouvu, kde je RPSN ze zákona povinně uvedeno a lidé by ho měli brát jako jedno z hlavních kritérií při výběru osobní půjčky. Dle tiskové zprávy společnosti Home Credit, a.s. z března 2012 se Češi při výběru půjčky rozhodují ale dle výše úroků. Mezi další kritéria pak patří výše splátky, dostupnost úvěru, zkušenosti, akční nabídka aj. Až poté se Češi zaměřují na RPSN, podle kterého se rozhoduje pouze 7% z dotazovaných klientů. [65] Nejdůležitějším kritériem by vždy pro klienta měla být přeplacená částka, kterou klient zjistí ze smlouvy, kterou uzavírá – pokud ne, mělo by to být varování, aby s danou společností, která tuto informaci úmyslně zatajuje, smlouvu neuzavíral. Úrok je bezpochyby důležitým faktorem pro rozhodování, zda smlouvu uzavřít, jak již bylo naznačeno výše. RPSN je ale stále daleko přesnější údaj, který klienta informuje o skutečných nákladech, které za půjčku zaplatí, tzn. bývá zpravidla i výrazně vyšší, než samotný úrok, jelikož zahrnuje i poplatky, které s pořízením a vedením úvěru souvisejí.³⁸

³⁸ Mezi typické bankovní poplatky patří poplatek za zřízení, vedení úvěrového účtu, poplatek za mimořádnou splátku, nebo za předčasné splacení. V důsledku posledních událostí, které se týkají kauzy bankovních poplatků, ovšem mnohé instituce od těchto již upouštějí. Ve většině případů bylo ovšem toto gesto vykoupeno navýšením

RPSN je povinná informace, která je povinně v každé smlouvě uváděna.³⁹ A právě RPSN by měl být pojem, který lidé dobře znají – při nejmenším ti, kteří nějaký úvěr sami splácejí. Ve skutečnosti pouze 64% neekonomicky vzdělaných a 78% ekonomicky vzdělaných respondentů ví, co pojem RPSN znamená. 30% z nich už ale neví, co zahrnuje a proč je tedy vyšší, než samotný úrok. Celkem 45, tj. 18% dotazovaných respondentů vůbec nevědí, ani si netroufli odhadnout, co pojem RPSN znamená (3 z nich mají ekonomické vzdělání).

Respondenti měli dále uvést tři příklady, jaké náklady do RPSN patří, čímž měli potvrdit, že nejenže ví, co zkratka RPSN znamená, ale že pojmu rozumí a vědí, co pro klienta, který uzavírá úvěrovou smlouvu, znamená. Celkem 136 osob bez ekonomického vzdělání, tj. 75% vůbec nevědělo, anebo neuvedlo ani jeden správný příklad, přičemž 32 z nich samo splácí nebo v minulosti splácelo alespoň jeden úvěrový produkt (viz Tabulka 4.7 Co zahrnuje RPSN, 3 příklady). Pouhých 10% z celkových 181 osob bez ekonomického vzdělání uvedlo správně všechny tři příklady nákladů, které RPSN zahrnují. 31%, tedy 20 ekonomicky vzdělaných respondentů správně uvedlo tři položky, které do RPSN patří. Ale i mezi ekonomicky vzdělanými respondenty 47%, tj. 30 osob nevědělo, nebo neuvedlo ani jeden správný příklad, přestože 11 z nich dokonce uvedlo, že sami půjčku splácejí. Mezi nejčastější chybné odpovědi respondentů patří odpověď, že do RPSN patří samotná splátka nebo pojištění. Ano, pro klienta, dlužníka, je pojištění nákladem, nicméně nejedná se o výnos instituce poskytující úvěr, ale výnos pojišťovny. Nemůže být tedy zahrnuto do RPSN.⁴⁰

Tabulka 4.4 Co zahrnuje RPSN, 3 příklady

	Osoby bez ekonomického vzdělání		Osoby s ekonomickým vzděláním		Všichni respondenti	
		Úvěr má z toho		Úvěr má z toho		Úvěr má z toho
Špatná odpověď	6	1	3	0	9	1
1 správný příklad	8	4	5	2	13	6
2 správné příklady	18	15	10	6	28	21
3 správné příklady	19	12	20	13	39	25
Bez odpovědi, nevím	130	31	27	11	157	42
Celkem	181	63	65	32	246	95

úroku, protože banky, jako podnikatelské subjekty, své zisky chtějí zvyšovat a ne naopak. Jedná se tedy spíše o psychologický než ekonomický efekt.

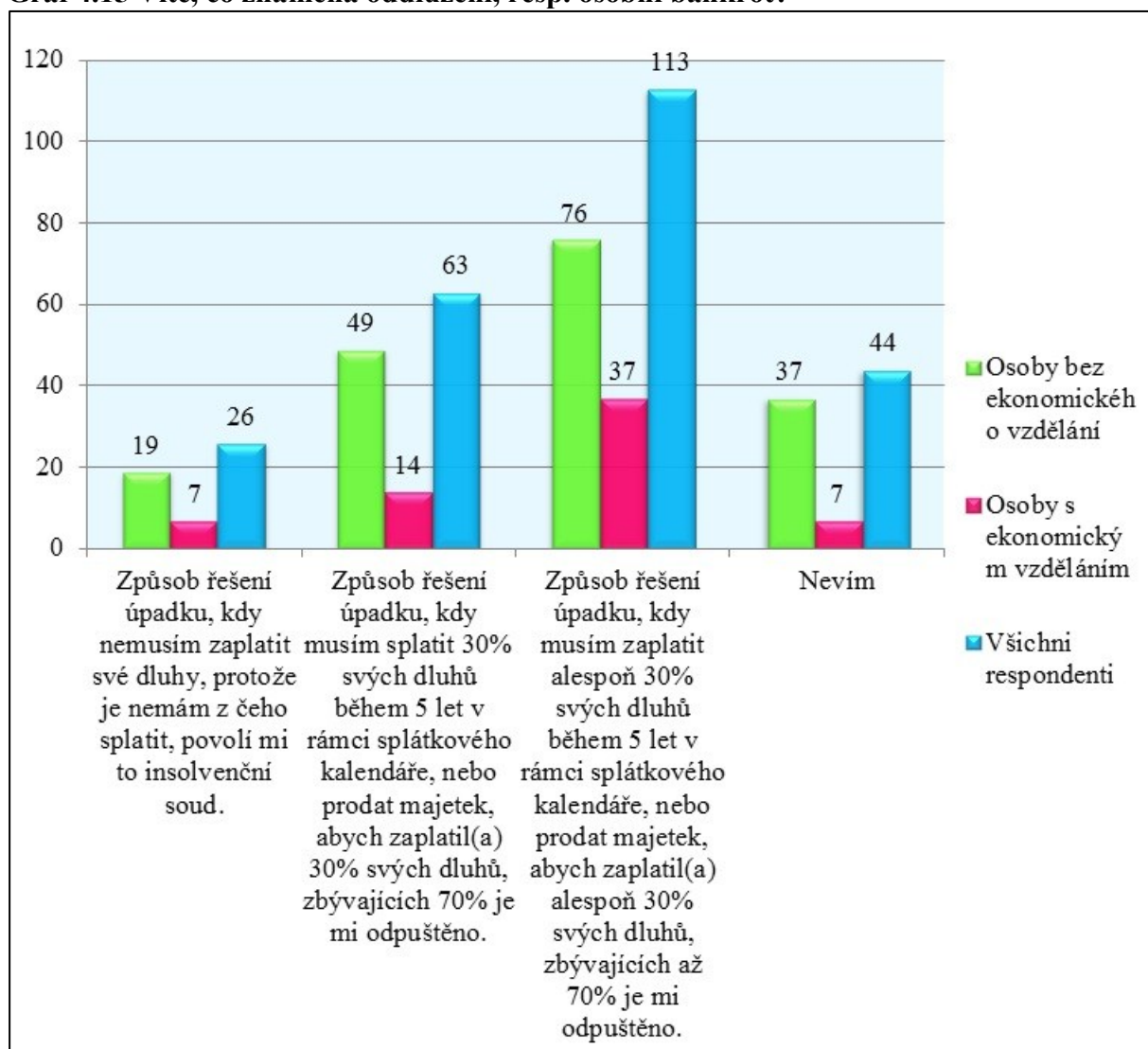
³⁹ RPSN je ze zákona povinně uváděno v každé úvěrové smlouvě. Navíc zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů v Příloze č. 2 stanoví, že poskytovatel úvěru musí spotřebiteli RPSN vysvětlit prostřednictvím reprezentativního příkladu, vč. uvedení veškerých položek, které RPSN pro daný úvěrový produkt zahrnují. RPSN může být ovšem u některých úvěrů – typicky kreditních karet, anebo kontokorentních úvěrů zavádějící, jelikož není možné zahrnout fakt, že je lze opakovaně čerpat.

⁴⁰ Lidé, kteří racionálně uvažují, své úvěry zpravidla připojišťují proti schopnosti splácet, a to např. z důvodu dlouhodobé pracovní neschopnosti, ztráty zaměstnání nebo úmrtí, čímž myslí i na své příbuzné, rodinu.

Další otázka dotazníku směřovala k dalšímu úvěrovému produktu, který by měl lidem pomoci v obtížné životní situaci, kdy neuváženě uzavřeli mnoho úvěrových smluv u různých společností tak, aby spláceli pouze jeden úrok a jeden poplatek – konsolidaci. Co pojem konsolidace znamená, uvedlo správně celkem 168 respondentů. Pojem je známý spíše mezi ekonomicky vzdělanými lidmi, kteří odpověděli správně z 82%. Mezi lidmi s jiným, než ekonomickým vzděláním je pojem znám už o něco méně – správně odpovědělo celkem 64% těchto respondentů. Podle 5% dotazovaných respondentů pak není rozdíl mezi konsolidací a osobním bankrotem, přestože se jedná o aktuálně velmi medializovaný úvěrový produkt (viz Příloha č. 9 – Vyhodnocení průzkumu Osobní bankrot vs. finanční gramotnost).

Jedním z nejdůležitějších bodů celého dotazníku je dotaz na samotný pojem oddlužení, resp. osobní bankrot. Celkově 44, tedy 18% dotazovaných respondentů vůbec neví, ani si netroufli odhadnout, co pojem oddlužení, resp. osobní bankrot znamená. Méně než polovina dotazovaných respondentů pak odpověděla správně, že se jedná o způsob řešení úpadku, kdy dlužník musí splatit alespoň 30% svých závazků během pětiletého splátkového kalendáře, anebo zpeněžením majetkové podstaty, zbývající rozdíl, tedy až 70% závazků je pak osvobozeno. Více správných odpovědí bylo mezi ekonomicky vzdělanými osobami, které správně odpověděli z 57%. Mezi neekonomicky vzdělanými respondenty bylo o 10% méně správných odpovědí, tedy celkově 47%. Téměř jedna třetina respondentů se domnívá, že v rámci oddlužení stačí uhradit pouze 30% závazků vůči věřitelům a tím pro dlužníka jeho splácení končí, začíná tedy „od nuly“ s „čistým štítem“. Což je i mezi dlužníky, potenciálními zájemci o oddlužení, největší omyl. 11% všech dotazovaných respondentů se dokonce domnívá, že dlužník v úpadku nemusí uhradit nic, jelikož nemá příjmy, ze kterých by své dluhy zaplatili (viz následující Graf 4.15 Víte, co znamená oddlužení, resp. osobní bankrot?). Mezi chybujícími bylo i 26 osob, které mají s osobním bankrotem zkušenost, jelikož někdo z příbuzných nebo známých osobním bankrotem samo prošlo – v 6 případech dokonce osoba, která s respondenty žije, anebo žila ve společné domácnosti.

Graf 4.15 Víte, co znamená oddlužení, resp. osobní bankrot?

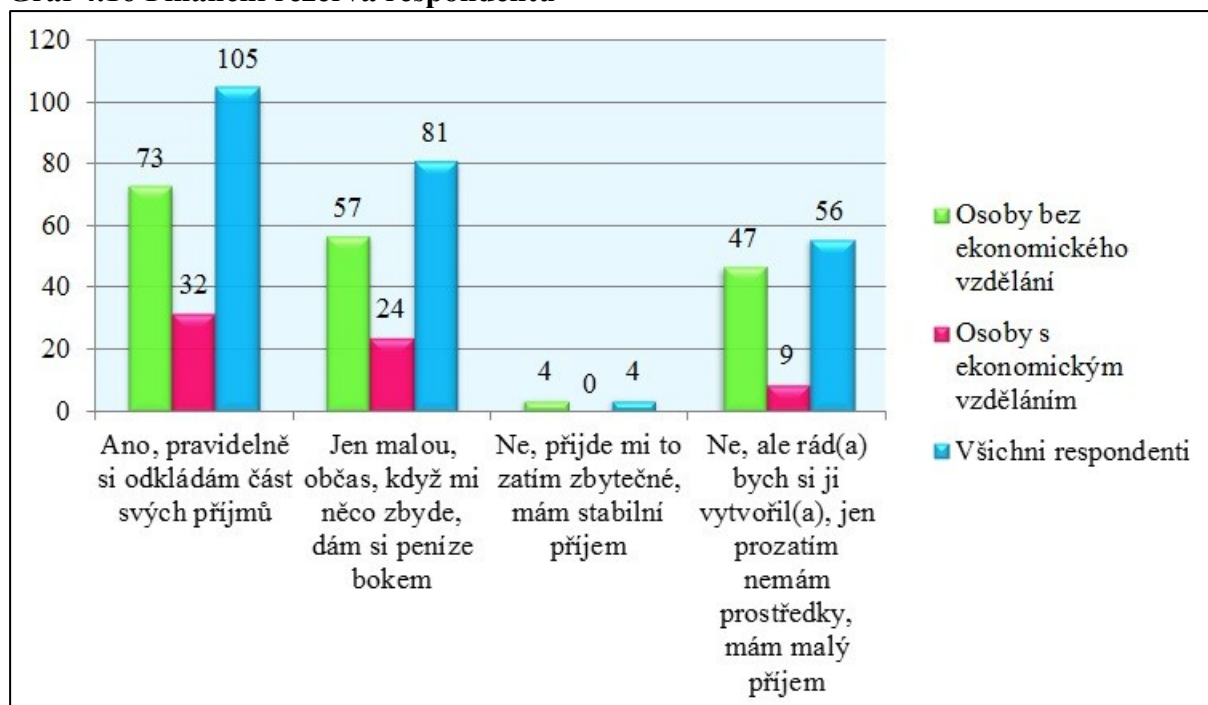

Minimální hranice 30% pro splnění podmínky oddlužení je hojně využívána i mezi samotnými dlužníky v oddlužení. Ti po splacení právě 30% závazků, začínají často hledat kličky, jak nad minimální hranici zaplatit co nejméně. Mezi tyto dlužníky se řadí i dlužník se spisovnou značkou KSOS 14 INS 1665 / 2010. Dlužník splácel své závazky za pomoci pravidelného měsíčního daru 4 800 Kč od svých příbuzných. Ve chvíli, kdy dlužník dosáhl hranice 30% uhrazených závazků, došlo ke sdělení, že tito příbuzní již nemohou dar nadále poskytovat a předpokládají, že dlužník je schopen své dluhy již splácet sám. Dlužníci by si ovšem měli uvědomit zásadní věc svého počínání, a to fakt, že v případě, že by jim nebylo oddlužení schváleno, museli by věřitelům běžně splácet své dluhy, vč. úroků a vysokého penále za pozdní platby, a to až do výše 100%, popř. by na jejich osobu byl vyhlášen konkurz. Takto by se měli čestně postavit k situaci, do které se často dostali vlastní neuvážeností, a měli by se snažit naopak splatit co nejvíc ze svého dluhu věřitelům. Právě protože bývá

tohoto mezi dlužníky i zneužíváno, mezi respondenty, kteří vyplňovali dotazník Osobní bankrot vs. finanční gramotnost, se objevovaly i názory, že institut oddlužení by měl být zrušen a každý by si měl své dluhy uhradit sám, a to v plné výši.

Poslední část průzkumu je zaměřena na finanční zajištění respondentů. Z průzkumu vyplývá, že pouhých 43% dotazovaných respondentů má připravenou finanční rezervu pro případ nouze a na nečekané výdaje a pro tyto účely si pravidelně odkládá část svých příjmů. Zodpovědnost v tomto ohledu převažuje opět mezi ekonomicky vzdělanými osobami (viz následující Graf 4.16 Finanční rezerva respondentů). 33% všech dotazovaných respondentů si pak odkládá peníze výjimečně, pouze pokud jim zbydou na konci měsíce volné finanční prostředky. Tady naopak výrazně převažují neekonomicky vzdělané osoby. Lze konstatovat, že ekonomicky vzdělaní lidé jsou v tomto ohledu skutečně zodpovědnější, jelikož dokáží omezit aktuální příjmy ve prospěch budoucího zajištění. Častěji si spoří i formou penzijního připojištění, životního pojištění, stavebního spoření apod. Celkem 23% respondentů si neodkládá peníze, protože prozatím nemá dostatečný příjem na to, aby část peněz odkládala na nečekané výdaje. Je nutno konstatovat, že tito lidé si ale neuvědomují, že právě v případě, kdy se pokazí nějaký domácí spotřebič, dítě bude chtít studovat mimo domov, nebo jen jet na tábor, tak rychle začnou uvažovat o půjčce a vzhledem k akutnosti často mohou využít i nevýhodných nabídek. Pouze 4 z celkových 246 respondentů uvedlo, že jim přijde zbytečné si spořit, jelikož mají stabilní příjem.

Graf 4.16 Finanční rezerva respondentů

Dotazník měl zjistit také, jestli mají lidé přehled o svých financích, zda si vedou rodinný rozpočet. Přestože je poměrně složitá doba, pouze 45% dotazovaných osob si vede evidenci o rodinných příjmech a výdajích, dalších 45% dotazovaných odpovědělo záporně, rodinný rozpočet si nevedou a 10% dotazovaných neví.

Z průzkumu vyplývá, že Češi si myslí, že je velmi důležité se finančně vzdělávat. Ovšem ne každý pak samotnému vzdělávání ochoten věnovat svůj volný čas, číst si novinky z této oblasti, nebo absolvovat nějaké kurzy. Lidé se často zadlužují, aniž by o tom věděli – zřizují si kreditní karty v domnění, že se jedná o nákupní, odměnovou kartu, nedochází jim však už dále, že se stále jedná o revolvingový úvěr, který je nutno pečlivě spravovat, aby nedocházelo k účtování vysokých úroků. Pokud už úvěrové produkty lidé mají, nevěnují příliš mnoho času studiu poplatků, které bankám a jiným splátkovým institucím platí, při zřizování úvěrových produktů jsou tedy poměrně krátkozrací.

Široká veřejnost prozatím nemá jasno v tom, co vlastně pro dlužníky oddlužení, resp. osobní bankrot znamená, a to spíše mezi neekonomicky vzdělanými lidmi, přestože tam je riziko, že se dostanou do potíží se splácením výrazně vyšší, jak vyplývá z šetření u 60 vybraných dlužníků v předchozí kapitole. Nejčastějším omylem je hranice 30%. Mnozí lidé si totiž myslí, že po překročení této hranice jejich závazky vůči věřitelům budou smazány, přestože tj. nejnižší možná hranice, které musí být oddlužením dosaženo.

5 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo vymezení pojmu osobní bankrot a pojmů, které s institutem oddlužení souvisí, a zároveň praktická aplikace získaných znalostí v případových studiích. Diplomová práce tento cíl naplnila.

Pro případové studie byly použity skutečná data čerpaná z insolvenčního rejstříku, který je veřejně přístupný na oficiálním serveru českého soudnictví justice.cz vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR. V rámci studie konkrétních případů bylo zjištěno, že existuje mnoho postojů k oddlužení. Mezi dlužníky se objevují i tací, kteří se dělají vše pro to, aby na svých závazcích zaplatili co nejméně. Zákon je prozatím na tyto dlužníky krátký a je pro něj nejdůležitější, že dlužník zaplatí alespoň 30% závazků. Už dále nesleduje, že dlužníci po splnění zákonné hranice hledají skulinku v zákoně, aby věřitelům zaplatili „navíc“ co nejméně. Naopak mnoho dlužníků se skutečně snaží své závazky uhradit co nejdříve a v plné výši, tak aby „nový život“ po oddlužení začali i s čistým svědomím, že udělali vše pro to, aby svým závazkům dostály. Pouze ve 3% schválených oddlužení bývá využito zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, diplomová práce ovšem myslí i na tento způsob oddlužení, a to ve druhé případové studii. Nízké procento zpeněžení majetkové podstaty je způsobeno tím, že v drtivé většině případů lidé skutečně žádný majetek nevlastní a pokud ano, obvykle je předmětem zajištění např. z hypotečního úvěru. Toto zajištění má vždy přednost před ostatními pohledávkami. Za předpokladu, že nemovitost je plně splacena, nebo byla nabyta bezúplatně, např. děděním apod., tak se jak dlužníci, tak i insolvenční správci snaží, aby nemovitost byla dlužníkovi ponechána. Přeci jen z lidského hlediska je osobní bankrot velmi nepříjemnou situací a ztráta domova je pro každého velkou ránou, je-li to tedy možné a dlužníkův příjem umožní splátkový kalendář, bývá tento způsob upřednostňován.

Součástí diplomové práce je také analýza ukazatelů, které mají na zadluženost vliv. Analýza byla provedena na stratifikovaném výběru 60 dlužníků, u kterých byly soudem stanoveny insolvenční správkyne doc. Ing. Dagmar Bařinová Ph.D. a Mgr. Pavlína Jašková. Z dotazníkového šetření vyplývá, že mezi dlužníky převažují muži ve věku od 40 do 50 let. Lze konstatovat, že tj. způsobeno tím, že muži v produktivním věku mají velkou zodpovědnost za rodinu – nejvíce byly zastoupeni ženatí dlužníci, ač bez vyživovaných dětí, tzn. že tito dlužníci mají pravděpodobně děti již dospělé, na vysokých školách, anebo již zaměstnané. Právě na vzdělání dětí si mnoho lidí bere spotřebitelských úvěrů a obecně se lidé snaží svým dětem dopřát nejen vzdělání, ale i krásné vzpomínky na dětství, a to formou

různých dárků, dovolených apod., které často financují z úvěrů. Mezi dlužníky převažují lidé, kteří bydlí v pronajatém bytě, tzn. že neinvestují ani do vlastní nemovitosti. Dluhy dlužníků v insolvenční se pohybují v průměru okolo 562 000 Kč, přičemž v průměru má každý dlužník 7 věřitelů.

Velmi významným ukazatelem je úroveň vzdělání dlužníků, proto byl vytvořen dotazník zaměřený na finanční gramotnost dlužníků a také znalost institutu oddlužení. Dvě třetiny dotazovaných respondentů uvedlo, že penězům rozumí, přesto bylo zjištěno, že lidé mají co do finanční gramotnosti poměrně velké rezervy. Ku příkladu třetina dotazovaných respondentů nezná rozdíl mezi trvalým příkazem a inkasem, téměř 70% neví, co znamená pojem RPSN, a to přestože téměř 30% z nich úvěr splácí.

Dotazníkovým šetřením mezi 246 respondenty bylo potvrzeno, že lidé si často myslí, že osobní bankrot znamená uhradit 30% závazků a tím jsou dluhy vyrovnány, 11% dotazovaných respondentů dokonce uvedlo, že dlužník na sebe vyhlásí osobní bankrot a věřitelům nehradí nic, protože na úhradu svých závazků zkrátka nemá peníze.

Mezi respondenty bylo také zjišťováno, jak spravují rodinné finance. Lze konstatovat, že v tomto ohledu jsou lidé poměrně zodpovědní, více než 90% osob se domnívá, že je důležité se finančně vzdělávat, více než 80% z nich na tom pak ve skutečnosti také pracuje, a to jak samostudiem, tak v zaměstnání, kurzech či školách.

S finančním vzděláváním souvisí také druhý dotazník, který směřoval k ředitelům žáků základních škol a víceletých gymnázií, přičemž 80% dotazovaných škol klade na finanční vzdělávání svých žáků a studentů důraz, a to jak v běžné výuce, tak při pořádání různých besed, seminářů či exkurzí. Přestože jsou do učebních osnov zahrnuty i témata, která se dotýkají oblasti financí, tak velmi málo škol má zavedeno pravidelnou výuku finanční gramotnosti jako samostatného předmětu. Děti se pravidelně a dlouhodobě vzdělávají v oblasti historie, zeměpisu, fyziky atd., jedná se o znalosti, které jsou bez pochyby důležité, aby měl dospívající člověk všeobecný přehled, přesto praktické dovednosti, které jsou pro běžný život absolutně nepostradatelné – a patří mezi ně i základní finanční gramotnost – dětem chybí. Dospívající děti velmi zřídka dokáží sami projevit zájem o to, aby se učili něco navíc v nepovinném vyučování, mohly by se stát velmi lehce terčem posměchu svých spolužáků. Bylo by tedy vhodné, aby byl v rámci vyučování zahrnut speciální povinný seminář, aby děti po ukončení povinné školní docházky měli přehled o základních finančních pojmech a při nejmenším bankovních produktech stejně tak, jako umí číst, psát a počítat. Zároveň ovšem platí, že dospělý člověk je vůči sobě odpovědný a měl by se tedy ve svém vlastním zájmu v této oblasti vzdělávat. V rámci vzdělávání dospělých by měli být zřízeny

cenově dostupné kurzy, v nejlepším možném případě financované státem, event. Evropskou unií. Tyto kurzy by pak mohly být reklamovány městy v rámci městské hromadné dopravy, tisku, na úřadech tak, aby k nim měla přístup co nejširší možná veřejnost, obzvláště pak sociálně slabší skupiny obyvatel, které mají k zadlužování vyšší předpoklady.

Součástí práce je také řešení úsporného rodinného rozpočtu dlužníka, který si po dobu 5 let musí vystačit s nezabavitelným minimem a také prevence před budoucím zadlužováním, resp. návod k bezpečnému zadlužování. Lidé by si měli vést záznamy o svých příjmech a výdajích, tak aby se naučili se svými penězi hospodařit a dokázali tak odhadnout, kolik jsou schopni ze svého osobního či rodinného rozpočtu uvolnit na případnou splátku. Pro tyto účely existuje velké množství přehledů, tabulek, které jsou volně přístupné na internetu a dnes již existuje i řada bezplatných aplikací v mobilních chytrých telefonech. Rozumnému zadlužování by pomohla i regulace reklamy. Zákon č. 43/2013 Sb. o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, v platném znění sice udává povinnost, aby byly úvěry poskytovány jen za určitých podmínek a aby byly uváděny reprezentativní příklady např. i v televizní reklamě, ale tyto není možné během několika sekundového spotu přečíst, natož jim porozumět. Bohužel lidé bankovní mluvě obecně příliš nerozumí. Je pro ně složité, aby fungování některých produktů pochopili, nebo dokázali posoudit vhodnost úvěrového produktu pro ně osobně, a to ani na obchodních místech splátkových společností a bank – mají zafixovanou televizní reklamu, která je často zkreslená a skutečný případ je daleko od reklamové idyly i reprezentativních příkladů. Stát by měl regulovat reklamu i co do obsahu. Z etického hlediska není vhodné, aby se lidé v televizních reklamách učili, že je normální půjčovat si na vánoční dárky, po Vánocích konsolidovat atp. Tato reklama totiž působí především na osoby, které jsou finančně méně gramotné, sociálně slabší.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

- [1] KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 1100 s. ISBN 978-80-7400-320-2.
- [2] KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.
- [3] KRÁLOVÁ, Lenka a kolektiv. *Krotitelé dluhů*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství PLOT, 2009. 167 str. ISBN 978-80-7428-017-7.
- [4] PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon s judikaturou*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. 484 str. ISBN 978-80-7357-657-2.
- [5] REITER, Robin Leonard and Jori Bloom NAEGELE. *Solve your money troubles: debt, credit*. 13th ed. Berkeley, Calif: Nolo, 2007. 361 p. ISBN 978-141-3314-212.
- [6] RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.
- [7] SLEZÁKOVÁ, Tereza a Zdeněk BERKA. *Veřejné dražby v praxi*. Vyd. 1. Brno: CP Books, 2005. 289 s. ISBN 80-251-0672-1.
- [8] SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.
- [9] VONDRÁKOVÁ, Alena. *Vymáhání pohledávek*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. 868 s. ISBN 978-80-7357-686-8.

Zákony a další právní předpisy

- [10] Judikatura k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění. In: 2006. Dostupné z: <http://www.slv.cz/judikatura/2006/182>
- [11] Nařízení vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, v platném znění.
- [12] Nařízení vlády č. 482/2012 Sb., kterým se pro účely příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory pro rok 2013 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení, v platném znění.
- [13] Nařízení vlády č. 595/2006 Sb. o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách).

- [14] Novela zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění.
- [15] Předpis č. 311/2007 Sb. Vyhláška o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, v platném znění.
- [16] Předpis č. 312/2007 Sb. Vyhláška o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, v platném znění.
- [17] Předpis č. 313/2007 Sb. Vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, v platném znění.
- [18] Předpis č. 314/2007 Sb. Vyhláška o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců, v platném znění.
- [19] Vyhláška č. 488/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 313/2007 Sb., odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, v platném znění.
- [20] Vyhláška ze dne 22. listopadu 2007, kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.
- [21] Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění.
- [22] Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.
- [23] Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).
- [24] Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých, v platném znění.
- [25] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění.
- [26] Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, v platném znění.
- [27] Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, v platném znění.
- [28] Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, v platném znění.
- [29] Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, v platném znění.
- [30] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění.
- [31] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.
- [32] Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

Elektronické publikace a materiály

- [33] Bankrot | *DůmFinanci.cz - kalkulačky, vzory smluv, kurzovní listek, daně*. [online]. [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://dumfinanci.cz/clanky/214-bankrot/>
- [34] *Česká spořitelna: hra na maminku a na tatínka – Tvspoty.cz* [online]. 2012[cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.tvspoty.cz/ceska-sporitelna-hra-na-maminku-a-na-tatinka/>
- [35] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Katalog produktů | ČSÚ: Inflace, spotřebitelské ceny* [online]. 2012 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/produkty.nsf/podskupina?openform&:2012-E_2.02.2
- [36] *Češi loni utratili za hračky pět miliard, kupují hlavně ty elektronické – Novinky.cz*. [online]. © 2003–2013 [cit. 2012-09-02]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/277642-cesi-loni-utratili-za-hracky-pet-miliard-kupuji-hlavne-ty-elektronicke.html>
- [37] *Češi si půjčují na bydlení a studium, na dovolenou už méně – Novinky.cz* [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/294668-cesi-si-pujcuji-na-bydleni-a-studium-na-dovolenou-uz-mene.html>
- [38] *Češi více šetří pro případ ztráty zaměstnání – Novinky.cz* [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kariera/295834-cesi-vice-setri-pro-pripad-ztraty-zamestnani.html>
- [39] *Detail listrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík*. [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=826943ee-1d46-4229-a47d-a713493e799b
- [40] *Detail listrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík*. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=429a7153-db49-41cc-8f52-6f58aa9518a6
- [41] *Detail listrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík*. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=aadcf8c2-492a-4881-8374-471ebbcf4623
- [42] *Detail listrované osoby - ISIR - Insolvenční rejstřík*. [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?rowid=AAAE1DAAGAAH-zjCADE
- [43] *Dopravní podnik Ostrava a.s. - jízdné* [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.dpo.cz/jizdne/soubory/dlouhodobé-2013.pdf>
- [44] *DTest: Nezávislé testy, víc než jen recenze: Srovnání mobilních tarifů* [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.dtest.cz/tarify?gclid=CLSn3pmVnbYCFQpZ3god2kQAPA>

- [45] *E-aukce: ELEKTRONICKÁ DRAŽBA ŠETŘÍ VÁŠ ČAS I PENÍZE*. In: [online]. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.e-aukce.com/AktualityDetail.aspx?Kod=ZV0277>
- [46] EXPERTNÍ SKUPINA 22. *Insolvenční zákon - Statistiky*. [online]. [cit. 2012-12-30]. Dostupné z: <http://insolvenni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>
- [47] *Finanční gramotnost - Česká národní banka* [online]. [cit. 2013-03-16]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/spotrebitel/financni_gramotnost/index.html
- [48] *GE Money CZ – Konsolidace půjček* [online]. © 2012-2013 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z <http://www.gemoney.cz/ge/cz/1/pujcky/konsolidace-pujcek>
- [49] *GE Money CZ - Tiskové zprávy* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <https://www.gemoney.cz/servis-pro-media/tiskove-zpravy/zprava?id=150454>
- [50] *GE Money CZ - Tiskové zprávy* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <https://www.gemoney.cz/servis-pro-media/tiskove-zpravy/zprava?id=153114>
- [51] *Insolvenční správce - epravo.cz* [online]. © 1999-2013 [cit. 2012-12-29]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenni-spravce-42272.html>
- [52] *Kupec benátský - Wikipedie*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kupec_ben%C3%A1tsk%C3%BD%D.C4.9Bj
- [53] *Marushka - Mapový aplikační server* [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=2EDA9E08&MarQParam0=778765833&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>
- [54] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Formuláře - ISIR - Insolvenční rejstřík . In: [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>
- [55] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Oficiální server českého soudnictví [online]. [cit. 2012-12-28]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/Uvod/Uvod.aspx>
- [56] MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Seznam insolvenčních správců - přehled* [online]. [cit. 2012-12-30]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/InsSpravci/public/seznamFiltr.do>
- [57] *Názory oddlužených*. [online]. 2012 [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.bankrotosobni.com/nazory-oddluzenych>
- [58] *Nejvyšší správní soud, NSS, Kasační stížnost, Rozhodnutí* [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2008/0016_8Afs_0800087A_prevede.no.pdf

- [59] *PISA 2012 - Program pro mezinárodní hodnocení žáků* [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.pisa2012.cz/?a=podrobny_popis_vyzkumu
- [60] *Pohledávky* | *BusinessInfo.cz*. In: [online]. © 1997-2013 [cit. 2012-12-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-opu-4578.html>
- [61] *Reorganizace (úpadkové řízení) - Wikipedie*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Reorganizace_\(%C3%BApadkov%C3%A9_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Reorganizace_(%C3%BApadkov%C3%A9_%C5%99%C3%ADzen%C3%AD))
- [62] *Rozumíme penězům* [online]. © 2009-2011 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.rozumimepenezum.cz/>
- [63] *Statistika & My: Rozhovor s Evou Zamrazilovou o finanční gramotnosti české populace* [online]. [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/140025BFC9/\\$File/18041206.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/140025BFC9/$File/18041206.pdf)
- [64] *Statistika rodinných účtů (SRÚ) | ČSÚ* [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/2B0044BD42/\\$File/3005q402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/2B0044BD42/$File/3005q402.pdf)
- [65] *Úroky a splátka. To nás zajímá při výběru půjčky • tiskové zprávy • Home Credit a.s.* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.homecredit.cz/tiskove-zpravy/uroky-a-splatka-to-nas-zajima-pri-vyberu-pujcky>
- [66] VESELÁ - SAMKOVÁ, Klára. *Insolvenční správce - epravo.cz*. [online]. 2006 [cit. 2012-07-12]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvenzni-spravce-42272.html>
- [67] *Výpočet nezabavitelné částky ze mzdy pro rok 2013 - VÝPLATA.cz* [online]. [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.vyplata.cz/vypocty/vyse-nezabavitelne-castky-ze-mzdy-13.php>

SEZNAM ZKRATEK

apod.	A podobně
atd.	A tak dále
č.	Číslo
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, v platném znění
Kč	Koruna česká
KSBR	Krajský soud v Brně
KSCB	Krajský soud v Českých Budějovicích
KSHK	Krajský soud v Hradci Králové
KSLB	Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci
KSOL	Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci
KSOS	Krajský soud v Ostravě
KSPA	Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích
KSPH	Krajský soud v Ústí nad Labem
KSPL	Krajský soud v Plzni
KSUL	Krajský soud v Ústí nad Labem
mil.	Milion
mj.	Mimo jiné
MSPH	Městský soud v Praze
např.	Například
o.s.ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
odst.	Odstavec
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
písm.	písmeno
popř.	Popřípadě
RPSN	Roční procentuální sazba nákladů
sp. zn.	Spisovná značka
str.	Strana
tzn.	To znamená

USA	Spojené státy americké
ust.	Ustanovení
vč.	Včetně
VSPH	Vrchní soud v Praze
ZoÚ	Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění

SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 2.1 Indexy spotřebitelských cen.....	14
Graf 2.2 Vývoj oddlužení v České republice	14
Graf 3.1 Podané, resp. schválené návrhy na povolení oddlužení.....	28
Graf 3.2 Forma plnění oddlužení ve schválených návrzích	29
Graf 4.1 Přihlášené pohledávky do řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010	41
Graf 4.2 Poměr podílu uspokojení věřitelů z měsíční splátky pro oddlužení v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010	42
Graf 4.3 Vývoj splátek dlužníka v řízení KSOS 14 INS 1665 / 2010.....	45
Graf 4.4 Přihlášené pohledávky do řízení KSOS 33 INS 1501 / 2011	49
Graf 4.5 Věk dlužníků.....	53
Graf 4.6 Pohlaví dlužníků	53
Graf 4.7 Rodinný stav dlužníků	54
Graf 4.8 Vyživované děti	54
Graf 4.9 Druh bydlení dlužníků	55
Graf 4.10 Úroveň zadluženosti.....	55
Graf 4.11 Počet věřitelů	56
Graf 4.12 Myslíte si, že rozumíte penězům?.....	60
Graf 4.13 Vzděláváte se v oblasti finanční gramotnosti?.....	61
Graf 4.14 Existuje rozdíl mezi kreditní a debetní kartou?	63
Graf 4.15 Víte, co znamená oddlužení, resp. osobní bankrot?.....	66
Graf 4.16 Finanční rezerva respondentů	67

Seznam obrázků

Obrázek 2.1 Postup při vymáhání pohledávek po splatnosti	19
Obrázek 2.2 Přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení	21
Obrázek 3.1 Odměna z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty pro rok 2013	26
Obrázek 3.2 Srovnání nezabavitelných částek za roky 2012 a 2013	33
Obrázek 4.1 Majetková podstata.....	50

Seznam tabulek

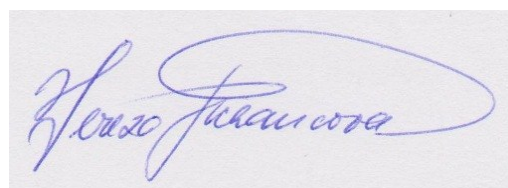
Tabulka 4.1 Rozpočet dlužníka.....	46
Tabulka 4.5 Odměna insolvenčního správce ze zpeněžení	51
Tabulka 4.6 Úroveň vzdělání respondentů.....	59
Tabulka 4.7 Co zahrnuje RPSN, 3 příklady	64

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на ве́домі́, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření
- díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 23. dubna 2013

Bc. Tereza Pechancová

Adresa trvalého pobytu studentky:

Lechowiczova 2827/11, OSTRAVA

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Přihláška pohledávky

Příloha č. 2 – Návrh na povolení oddlužení

Příloha č. 3 – Výpočet čisté mzdy pro rok 2013

Příloha č. 4 – Průběh plnění oddlužení KSOS 14 INS 1665 / 2010 splátkovým kalendářem

Příloha č. 5 – Pravidla zadlužování

Příloha č. 6 – Seznam spisovných značek v insolvenčním rejstříku, u kterých bylo prováděno šetření pro účely této diplomové práce

Příloha č. 7 – Dotazník 1

Příloha č. 8 – Dotazník 2

Příloha č. 9 – Vyhodnocení průzkumu Osobní bankrot vs. finanční gramotnost